

PRIMĂRIA
MUNICIPIULUI
CAHUL

CAHULUL

LITERAR ȘI ARTISTIC

Revistă literară și social-culturală trimestrială

Nr. 18 (22) aprilie-iunie 2024

ISSN 2345 1416

Vine cineva
Să cosească
Lumina din fereastră.
Liliacul mă fixează
Cu privirea
Alungându-mi gândurile rele.
Un liliac la casa omului,
Câine care tace
Și uneori înflorește
În așteptarea stăpânului
Plecat departe.
(Veronica Popa, 2018, Cahul)

**CAHULUL LITERAR ȘI
ARTISTIC**
ISSN 2345 - 1416

**Revistă literară și social-culturală
trimestrială**
Nr. 18 (22)
aprilie-iunie 2024
Fondator:
Primăria Municipiului Cahul

Redactor-șef: Veronica POPA

Secretar de redacție:

Marcela MUDRENCO

Paginare computerizată:

Ionuț CIUBOTARU

Redactori asociați:

Călina Trifan

Constantin Căruță

Ion Iachim

Lidia Istomina

Marina Prepeliță

Marcela Mudrenco

Mariana Hajder

Nicolae Dandiș

Nicolae Mățaș

Nicolae Enciu

Nicolae Todosă

Rodica Ursu - Naniu

Sava Calabadău

Silvia Strelciuc

Valeriu Gaju

Veronica Popa

Zina Izbaș

Email:

cahululiterar@gmail.com

Tiraj: 400 exemplare

Tiparul a fost executat la

„Bons Offices” SRL, Chișinău

Coperta 1. **Vlad Todos**, „Soare - Soare,
Frățioare!”, Cahul, 14 ani

Coperta 2. **Muzeul Ținutului Cahul**.
„Primăvară” (foto: Veronica Popa)

Coperta 4. **Ion Ciuta**, „Digul Tișcana.
Balta Crihăanii”, ulei, pe pânză, 40x60

Responsabilitatea pentru conținutul textelor
publicate și-o asumă în exclusivitate autorii acestora

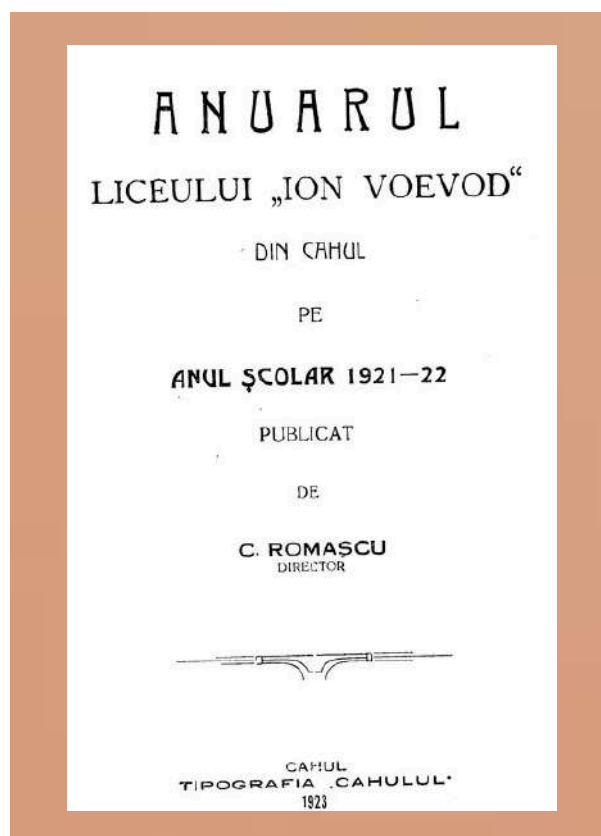
SUMAR:

Lidia Istomina, Marina Prepeliță	27 Martie, 1918. <i>Cahul, Liceul „Ioan Voievod”</i>	4
Sava Calabadău	1924. Eșecul „republicii sovietice” în Basarabia de Sud	7
Ion Iachim	<i>Iunie 1878 sau Povestea Rusului</i>	11
Nicolae Enciu	<i>Orașul Cahul în anii Renașterii Naționale (1917 – 1918)</i>	19
Valeriu Gaju	<i>Orizonturi</i> (pagini de jurnal)	27
Veronica Popa	Portret de actriță. Aurica Țurcanu cu „ai noștri”	36
Zina Izbaș	<i>Inspirați de poezia viereană. Ars Adolescentina – 2024</i>	41
	Agenda Profesorului de Literatură (Ion Vatamanu, Călina Trifan, Nicolae Mățaș)	43
Veronica Popa	Cristian Mungiu: „Povestea bunicii mele este povestea oricui trăiește la marginea unui imperiu”	46
Rodica Ursu Naniu	<i>Amintiri dintr-o altă copilărie</i>	51
Nicolae Todosă	Mama Mărița de la Baurci	53
Silvia Strelciuc	Lectură publică la Cahul	58
Constantin Căruță	Părintele Gheorghe Untilă – 30 de ani de păstorire a comunității din parohia satului Roșu	60
Marcela Mudrenco	Festivalul Internațional de Muzică și Dans: „Mărțișor – 2024”	64
Marcela Mudrenco	Cahul - capitala tineretului 2024: „Uniți prin acțiune!”	66
Mariana Hajder	<i>Izvorașul</i> – model de folclor autentic	68

27 MARTIE, 1918

Cahul, Liceul „Ioan Voievod”

Materialul a fost publicat în culegerea de documente din patrimoniul Muzeului Cahul (2013, p. 259), autori - colaboratorii muzeului, Lidia Istomina și Marina Prepeliță.

Orașul și județul depășea anevoie consecințele războiului. Documentele de arhivă confirmă că în multe localități ale județului Cahul, în vara și toamna anului 1917, recolta n-a fost strânsă „din cauza că erau distruse de bandele bolșevice”. Incertitudinile social-politice, debandada economică au declanșat procese adiacente.

Actul Unirii, votat de către Sfatul Țării pe 27 martie 1918, a conferit procesului de naționalizare a învățământului consecvență și dinamism, școala fiind interpretată drept factor primordial al politicii de culturalizare.

„În anul școlar 1917 -1918, va remarcă în preambula Anuarului Liceului „ION VOIEVOD” pe anul de învățământ 1921 – 1922 directorul acestuia, CONSTANTIN ROMAȘCU, liceul nostru a trecut sub administrația românească și a devenit focar pentru răspândirea culturii naționale românești.

Cu începerea anului școlar 1918 – 1919 s-a românizat clasa I a liceului, iar în celelalte clase s-a introdus predarea limbii române, Istoriei Românilor și a Geografiei României, în mod obligator. În vara anului 1918 pe lângă liceul nostru s-au organizat cursuri de limba română, istoria și geografia României, pentru învățătorii din județul Cahul.

Aceste cursuri s-au repetat și în anul 1919.” Responsabil de desfășurarea lor a fost Ilie Lupu, revizor școlar. Pentru administrarea învățământului au fost create revizorate școlare, prin decret regal la 1 septembrie 1919 în posturile de revizori fiind desemnate persoanele respective; la Cahul funcțiunea în cauză a fost încredințată lui D. Țoni, care, cu mai bine de un deceniu în urmă, nota într-un articol publicat în nr. 3, din 15 noiembrie, 1908, al revistei „Dunărea de Jos” din Galați (articol reluat de revista respectivă în nr. 27, mai 2004): „Cei cari sunt chemați în primul rând să dezvolte în popor conștiința națională aproape adormită, în același timp cu ridicarea lui culturală și economică sunt învățătorii”.

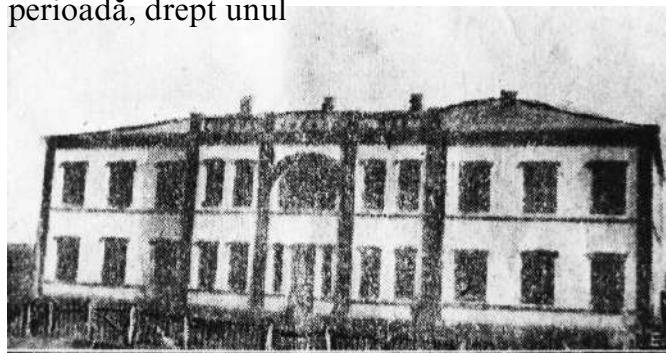
„În școală, la învățământul istoriei mai cu seamă, învățătorul trebuie să-și puie toată căldura sufletului său – suflet în care să se întrevadă toate aspirațiunile mari ale neamului – pentru a infiltra în inima generațiilor de mâine, că avem o țară minunat înzestrată, că afară de școală, învățătorul să lupte pentru distrugerea tablourilor cu chipuri de împărați ori generali streini, de cari sunt pline casele sătenilor, și să caute a răspândi în locu-le tablouri cu scene din trecutul nostru și chipurile Suveranilor...

Serbările școlare apoi sunt un foarte bun mijloc de deșteptare a sentimentului național. Piese mici patriotice ce s-ar reprezenta atunci de școlari ori de adulți, poeziile ce s-ar recita și cântecele naționale ce s-ar cânta, ar avea o influență mult bine-făcătoare asupra sufletului bun, dar necultivat, al țăranului, mai opina D. Țoni. De menționat că „Proiectul organizării școlii medii și normale din Basarabia”, oferit publicității la 2 octombrie 1918, a fost elaborat în conformitate cu obiectivele formulate în Decretul – Lege din 14 august același an „relativ la organizarea liceelor („gimnazii”, după terminologia basarabenilor de atunci)”, deosebit de semnificativ fiind faptul, că autoritățile, române ofereau minorităților etnice dreptul de a avea școli în limba națională, **DECRET – LEGE** ce fixa 23 școli pentru Românii din Basarabia, trei școli pentru ucraineni, trei școli pentru evrei, două școli pentru ruși, două școli pentru bulgari și un liceu pentru celelalte naționalități, cu limba de predare ce vor voi s-o aleagă părinții”.

Numai în anii 1918 – 1930 în județul Cahul au fost construite 31 de localuri noi pentru școli. Cu bun temei se constată, că „nu se pot compara școlile actuale ca program, conducere și corp didactic cu școlile slavoruse bisericești care predominau înainte de război”. Se refăcea, evident, nu numai sistemul de învățământ; se recroiau mentalitățile,

stările de spirit al părinților și ale cadrelor didactice încadrate în procesul complex de naționalizare a unei școli care, anterior, avuse drept limbă de predare în exclusivitate rusa. Și nu numai: „La început, învățământul secundar în Basarabia a prezentat o situație paradoxală. Profesorii de limbă română erau rari, iar cei de limbă latină erau mulți și mai toți de obârșie străină ce abia puteau vorbi românește. Programa de atunci prevedea până la opt ore de limbă latină pe săptămână și numai două ore de limbă română.” Concomitent, școlile Basarabiei, în special în învățământul secundar, deveniră terenul unde fermentau două școli pedagogice – rusă și română. Ion MACOVEI, reprezentant al mișcării pedagogice din perioada interbelică, remarcând „un conglomerat de tradiții, de regulamente, de concepții pedagogice etc”, inclusiv „tradițiile și regulamentele școlii rusești din Basarabia”, precum și „diferitele mentalități ale dascălimii basarabene, bucovinene, ardelene etc.” În contextul general al învățământului secundar o prezență notabilă deveni **LICEUL „ION VOIEVOD”** din Cahul, orașul cu bun temei considerat, și în acea perioadă, drept unul

Din centrele principale ale învățământului în Basarabia. Un liceu animat de aceeași năzuință a elevilor și cadrelor didactice de a-și confirma rostul de instituție elită de învățământ.

După cum menționa Onisifor Ghibu, încă la 25 septembrie 1917 Comisia Școlară Moldovenească decise „ca pentru toți elevii moldoveni din Basarabia învățământul în școlile de mijloc să se facă de ici colo în limba moldovenească”. Conform decretului –lege din 14 august 1918, româna trebuia să devină, în anul de învățământ 1918 -1919, limba de predare în clasa I; concomitent, în funcție de posibilitățile disponibile, consiliile pedagogice „puteau decide introducerea limbii naționale ca limbă de predare și în clasele următoare – prevedere de care, în cursul anilor școlari 1918 – 1919, 1919 – 1920 și 1920 – 1921, s-au folosit toate școalele atribuite moldovenilor, naționalizându-se complet până în anul școlar 1922 – 1923.” La începutul lunii mai 1922 liceul a fost vizitat de „inspectorul învățământului din Basarabia A. Bobeică”, care va consemna ulterior în raport prezentat la Chișinău: „Pot cu satisfacție constata... că s-a depus o muncă încordată și conștiincioasă pentru naționalizarea și propășirea acestui focar de cultură națională”. În aceeași perioadă a existat și un Liceu particular de fete „LEVIȚCHI”, după cum se menționează în anuar. Lecțiile s-au încheiat pe 1 iunie, pentru ca între 17 -23 iunie să fie susținute examenele de absolvire a cursurilor inferior și superior de liceu. Din cei 225 de elevi de la finele anului de învățământ 11 au rămas repetenți, 49 – corigenți. Componenta etnică era eterogenă, ca și mai înainte: 133 români, 51 evrei, 17 ruși, 14 greci, nouă bulgari; doar 97 erau din oraș, restul – din sate și comune. Din 1925, examenul final se va numi bacalaureat. Noua reformă a învățământului realizată începând cu anul 1926 reduce cursurile liceale de la 8 la 7 clase – reformă ce a suscitat revolte justificate în mediul părinților și elevilor; la liceul unitar de șapte clase se va proceda în anul de învățământ 1928 – 1929: trei ani la cursul inferior și patru la cel superior. Sistemul învățământului liceal de șapte ani va fi sistat prin noua Lege, din 1932, a învățământului, când se va reveni la liceul de 8 ani. La 10 iulie 1927 director al liceului este numit Vladimir Hartia. „Dorind a înființa în Cahul și un

liceu de fete, prevăzând însă greutăți insurmontabile în calea realizării acestei dorințe, Cnsiliul comunal bazat pe hotărârea Adunării Generale a cetățenilor din 15 Martie 1913, că clădirea nouă se dă numai în mod provizoriu statului pentru instalarea liceului până ce statul își va construi clădirea proprie, și pe hotărârea Consiliului comunal din 17 Martie de a se ceda pentru construirea liceului terenul din piața catedralei cu condiția, că clădirea construită să rămână Primăriei după ce statul va construi clădirea proprie, iar Primăria va întrebuința această clădire numai în scopuri de învățământ, hotărăște în ședința din 25 iulie 1914 să se doneze clădirea nouă Ministerului pentru deschiderea unui liceu de fete.

Pentru a veni în ajutorul Statului la construirea clădirei pentru liceul de băieți. Consiliul comunal hotărăște tot în acea ședință să doneze Miniaterului clădirea unde a funcționat în anul 1913 liceul de băieți, pentru ca Ministerul să-l completeze și să-l potrivească pentru nevoile liceului de băieți. Această hotărâre a Consiliului comunal însă n-a fost aprobată de Delegațiunea județeană pentru motivul, că procesul verbal a fost semnat numai de doi consilieri și pentru motivul că Primăria nu luase încă în primire clădirea de la Comitetul de construcție. Astfel încercarea de a schimba destinația acestei clădiri n.a fost aprobată. Destinația clădirei dela început era instalarea liceului de băieți și a rămas aceeași și astăzi. Izbucnind războiul mondial, statul rus n-a putut să înceapă construcția localului pentru liceul de băieți și liceul a rămas în clădirea construită din banii adunați de la populația orașului și județului Cahul, unde funcționează și astăzi.” (Anuarul pe anul școlar 1930 – 1931, întocmit de DIMITRIE CARA-CONSTANTIN, directorul gimnaziului, Cahul, „Tipografia CAHULUL”, A. I. Mănescu, 1931)

DIRECTORII LICEULUI de la înființarea lui au fost:

- dl Petru Draganov, primul director (1 septembrie 1913 – 1 septembrie 1918);
- dl Hristian Țapu (1 septembrie 1918 – 1 septembrie 1921);
- dl Constantin Romașcu (1 septembrie 1921 – 10 iulie 1927);
- Preotul Vasile Hartia (10 iulie 1927 – 20 noiembrie 1928);
- Dl Dimitrie Cara -Constantin (20 noiembrie 1928)

1924

Eșecul „republicii sovietice” în Basarabia de Sud

*„Ca psihoza militaristă să fie înțeleasă erau
necesare niște mici și repetate războaie la
hotarele URSS”.*

(Victor Suvorov (n. 1947), istoric, scriitor disident)

Vasile Rudeanu (n. 15/27 ianuarie 1871, București – 5 noiembrie 1965, București) general de artilerie, diplomat militar, scriitor militar de valoare. După Primul Război Mondial, este comandant succesiv de Divizie și Corp de Armată, apoi inspector general al armatei.

În timpul cât a comandat Corpul III Armată de la Chișinău între anii 1924-1926, afară de obligațiile strict militare, a inițiat și realizat mai multe proiecte în domeniul economic și cultural, cum ar fi:

1. Este președintele Comisariatului General pentru organizarea Expoziției Generale și Târgului de Mostre din Chișinău (1925);

2. Din inițiativa lui a fost adusă la Chișinău Lupa Capitolina care a fost instalată în fața clădirii unde Sfatul Țării votat Unirea (1925);

3. A propus editarea Monografiei Basarabia, îngrijită de profesorul Ștefan Ciobanu - un șir de materiale a mai multor autori, despre istoria și cultura provinciei (1925);

4. A lansat ideea edificării statuii lui Ștefan cel Mare din Chișinău, adresându-se sculptorului Alexandru Plămădeală, directorul Școalei Comunale de Belle-Arte.

Manifestând, totuși, o empatie deosebită pentru elevii veniți din mediul rustic, mai respectuoși, sensibili și receptivi, Vasile Țepordei tindea ca elevul „să contribuie la reușita lecției, să se simtă personalitate activă, să însușească cunoștințele și noua informație într-un mod conștient, liniștit, cu mare dragoste și evlavie întru Dumnezeu”.

Vasile Rudeanu

A și contribuit la realizarea ei cerând concursul primăriei, care a contribuit cu fonduri, lucrători și materiale. De asemenea a organizat Comitetul de Doamne pentru strângerea de fonduri, a trimis soldați specialiști din subordinea sa la efectuarea de lucrări, a obținut o sumă de bani de la Ministerul Cultelor și Artelor și bronzul de la Ministerul de Război provenit din 6 tunuri mari, foste trofee din războiul ruso-româno-turc din 1877-78. Toate lucrările legate de acest proiect au început în anul 1924 și s-au finalizat în anul 1928, când a avut loc dezvelirea Monumentului cu ocazia aniversării a 10 ani de la Unirea Basarabiei cu Patria Mamă România, la care a participat și generalul Rudeanu.

Generalul *Vasile Rudeanu* a lăsat posterității „Memorii din timp de pace și război. 1884-1929”, București, Editura Militară, 1989; din care vă propunem epizodul legat de diversiunea sovietică de la Tatar-Bunar.

„La începutul toamnei lui 1924 s-a produs o puternică incursiune venită de peste Nistru în Basarabia. Știrea mi-a fost adusă de doi țărani și un proprietar din sudul Basarabiei care dispunea de un vehicul automobil. După cele ce-mi spusese, incursiunea se produsese tocmai la

extremitatea sudică a Basarabiei. Nu trecând Nistrul, dar pătrunzând noaptea cu vase pe brațul Chilia, în dreptul satului Zâmbreni care intra în zona Diviziei a XII. Informația mi-a fost adusă seara târziu. Totuși, am plecat imediat cu automobilul la Ismail, pe Dunăre, la sediul Comandamentului Diviziei a XII-ea, unde am fost pus la curent cu situația. Incursiunea pătrunzând în țară pe brațul Chilia, la Zâmbreni, unde debarcaseră, putea înainta repede spre nord, fiind în interiorul țării unde paza era slabă. Prin satele ce străbătuseră, unde lucraseră și mai înainte agenți de dincolo de Nistru, incursiunea antrenase cu ea prin tot felul de momeli sau teroare pe unii țărani, majoritatea lor erau locuitori de naționalitate străină. Populația din apropierea zonei unde incursiunea înainta, în frunte cu locuitorii satelor germane au contribuit pentru a întârzia înaintarea bandelor spre nord și a grăbit astfel împresurarea lor. În apropiere de comuna Sărata locuitorii ei a ieșit la luptă să împiedice înaintarea incursioniștilor mai departe. După aproximativ 48 de ore mi s-a raportat că trupele Diviziei a XII își terminaseră manevra de împresurare. Acolo la Tatar-Bunar, văzându-se înconjurată, banda încercase de mai multe ori să se retragă spre punctul de debarcare, la Zâmbreni, dar recunoscând că orice retragere era imposibilă se predase. La cercetările făcute se văzuse că în mijlocul mișcării erau prezenți un număr mare de oameni veniți de dincolo de Nistru care purtau uniforme rusești și pe deasupra haine țărănești basarabene ca să se creadă că erau țărani basarabeni. Toți se găseau înarmați până la dinți cu armament și mijloace de luptă portative din cele mai moderne fabricate în Rusia (arme automate, puști, pistoale moderne și grenade de mână). Aduseseră cu ei și steaguri roșii rusești, unele din ele fuseseră așezate la intrările primăriilor pe unde banda trecuse, altele erau purtate desfășurate.

Un jandarm fusese ucis în locuința sa, iar soția lui grav rănită. Doi țărani care nu voiseră să se supună și să se alăture incursiunii fuseseră uciși, aruncând teroare în ceilalți. Reieșea clar că mișcarea din sudul Basarabiei nu era explozia unei nemulțumiri economice, administrative sau de alt ordin, dar o puternică incursiune pregătită și înarmată dincolo de Nistru, pornită, debarcată și condusă apoi după un plan determinat de comandanți ruși, îmbrăcați peste uniforme rusești cu haine românești... Propaganda dușmană imagina incursiunea din sudul Basarabiei, organizată și condusă astfel încât să dea impresia unei revolte a populației basarabene împotriva guvernării românești”.

Notă: Acțiunea din zona Tatar-Bunar din septembrie 1924, prin care, după eșecul convorbirilor româno-sovietice de la Viena (24 martie - 2 aprilie 1924) de reglementare a raporturilor dintre cele două state – conducerea Internaționalei a III-a Comuniste a încercat proclamarea unei „republici sovietice” în Basarabia. Intervenția energică a forțelor armate române și aportul populației băștinașe a pus capăt rapid „planului revoluționar”. Propaganda comunistă a isterizat la maximum acest atac banditesc asupra unui stat independent, ridicând la rang de eroi pe niște teroriști antrenați, înarmați și lansați de pe teritoriul sovietic în sudul extrem al Basarabiei. Această „răscoală” care nu era nici „populară”, nici „voluntară”, nici „legitimă” a fost reflectată în arta realismului socialist: în anul 1974, în localitatea susnumită, a fost instalat un monument consacrat acestui „eveniment”, iar la Chișinău a apărut poemul „Tatarbunar” semnat de scriitorul Bogdan S. Istru. Și nu numai atât, despre acest caz s-a făcut haz. La rubrica *Povestea vorbii* – Sulac zice... îi oferim cuvântul mucalității rapsod:

„Acum câțiva ani venise un lector la Filarmonică să ne vorbească despre răscoalele care au avut loc în Moldova între anii 1918-1940.

Eu, să nu tac, unde strig:

- N-au fost răscoale în Moldova!

- *Dar la Hotin? La Tatar Bunar? Strigă lectorul triumfător.*

- *Păi, astea au fost în Ucraina, nu în Moldova.*

- *Pe dumneata, tovarășe Sulac, cred că te vor lămuri în altă parte”...*

***

Andrei St. Bociovar: *Amintiri despre Mihail Brusov (2003)*

Andrei St.: - Pe timpul țarului el a fost ureadnic, era așa grad în poliție. Mai departe! În anul 1918, când Basarabia s-a unit cu România el ocupa postul de prim-pretor în Tatar-Bunar. Tot acolo lucra și sergent major Gheorghe Dănescu, viitorul șef al postului de jandarmi din Aluatu.

Sava: - Acolo, în anul 1924, a fost o răscoală provocată de ruși.

A.S.: - Se înțelege de la sine! Deci, când a avut loc acea rebeliune, Brusov ca funcționar local a luat parte activă la restabilirea ordinii. Peste un timp, el se stabilește cu traiul la noi în sat, căsătorindu-se cu Tanti Domnița lui Vasile Roșca, soră cu Ion, bunelul Margaretei și a lui Valentin. Îndeplinea funcția de prim pretor la Plasa Traian, Taraclia. După ce s-a pensionat, și-a cumpărat 3 ha de pământ la Coadă Râpei, unde a plantat o vie model cu viță Europeană. Era gospodar, trăia modest, om închis, evita vorbăria și companiile. Și-a făcut casă în Aluatu, a avut o fiică, Larisa. În fotografia din 1939, cea cu sfințirea Primăriei din Aluatu, Brusov este la poziția 20, Domnița, soția lui la poziția numărul 74 și Danescu la poziția numărul 17. Și, iată, în 1940, când veniseră sovieticii, la Primărie se adunase tot satul. Eu cu Spiru ne-am dus să vedem ce și cum. Venise niște reprezentanți de la raion și l-au trimis pe curier să-l cheme pe Brusov la „selsoviet”. Omul a venit de la deal în echipamentul cu care stropea via. Aici se petrecea un miting. Ei au vorbit cât au vorbit apoi i-au dat cuvânt lui Brusov, el vorbind perfect rusește printre altele a spus. „*Noi v-am*

așteptat 22 de ani!”. După miting oamenii se împărșiau pe la casele lor, dar pe dânsul l-au reținut. Și procurorul raional i-a spus următoarele: „Dumneata ați spus că ne-ați așteptat 22 de ani, în schimb noi vă căutăm 22 de ani! Ați participat la înăbușirea răscoalei?

- Era datoria mea să restabilesc ordinea...

- Bine, dar spuneți-ne, vă rog, unde se află Dănescu?

- El a plecat în România.

- Nu-i nimic, îl vom găsi noi și acolo, dar dumneata ești arestat cetățene Brusov!

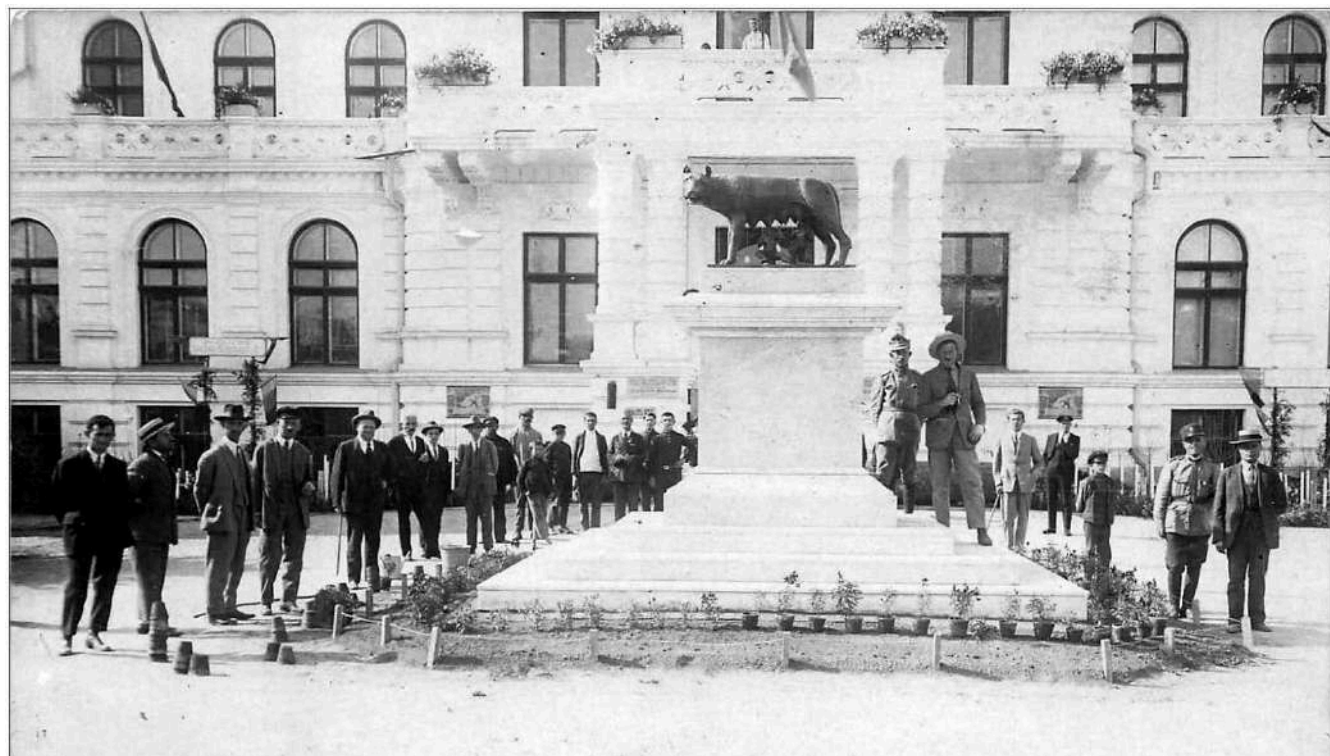
S: - Spionajul sovietic împreună cu informatorii săi lucrau bine în Basarabia!

A.S.: - Perfect! Domnul Brusov mă cheamă de-o parte și-mi spune: *Du-te la Tanti Domnița, spune-i că plec urgent la Taraclia și să-mi pregătească niște haine și ceva mâncare pe vreo trei zile.* Eu i-am transmis femeii rugămintea, ea fiind bolnavă de inimă, i se făcuse rău, simțise probabil ce-l aștepta pe bărbatu-său. Când l-au luat, taman reușisem să-i transmit pachetul. Și dus a fost, fără urmă, nu l-a mai văzut nimeni!...

S: - Dar ce s-a întâmplat cu Tanti Domnița, a plecat în România?

A.S.: - Da. Ea avea unica fiică Larisa căsătorită cu Marcov, controlor financiar, băiat cuminte cu studii universitare, foarte erudit. El era din gemănari, trăiau la părintele Vasile Caimacan, cu care erau rude. Tinerii nu s-au refugiat, în 40 au rămas cu traiul la Taraclia, iar în casa lor trăia Maria Dimitrievna Lazăr, deputat în Sovietul Suprem al RSSM... Apoi în 1941, când a revenit administrația românească, ei au intrat înapoi în casele lor. Domnul Mihail Brusov nu mai era: Tanti Domnița a luat-o la dânsii pe Catea a Tantei Nadea, ca un fel de econom. Și, în 44, s-au refugiat în Transilvania, pentru totdeauna... Casa lor a fost naționalizată, s-a făcut punct medical, „Ambulatoria”, în timpul foametei a fost transformată în cantină pentru distrofici...

S: - În cimitirul din Aluatu este o piatră funera-

Statuia Lupoaiței *Lupa Capitolina* a fost inaugurată în cadrul Expoziției Generale și a Târgului de Mostre, Chișinău, 1925

ră originală, cu numele săpat în marmoră: *Anișoara Marcov, anul 1936*”.

A.S.: - A fost fiica Larisei, ea murise de tifos abdominal, atunci prima dată l-am văzut pe Brusov plângând.

S: - În final vreau să vă povestesc o istorioară reală, hazlie char, legată de localitatea Dăbuleni, de unde, cum spuneți Dumneavoastră, era originar Gheorghe Dănescu, șeful de post din satul nostru.

A.S.: - Da, el era din comuna Dăbuleni, undeva în Oltenia.

S: - Apropo, chiar în comuna Dăbuleni, istorioara ce vă voi povesti a avut loc în primăvara anului 1866, când România aștepta venirea în țară a noului Domnitor Carol I. Dar nu toți erau cuprinși de emoțiile momentului; niște țărani din sudul județului Dolj au amenințat că-l vor detrona pe noul domnitor ca să-l razbune pe domnitorul detronat Alexandru Iona Cuza! Motivul era că reforma lui Cuza, unde ei primiseră niște loturi de pământ va fi anulată de ciocoi” și

domnitorul neamț le va lua pământurile înapoi.

Prin Calafat și satele învecinate se pornise o adevărată revoltă. Abia după lungi săptămâni de tratative, lumea s-a potolit, ultimii s-au liniștit cei din Dăbuleni. Dar povestea nu se termină aici, peste mulți ani, când se discuta vreo lege cu „noduri”, Regele Carol îi întreba pe consilierii săi: Dar, oare, dăbulenii ce zic?

Notă: *Andrei Șt. Bocicovar (1923-2008) fost profesor și director la școala din s. Aluatu. A absolvit Seminarul Teologic din Ismail (1939), Liceul Teoretic Carol II din Bolgrad (1941). La sfârșitul războiului urmează cursurile de pedagogie sovietică de la Cahul, după care își începe cariera de pedagog. Având o memorie fenomenală, Dumnealui era și un povestitor captivant. Multe pagini din monografia satului nostru au fost inspirate din mărturiile Domniei sale.*

Sava Calabadău

IUNIE 1878 SAU POVESTEA RUSULUI

Cei trei români – cugetătorul Vasile Conta, blândul Alexandru Lambrior și mucalitul Ion Creangă – s-au întâlnit, cum le era obiceiul, la crâșma de la Nicolina a lui chir Costache. Ei formau o echipă de naționaliști, cunoscută la Junimea, dar și în alte medii intelectuale ale Iașilor.

Era în anul 1878, într-o zi a lui iulie, chiar în praznicul Sfântului Mucenic Foca. Au dat comandă de vin și de cărbuni aduși într-o strachină mare, în care urma ca „fratele” Creangă să le dreagă pe viu o gustoasă și aromată pastramă. Ghiță, un băiat iute ca un prâsnel, ajutorul lui chir Costache, a alergat să execute porunca boierilor, iar cei trei mușterii s-au făcut bine la masă. Nu se mai văzuseră de vreo lună și jumătate. Filologul și folcloristul Lambrior era în așteptarea unui nou banc coroziv, spus de Creangă, dar a început discuția, pe un ton foarte serios, cu nervii praștie, Vasile Conta:

– Ei, cum vă plac ultimele vești? Mă refer la cele din iunie, aduse de la Congresul internațional de la Berlin...

Creangă zâmbi pieziș:

– Ne place, nu ne place... Noi suntem niște negustori de vorbe goale, lavre și palavre. Știam și până acum câte parale face rusul, acum și-a dat cu totul arama pe față. Vorba ceea: cine împarte parte-și face. Iată așa-i și cu Congresul de la Berlin. Ne-a tras rusul butucul. Iar noi, românii, am nimerit în starea lui Moș Ionică din pilda cu stuhul de pe acoperiș...

Creangă își curmă vorba. Aștepta îndemnul celor doi? Probabil. Lambrior nu-și putu ascunde nerăbdarea:

– Hai spune... moș Ion, întâmplarea cu moș Ionică!

Profesor A. Lambrior.

În 1878 Creangă încă nu era moș Ion, căci abia dacă pășise peste patruzeci. Mai în vârstă decât ceilalți doi comeseni ai săi cu șapte-opt ani îi plăcea totuși acest „moș Ion”, căci se ascundea în el o doză de simpatie glumeață.

– Păi, n-o știți?

Și fără a mai aștepta răspunsul celor doi, spuse istoria lui moș Ionică, adică a românului după Congresul de la Berlin.

– Cică odată moș Ionică vroia să-și schimbe stuhul de pe acoperiș, căci cel vechi putrezise cu totul. Partea cea bună este că s-a urcat pe acoperiș. Partea rea este că a alunecat. Partea bună e că s-a prins de o creangă a unui copac. Partea rea e că creanga s-a rupt. Partea bună este că jos era o căpiță de fân. Partea rea e că în căpiță se afla o furcă ce avea coarnele în sus. Partea cea bună e că el n-a căzut în furcă. Iar partea cea rea e că moșul n-a căzut nici pe căpiță...

Creangă și-a permis o clipă de răgaz ca prietenii săi să guste din sarea atică a pildei, după care a continuat gânditor:

– Rușii ne-au recunoscut independența țării și drepturile asupra Dobrogei, în schimb ne-au răpit din nou județele Bolgrad, Cahul și Ismail, tot sudul Basarabiei, pe care se „milostiviseră” a ni-l înapoia acum vreo douăzeci de ani în urmă...

Lui Creangă îi plăceau politicele. Citea și revista Convorbiri literare, care-i publicase mai multe povești, iar de curând în prestigioasa publicație apăruse faimosul său basm Ivan Turbinca; lectura și Timpul bucureștean, la care lucra acum prietenul său Eminescu; și Curierul de Iași, care îi retipărise mai multe povești. Și ceilalți doi junimiști erau oameni cărturari, știutori ai politicii, nu mai rău decât „moș Ion” sau „moș Creangă”, dar, li se părea lor sau chiar așa era, vorbele, spusele lui Creangă aveau un ceva aparte, ce-l deosebeau de toți povestitorii din lume. De aceea îl ascultau cu multă plăcere, mai ales când răspopitul popă era în dușii cei buni.

– Iar dumneata, moș Creangă, ne-ai arătat în povestea Ivan Turbinca o minune de rus: milostiv, viteaz, căci nu se temea de draci...

Creangă îl întrerupse pe Conta:

– ...bețiv, chefliu, fustangiu... Amintiți-vă că în rai și în iad tot căuta femei, apoi joacă horodincea până și cu femei drăcoalice... da viteaz de unde? Cu o turbincă blagoslovită de Dumnezeu nici eu nu m-aș teme nici de draci, nici chiar de ruși, panaghia mamei lor! Mie, drept să vă spun, îmi este mai dragă Povestea lui Harap-Alb, publicată în Convorbiri literare în vara anului trecut.

– Și cum ți-a venit în minte să născocești atâtea minunății: un Păsărilă care o găbjește pe fata împăratului roșu, prefăcută în păsărică, tocmai după lună, un cal năzdrăvan, care poate zbura în țăriile cerului? se miră Lambrior.

– Ei cum? zise nepăsător Creangă. Am îndesat-o seara cu ulciorul – cogâlc, cogâlc, și noaptea am văzut un vis în care suflau vânturi nebune și care vânturi au luat pe sus un câine cu tot cu cușcă, de lătra, sărmanul, priponit de lună. L-am înlocuit pe dulău cu un cal și... gata povestea.

– Bată să te bată, mincinosule! zâmbi Conta. De s-ar născoci poveștile atât de simplu...

– Foarte simplu. Vezi pe stradă un rus, îl botezi Ivan,

știi prea bine năravul lor, că le place mult agheasma rusească și iată povestea rusului.

– Eu i-am văzut pentru prima dată în primăvara trecută, când ne-au sosit pe ospete și au fost cartiruiți pe la casele oamenilor de vază. Sigur, ofițerii, căci soldătimea era adăpostită în bivuacuri la marginea Iașilor. Ofițerii s-au arătat ceva mai rafinați, chiar dacă sugeau și ei vârtos... Conta se scărpină în cap... Nu înțeleg de unde luau banii. Risipeau carboave, husăși ungurești, sfanți austrieci, lei românești, ba chiar și icusari turcești, deși încă nu dăduseră piept cu turcul.

– E-e-e, de unde... De la românii noștri, căci vedeau în ei un aliat puternic, se dădu cu părerea Alexandru Lambrior.

– Dar moscalii din cantonamente, ieșiși de sub supravegherea ofițerilor, aceia s-au dovedit a fi și mai bravi. Scăpați la vinurile moldovenilor din Iași ori Popricani, se îmbătau tufă. Ieseau din corturi și se ușurau în câmp deschis. Dulăii hoinari din împrejurimi alergau să le mănânce scârna, potăile se îmbătau de la...cârnat, apoi se luau la hartă între ei, ba îi mai și mușcau pe soldați de c... – își apărau mâncarea.

– Dragă Conta, i-ai văzut pe ruși la ceasul lor de popas. Și nu i-ai văzut pe cei de au intrat primii în Iași, ci pe cei de la urmă, încercă să fie obiectiv Lambrior. De fapt, cei care au trecut primii prin capitala noastră nu s-au prea reținut pe aici. Primii au fost cavaleriștii. Regimente de ulani, înalți ca brazii, cu lăncile strălucind în soare, apoi și dragoni, care purtau mușchete scurte, ce trebuiau să le ajute în luptă, când se apărau devenind infanteriști pedestri, dar cei mai împoțoțonați au fost husarii. Sigur husarii ruși, nu unguri. Aveau uniforme strălucitoare... numai cât făceau tunicile lor cu multe șnururi și cu dolmane agățate de umăr! scânteiau de admirație ochii lui Alexandru, precum lăncile ulanilor ce-au trecut prin Iași. Pe aceștia românii noștri i-au întâmpinat cu pâine și sare.

– Dar tu ce-ai văzut, prietene Creangă? se adresă Conta.

– Bre, mie nu mi-a mers. Eu am văzut doar

Din urma acestora au venit dărbanii. În căruțe cu pocrișuri , ca țigani , o adunătură de zamparagii cu fețe smolite și nasuri turtite... reversul spilcuiților și fercheșilor cavaleriști văzuți de Lambrior. Mă rog, osteni și aceștia. Cu dorința să ne scape de turc. Și-apoi știi vorba veche: fă-te frate cu dracul, până treci podul. Numai că după ce am trecut podul, cum am mai spus, ei ne-au cam lăsat cu buza umflată, rășluindu-ne sudul Basarabiei.

De masa celor trei prieteni se apropie cu pas săltăreț Ghiță. Puse pe tabla mesei un ulcior burtos cu vin, lăsă înaintea lui Creangă strachina groasă de lut, plină cu jăromatic, și spuse clienților:

– Imediat aduc și carnea, se roti într-un picior și dispăru într-o chilie alăturată. Comesenii și-au întrerupt pe câtva timp discuția și acum priveau oarecum mirați interiorul crâșmei.

– Da-a-a, făcu Creangă, nea Costache și-a primenit crâșmulița. Vedeți că a mai lărgit-o, a mai înnoit-o...

– Da, zise Vasile Conta, însă mărfurile i-au cam rămas cele de odinioară: aceiași știuleți de porumb hangan, aceleași cununi de usturoi, atârinate pe pereți și aceiași ardei iuți spânzurați pe deregi la cheremul mușteriiilor. Chiar și tovala a rămas aceeași, Conta privi cu anumită simpatie masa cam josuță, obosită de greutatea, în timp, atâtor ulcioare, străchini cu ciorbă, mămăligi mari, ciobănești, clondire cu vin ca mătasea sau ciocane cu țuică de prune.

– Ba a mai adus câte ceva, văd coala o puțină cu halviță, niște gavanoase noi cu măslina...

– Ce-ar fi să le gustăm și noi? întrebă Creangă.

– De acord, se învoi Conta.

Când Ghiță aduse carnea ce urmă să poposească în blidul cu jăromatic, Creangă întinse degetul arătător spre gavanoase:

– Măi Ghiță, ia să ne aduci din cele oboroace niște mampasele grecești, dar să fie bune, mășcate, cam cât ouăle... de pichere. Auzit-ai?

Ajutorul cârciumarului stătea la cumpene.

– Ce-i? se miră Creangă.

– Păi, coane, sunt cam scumpe...

– Ia te uită la el, pârdașnicul! Măi, tu să-mi numeri banii din pungă? se mânie Creangă. Încă n-am ajuns la lulele!

– Ogoiește-te și nu te mai drâmboi atâta. Lasă flăcăul în pace, interveni pacifistul Lambrior. Ghiță, adă-ne pentru început o farfurioară cu măslina. Pe urmă mai vedem noi.

Ghiță își plecă puțin capul și se îndreptă spre un blidar cu străchini, farfurii, cânățui, hanapuri frumos ornamentate și alte ustensile de bucătărie.

– Ați văzut cum neobrăzatul se vâra cu musca în c... calului! spuse potolit Ion Creangă. El să mă descoase dacă am gologani sau ba!

– Ți-a mers vestea că ești cam cu șapte noduri la pungă... îl șfichiui în glumă Conta.

– Măi Vasile, lumea e lacomă de vorbe goale și când nu le are, le născocoște. Zici că mi-a mers mujdeaua*că așa fi zgârcit. Vreau să-ți spun că ponosul e ca o bășină. I-ai dat drumul afară, înapoi n-o poți trage, încât trebuie să aștepti până trece.

– Băiatul ți-a spus doar că măslina sunt cam scumpe, lămuri Lambrior . Acestuia nu-i plăceau conflictele, el mai degrabă era predispus să asculte glumele cu piper ale lui Creangă, care intui așteptarea lui Lambrior, dar, spre dezamăgirea lui Alexandru, zise oarecum curios:

– Ia să ne spună fratele Vasile, că-i băiat cu schepsis, ce e cu Teoria fatalismului, căci am cetit-o în Convorbiri literare, dar puțin ce am înțeles...

Conta zâmbi stins:

– Filozofii, de când au apărut pe lume, sunt puși pe căutarea adevărului... iar singurul adevăr absolut accesibil nouă este că nu putem cunoaște nici unul... Oricum, este nevoie și de ei, de gânditori... După cum lacrimile ușurează sufletul, tot așa și cugetările descreșesc fruntea gânditorului, înseninându-i mintea... Filozofii, cel puțin unii dintre ei, consideră că totul este subordonat destinului, că omul nu-și poate schimba soarta sa, nici mersul istoriei...

Creangă:

– Ce ți-i scris în frunte ți-i pus...

– Cam așa, continuă Conta. Atât omul, cât și societățile, vor sau nu, se supun legilor fatalismului. Nu există o libertate totală nici a unui individ, nici a unei societăți. Totul și toate sunt predestinate. Iată, întâmplarea a vrut ca tu, Ion Creangă, să fii institutor, dar nu preot și așa s-a întâmplat. Iar Lambrior, tot din întâmplare, s-a născut la Fălticeni, deși ar fi putut să se nască în Iași sau în altă parte și să ajungă... un pehlivan de bălci, dar el a devenit folclorist!

– E cam același lucru... zâmbi Creangă.

Alexandru Lambrior nu se supără. Râse doar, apoi întrebă mirat:

– Da tu, Vasile, ce-ai putut fi, în conformitate cu teoria ta fatalistă?

– Eu? Orișice. Puteam deveni măscărici la teatru, folclorist ca și tine, căci cândva am adunat de pe meleagurile cahulene niște Căntece basarabene, puteam fi funcționar într-o bancă...

– Conta are cont la banca Bortă covrigului din Flămânzienii Mari, mârâi Ion Creangă.

– Ce-s cu cântecele celea basarabene? se interesă numaidecât filologul și folcloristul Alexandru Lambrior.

– Păi, între șaiszeci și șaiszeci și nouă, pe când aveam vreo treisprezece-șaptesprezece ani, îmi petreceam vacanțele la Cahul, unde tatăl meu era protoieru. M-au captivat cântecele, poveștile și cimiliturile din această parte a Moldovei. Și le-am adunat într-un caiet, pe care l-am trimis prietenului nostru Mihai Eminescu la Viena. Mi-a răspuns că îmi mulțumește, iar în final mi-a scris: „Ah, cum aș dori să văd această parte înstrăinată!”

Urmă o pauză dureroasă. Creangă turna vin

în canile de lut. Cinstiră. Apoi cu un greu oftat badea Ion murmură:

– Să sperăm cu disperare că această parte a țării va reveni la matcă...

– Eh, nu prea cred, spuse Conta, pe ce pune laba ursul e greu a restitui. Doar de s-ar întâmpla ceva în Europa...

– Ar putea fi, căzu de acord Creangă. De o revoluție în Franța, căci tot sunt aceștia harnici la revoluții, vreo supărare a neamțului Bismarck, care acum e tare și mare, vreo...

– Nu te baza pe neamț. Îi este într-un loc de România, făcu gânditor Conta.

– Da poate neamțul nemților se înțelege cu neamțul nostru, cu Carol I, și cumva anulează porcăria ce s-a făcut la Berlin. Vorba lui Creangă: cioacă cu cioacă se înțelege, exclamă Lambrior.

– Nu te îmbăta cu apă rece, rămase pesimist ca și filozofia sa Conta.

– Ne-au restituit rușii Dobrogea, nu voia să cedeze Lambrior. Ne-au dat un călcâi de țară.

Conta continuă posac:

– Un călcâi-da, însă ne-au belit de piele...

Ion Creangă tresări:

– Ia să vă spun eu o întâmplare. Cică la o lecție a profesorului (Creangă făcu o pauză, gândind cine ar putea fi profesorul, apoi îl alese pe un adversar al său, care îi criticase manualele) Ioan Pop Florantin de la Liceul Național acesta își întreabă școlerii: „Care e cel mai întins organ al nostru?”. Învățăceii săi, după un timp de gândire, răspund: „Ficatul! Plămâni! Stomacul!”. Profesorul: „Începe cu litera p”. Un ghiduș din clasă, pornit pe nebunii, ridică mâna. Florantin, temându-se de o obrăznicie ordinară a lui – să-i zicem Ionică – îi trimite pe ceilalți elevi să iasă din clasă. Florantin: „Care-i, Ionică?”. „Pielea, don profesor!”. Îi cheamă pe ceilalți elevi în clasă și repetă întrebarea. Ionică răspunde: „Pielea este cel mai întins organ al nostru”. Dar mai adaugă: „Dacă nu am avea piele, am sta jupuiți, nevoiți să ne ținem boașele în palme!”.

Au râs sănătos tustrei. Conta și Lambrior auzeau pătărania pielii prima dată. În general, lui Creangă îi plăcea să vină cu anecdote noi. „Păcat că nu-i și Florantin pe aproape, gândi ghidușul institutor. Să simtă și el cum i-am ras o mustață”.

Ghiță le-a adus farfuria cu măslina. Comesenii le-au gustat. Erau gustoase. Sărățele, vârtoșele. Bune fără vin, dar și mai bune cu un cotnar acrișor. N-a isprăvit Ghiță să se îndepărteze de masa celor trei prieteni, că blidul era gol, iar ulciorul deșert. Ghiță dorea și el să asculte măcar cu un sfârc de ureche despre ce vorbesc clienții săi și, mai ales, aștepta vreo glumă poznașă a „boierului” cel rotofei.

– Ce stai lipcă lângă noi? Fugi și mai adă porumbrele grecești și mai umple acest ulciur! Hai, iute! se răsti Creangă.

Supărarea sa era jucată. Ajutorul crâșmarului știa foarte bine firea mușterului, era convins că la plecare, aghesmuit, domnul Creangă îi va da un bacșiș generos. Se îndreptară să îndeplinească porunca zâmbind. Creangă rămase lungi clipe pe gânduri, apoi oftă din toate baierile sufletului său.

– Ce este, moș Ioane? întrebă Lambrior.

– Ce să fie? Mi-am amintit de Fălticeni tăi, de viața frumoasă pe care am dus-o la munte.

– Ai rămas, moș Creangă, un habotnic al traiului de munte, interveni Conta.

– Am rămas. Dar să-mi spuneți voi: cu ce-i mai rău Ghindăoanii tăi, măi Vasile, și, mai ales, Fălticeni tăi, Alecsandre? ...Ehe, Fălticeni în care am învățat și eu odinioară... Era cu noi pe acolo un voinic, Nică Oșlobanu îi spunea, care a dus în spate un car întreg cu lodbe de fag... Și mai era acolo la învățătură un Davidică mustăcios ce știa toată istoria Vechiului Testament... Și un Ion, poreclit Mogorogea, un văr de al meu, fiul mătușii Mărioara și al lui moș Vasile... Și o copilă, fiică de preot, care, drept să vă spun, nu mă lăsa nepăsător...

Creangă încă nu-și dădea seama că începuse să-și „scrie” amintirile. Deocamdată în minte. Procesul de creație propriu zis va veni mai târziu. Acum era prezent doar oftatul, dorul de acele vremuri, care, peste un timp, vor deveni imagini săpate adânc în piatra columnei Amintirilor.

Își aduse aminte cum cu două veri în urmă a mers la Humulești (avea și ceva gologani în buzunar), cum a petrecut o săptămână întreagă înconjurat de neamuri și de prieteni. E-he-he... A pus un burlui cu vin într-o căruță și cu lăutari în frunte s-a urcat pe dealul Humuleștilor. E-he-he... Va mai reveni oare pe acolo?! Ca să se sustragă de la nostalgia ce i se zvârcolea în inimă, îl îndeamnă pe Conta:

– Ia să ne spui, măi Vasile, ce-a mai fost cu tine la Cahulul acela.

Acesta își relua amintirile sale despre adolescența petrecută la Cahul.

– Era târgul Cahulului, pe care localnicii îl numeau și Frumoasa, căci cu adevărat târgul era frumos, un loc de desfătare. Mai ales împrejmuirile lui. O mare întinsă de verdeață, câmpii cât vezi cu ochii, pe care pășteau mulțime de oi, cai, vaci și măgari. Da, la Cahul am băut pentru prima dată, sfătuit de o bătrână, lapte de măgăriță. Mă cam supăra o boală de piept. Și să vedeți, mi-a trecut!... Conta făcu o pauză. Dar s-a întors ftizia..... Îmi pare... (iarăși pauză). N-am lapte de măgăriță!

Vasile încercă să râdă, însă veselia sa era falsă. După câteva clipe își continuă amintirile:

– Ieșeam atunci la pescuit în lacurile de la Manta, Crihana Veche. Forfoteau iazurile de acolo de atâta pește. Cegi cu boturile ascuțite, bibani hrăpăreți, somni mustăcioși de cincizeci-șaizeci de ocale, pe care îi prindeam cu hapca*, mai de-o șchioapă, abia de încăpeau trei-patru într-o haraba, plătics cât gurarul sobei de late, ghiborți ghimpoși, carași cu solzi cât pitacii de mari... Iar stufărișurile erau înțesate de păsări: cristei, bătlanii, becațe, pelicani...

– Hai, frate, schimbă placa, fiindcă îmi lasă gura apă după somnii și plăticile tale! zise Creangă.

– Ai dreptate. Acum se înfruptă rusul din bălțile Cahulului, căzu de acord Conta.

– Ce-l tot pomenești pe... chima râului? se

revoltă Lambrior.

– Stând strâmb și vorbind drept, au fost și ruși buni, îl contrazise Creangă.

– Cine? Ivan Turbincă din povestea ta? făcu malițios Conta.

– Nu. Cel de a murit acum vreo șase-șapte ani...

– Cine-i ichimenul? L-am știut și noi? întrebare într-un glas Conta și Lambrior.

– Aha, își aminti Conta, cel care a sprijinit Unirea Principatelor și care a fost un fel de domn, președinte plenipotențiar al divanului Moldovei și al Țării Românești.

– Contele Kiseleff, confirmă Creangă.

– Pe unde naiba l-ai mai găsit și pe acesta? În ce calendar sau în ce foaie? se miră Lambrior. În Curierul de Iași? În Gura satului? Sau în Curierul de ambe sexe?

– Curierul nu-l mai cetesc. Să vorbesc și eu cu franțuzisme și latinisme? Dintr-o propozițiune de felul „Cucoana spune brașoave” ei fac una care sună cam așa: „Madam debitează fabulații” sau: „S-a găsi leac și pentru el” devine: „S-a excorgita remediu și pentru domnia sa”.

Ca și unui prieten de-al nostru, căruia îi plac cuvintele noi, Creangă făcu cu ochiul spre Conta, cei de la Curierul de ambe sexe redactează o propozițiune în felul următor: „Când angello a realizat trei luni, pecora l-a ablat”, când ar fi putut să scrie românește: „Când mielul a împlinit trei luni, oaia l-a înțărcat”. Fu! În ceea ce-l privește pe Kiseleff, ai dreptate, l-am găsit într-un calendar tipărit în Franța.

– Creangă, tu citești în franceză? se miră Conta.

– Ei, mai dibui și eu câte ceva ce mă interesează...

– Bravo! Și ce ai aflat despre contele rus de bine?

– Păi, v-am spus de acum că el a susținut Unirea Principatelor...

– Dar de rău?

– Același lucru. A susținut Unirea Principatelor.

– Cum adică?!

– E-e-e. Vroia să ne pună flori la urechi. Căci a visat să vâre în Rusia ambele principate, de aceea se arăta bun cu românii. Cică a construit la București un teatru și ne-a lăsat, prin cucoanele pe care le-a iubit,

câțiva conțșori... din flori. Visa și el, ca și Petru cel Mare...la Bosfor, la Țarigrad. Și ne lua cu binișorul, avea nevoie de România, căci Bulgaria și Macedonia i-ar fi primit pe ruși cu lăutari, cu flori și busuioc.

– Ai văzut ce dă din moș Ion al nostru?! Nu pătrării spuse pe ulița mare și povești cu capra cu trei iezi, ci și politice cu tâle! Ba mai are și condei bun! exclamă admirativ Lambrior.

– Măi băiete, nu-mi cânta osanale. Am fost în tinerețile mele un copil andru rușinos ca o prepeliță. Acum sunt și eu un institutor cu nițică învățătură. Mă căznesc, ca învățător și povestitor, iartă-mi, Doamne, nesmerenia, să fiu un opaiț de lumină dumnezeiască.

– Lumina izvorâtă dintr-un car de minte, adaugă Lambrior. Vorbește tot Iașul că școlarii tăi sunt cei mai buni la citire, caligrafie și la calculul în minte.

– Nu știu. O fi și așa. Eu mă ostenesc să le trezesc mintea. Copiii din popor sunt foarte dezghețați, dar sfioși. Dacă îi încurajezi și ei își biruie rușinarea, să vezi ce drăcușori isteți devin.

Cu adevărat, una din problemele de bază ale elevilor școlilor primare era depășirea timidității. Acasă copiii erau muștruluiți scurt: „Să fii cumintel! Să ascuți! C-apoi o poți lua cu linia la palmă!”. Creangă niciodată nu-și pedepsea elevii cu rigla sau cu statul în genunchi pe grăunțe. Foarte rar, când vreun copil se arăta prea mofturos sau lenos, el ridica vocea. Doar atât. În schimb, îi încuraja cu proverbe și vorbe de duh, care izvorau din el ca dintr-un corn al abundenței: „Vasilică, ai de urcat niște nuci în pod. Cum le urci, cu țăpoiul* sau cu oborocul**?” „Cu oborocul!” „Dar cu țăpoiul ce faci?” „Apuc patele și fânul”. „Bravo!”, sau: „Măi Ionel, te-ai ostenit să înveți bine operațiunea scăderii. Ține minte: cu răbdarea și învățarea treci și râul, treci și marea!”.

– Fraților, nu uitați că noi am venit în capiștea bețivilor să bem vin și să mâncăm carne friptă. Vorba ceea: Cine intră în cârciumă nu intră să se închine. Nu de alta, dar veți fi hămesiți de foame. Simt eu că vă taie la ramazan. Să vă arate moș Ion cum se pregătește această gustoasă mâncare sau,

cum ar zice Conta, vorbind pe radical***, acest apetisant nutriment! Creangă apucă cu degetele-i grosuțe niște bucăți de carne, le ridică pentru a le vedea bine cei doi și le spuse:

– Uitați-vă bine. Ca să fie cât mai bună, friptura coaptă pe cărbuni, trebuie să fie din mușchi împănați cu usturoi și piper turcesc, fie că e de porc, capră sau oaie. Tocmai ce țin eu în mână. Apoi bucățile de carne mai trebuie să fie sărate, bine condimentate și chiar afumate puțin, lucru pe care l-a făcut chiar Costache sau Ghiță, știind că au întotdeauna clienți cu burțile deșarte. Acum noi facem partea de la urmă, el apucă talgerul, îl scutură bine, ca să nu adoarmă jăraticul și puse grijuliu câteva bucăți de carne pe cărbunii aprinși. În jurul lor se răspândi miroznă plăcută, șuvițe de fum aromat se ridicau din carnea sfârâind în mustul ei sărat.

– Carnea, și continuă lecția Creangă, trebuie să fie coaptă, dar nu arsă, să picure din ea grăsimea și vlaga. Și să se mănânce fierbinte, cum vom face noi acum! El luă o furculiță mare, o înfipse grijuliu în bucățile de carne și le puse în farfuriile din fața lui Lambrior și Conta. Nu uită nici de sine. Molfăind, mai adaugă:

– Carnea trebuie înghițită caldă. După care vom mai pune pe jăratic alte bucăți. Și tot așa. Ca să se ducă mai ușor pe gât, o vom împinge-o cu o cană de vin, și turnă în ceramica prietenilor.

– Hai, Vasile, înfulecă mai harnic, nu de alta, dar de la o vreme te-ai făcut scoabă.

Petrecerea era în toi.

– Dar să venim la prochimien, propuse Creangă după ce îmbucară cu toții și-și clătiră gâturile. Conta ne spunea ceva despre Congresul internațional de la Berlin. Și despre rușii care ne-au furat sudul Basarabiei...

Toți căzură pe gânduri. Părea a fi spus totul. Într-un târziu Conta zise:

– Prochimienul a fost cântat... Nu ne-a rămas decât să spunem rugăciunea, sublinie acesta, descendent al unei familii cu lungă tradiție clericală.

– Și cam ce s-ar spune în această rugăciune?

Vasile Conta

întrebă cu naivitate jucată Lambrior. Și, mai ales, cui s-o spui?

– Da, nu ai cui o spune. I-am spune-o rusului, dar acesta nu crede în sfânta cruce. Ne-am făcut, cum spune Creangă, frate cu dracul, dar, după ce am trecut împreună podul, el, ca să zic așa, ne-a furat traista cu merinde. Ce ne rămâne acum de făcut decât să batem din buze...

– Da eu zic că nu-i totul pierdut, se înfierbântă Creangă. Amintiți-vă de asirienii cei puternici și de cetatea lor Ninive, care, până la urmă, așa de întărită precum era, s-a prăbușit, după cum a arătat profetul Naum! ex-diaconul a apelat la un exemplu din Vechiul Testament. Evreii zic că pe Domnul Dumnezeu îl cheamă Iehova. Iar noi, românii, să îi spunem Ștefan! Cu ajutorul Dumnezeului nostru am putea birui! Să nu cerșim de la rus ceea ce ne-a furat, dar să ne batem cu el! Să-l flocăim!

– Chiar așa! elanul războinic se transmisese și lui Alexandru Lambrior.

Conta zâmbi amărât:

– Dacă în lupta cu turcii i-am avut ca aliați pe ruși, ba chiar și marile puteri europenești – Anglia, Austro-Ungaria, Franța – au fost de partea noastră, atunci crezi că dacă ne-am lua de piept cu moscalul, dacă am strica pacea din Peninsula Balcanică, cineva ne-ar sări în ajutor?

– Poate, spuse liniștit Creangă.

– Cine? se interesă Conta.

– Osman Pașa, adică turcii.

– Moș Ioane, acesta ar fi o nebunie curată. Cum îți place ție să spui, am sărit din iaz în puț. Turcia abia mai suflă după acest război. Acum ei vor liniște.

– Da-a-a, făcu gânditor Creangă, eu, măi băieți, am visat că lupt la Plevna...

Cei doi îl priviră în tăcere. Așteptau continuarea.

– Da, se ambiționează autorul lui Ivan Turbincă, înroșindu-se la față de mânie orgolioasă și de vin băut, da, am visat că particip la cucerirea Griviței! Măi, cu ce-s eu mai rău decât căpitanul Moise Groza? Sau decât locotenent-colonelul Ion Codruț, sau maiorul Teodor Văcărescu*?

Prietenii lui Creangă au râs scurt.

– Ce vă gândiți voi? Lui Creangă i-a sărit o rotiță? Ba bine că nu!

– Voinicos ești, moș Ioane. Dar în afară de ciorile de pe biserica mănăstirii Golia ai mai împușcat pe cineva? se interesă Conta.

– Am vrut s-o împușcă pe... nu spun cine.

– Cred că pe Moartea din povestea cu Ivan Turbincă, zâmbi Lambrior.

– Și pe ea. Uitați-vă, băieți, la mine. Nu-s bun de lupte oare?

– Bun, bun, a vrut să-l potolească Vasile, dar tu te vezi doar fluturând tricolorul pe reduta dușmană, cu pieptul înflorit de găitane și cruci și nu admiți să te zărești în pataștele sanitarelor, străpuns de gloanțe...

Creangă, la cei patruzeci de ani ai săi, era cu adevărat chipeș, puțin învelit, ca un castravete udat la timp, rotofei și, cu figura sa blondă, aducea a fedvebăl neamț. Era un bărbat, cum s-ar zice, în sucii său. La această vârstă a început – crize ușoare – să îl viziteze epilepsia. Nu știa că peste vreo zece ani, deși și atunci va arăta voinic, îl va culca definitiv această boală a sistemului nervos.

– Ești bun, moș Ioane. Dar cu rusul acum nu ne putem încăiera. Poate că va veni și momentul potrivit...

– Da, căzu de acord Creangă. Vorba ceea: bagi pe dracul

în casă cu lăutarii și nu-l poți scoate nici cu arhirei. La plecare din crâșma lui chir Costache, Vasile Conta vru să achite consumul, dar Ion Creangă îi spuse prietenului:

– Ai zis adineaori că aș fi cu șapte noduri la pungă. Nu-i chiar așa. Și mai știu că ți-au cam fâtat ploșnițele. Așa că lasă-mă să plătesc eu, vâri mâna în largul pantalonilor și-i plăți lui Ghiță.

***

Firește, cei trei nu știau că vor trece patru decenii și se va realiza Marea Unire, în urma căreia toată Basarabia, inclusiv sudul ei, va reveni la România, apoi, peste vreo două decenii, Basarabia va fi, din nou, răpită de ruși; nu știau că în urma celui mai sângeros război rusul își va păstra o parte din Basarabia, inclusiv Cahulul, Leova, numind-o Republica Sovietică Socialistă Moldovenească, dar va „dărui” restul provinciei, regiunile de la malul Mării Negre, Ismail, Reni, Bolgrad, precum și cele din nord, Cernăuți, Hotin, fratelui său mai mic, cu șalvari turcești, ucraineanului...

Inimile celor trei prieteni erau pline de mândrie – a fost cucerită independența de stat a României! În același timp sufletele lor musteau o durere acută – Basarabia, cu Cahulul lui Conta, cu Unghenii lui Creangă și cu Scumpia lui Lambrior, rămâneau a fi ale lui Ivan.

După această petrecere de la crâșma lui chiar Costache, Lambrior, când era cu Creangă alături, îl îndemna: „Ia spune-le și lor (celor ce ascultau) bancul cu Florantin, da mai bine întâmplarea cu moș Ionică și stuhul de pe casă”.

Creangă le istorisi pe ambele.

* *mujdeaua* – veste, știre

* *hapca* – cârlig de undiță

* *Țăpoi* – furcă având coada lungă și trei dinți cu care se ridică snopi, fân etc.

** *Oboroc* – vas mare, folosit, mai ales, ca măsură pentru cereale.

*** *A vorbi pe radical* – a vorbi în termeni aleși, cu neologisme.

* *Eroi reali ce s-au distins în războiul din 1877-1878.*

Ion Iachim

Nicolae Enciu

Orașul Cahul în anii Renașterii Naționale (1917–1918)

(Fragment din articolul publicat în revista „Dialogica”, nr. 3, 2022)

„De pe dealul Crihanei, zării Cahulul, – scria la 1908 în notele sale de călătorie cunoscutul scriitor și publicist de la ziarul „Evenimentul”, State Dragomir. – Linia regulată a ulițelor îți fac o frumoasă și deosebită impresie. Are o poziție așa de frumoasă naturală, încât aici trebuie căutat motivul care i-a îndemnat pe primii lui locuitori să-l numească Frumoasa”. În aceiași termeni elogioși avea să se pronunțe și scriitorul Geo Bogza peste circa trei decenii, consemnând „așezarea lui atât de precis aliniată: zece străzi paralele, pe care le taie perpendicular alte zece străzi paralele. Pare construit cu rigla și echerul” [1]. Conform Dicționarului geografic al Basarabiei întocmit de Zamfir Arbore [2], „Cahul” este numele purtat de un lac în fostul județ Ismail, de un râu în aceeași regiune, iar actualmente, de unul din cele mai importante orașe din sudul Republicii Moldova.

Războiul mondial și revoluția rusă, afirma un bun cunoscător al acelei perioade, Petre V. Ștefănuță, „au dărâmat zidurile pușcăriei popoarelor – Rusia țaristă – de unde au ieșit la limanul vieții lor naționale și românii din Basarabia” [13, p. 133].

Adevărul respectiv și-a găsit o deplină confirmare în chiar primele zile după Revoluția din februarie 1917 din Rusia: la 3/17 martie 1917 a luat sfârșit perioada de domnie a dinastiei Romanov (1613–1917), iar, odată cu prăbușirea Imperiului, Rusia a fost transformată în republică.

Înlăturarea de la putere a dinastiei Romanovilor, în urma revoluției din februarie 1917 și instaurarea unui Guvern Provizoriu care a funcționat aproape opt luni – de pe 27 februarie / 12 martie și până pe 25 octombrie / 7 noiembrie, – a produs un val uriaș de speranțe, în Rusia ca și în întreaga lume, că în această veritabilă închisoare a popoarelor

se va instaura pentru prima oară în istoria ei milenară, un regim al democrației liberale. Astfel, toți cetățenii au devenit egali în fața legii, libertatea deplină – religioasă, de exprimare, a presei, a adunărilor, a uniunilor și a grevelor – a devenit o realitate; în afară de drepturi egale, minoritățile etnice au obținut autonomie, iar Polonia a fost declarată independentă [14].

Declanșată în capitala Imperiului Rus, revoluția s-a răspândit în mod vertiginos până în cele mai îndepărtate periferii ale acestuia, trezind la viață politică și națională toate popoarele subjugate, care au revendicat cu tărie dreptul lor la autodeterminare, conform principiului naționalităților proclamat de revoluție [15, p. 69-70]. În Basarabia, printre primele revendicări care au canalizat mersul evenimentelor social-politice, economice și culturale a fost programul Partidului Național Moldovenesc, examinat și adoptat în primă lectură la 20 martie 1917, iar în variantă finală,

Leonid Grigorașenko,
„Arestarea lui Filipov, 25 mai, 1917”,
colecția Muzeului Ținutului Cahul

la 5 aprilie același an, care își propunea ca obiectiv să lupte pentru „dobândirea celei mai largi autonomii administrative, judecătorești, școlare și economice a Basarabiei” [16, p. 22]. Urmărind obiectivul propagării și implementării cât mai largi și depline a principiilor democratice proclamate de Guvernul Provizoriu de la Petrograd, Comitetul Executiv Central Moldovenesc al Sfaturilor de Deputați ai Soldaților și Ofițerilor, constituit la 23 aprilie 1917, a decis în toamna aceluiași an să-și trimită în satele și orașele din Basarabia „emisarii” săi, cu instrucțiunea de a explica și a susține în fața populației locale, următoarele teze esențiale: „1. Republica Rusă trebuie să fie o democrație de tipul Statelor Unite ale Americii; 2. Basarabiei trebuie să i se acorde autonomie politico-teritorială deplină între râurile Prut și Nistru, cu asigurarea drepturilor tuturor naționalităților; 3. Toate problemele vieții în Basarabia să fie reglementate de parlamentul suprem al Basarabiei, cu excepția relațiilor internaționale, armată, flotilă, poștă, telegraf, monedă ș.a. Administrația în Basarabia trebuie să fie din băștinași ce cunosc limba, modul de viață și

necesitățile populației locale, iar lucrările organelor publice și documentația să se întocmească în limba populației locale; 4. În școlile satelor cu populație moldovenească predarea să se facă în limba moldovenească; 5. În eparhiile moldovenești serviciul divin să se țină în limba moldovenească” ș.a. [16, p. 25-26]. Selectați într-un mod special și trimiși în cele mai diferite și îndepărtate localități ale Basarabiei, „emisarii” Comitetului Executiv Central Moldovenesc al Sfaturilor de Deputați ai Soldaților, Marinarilor și Ofițerilor, condus de Gherman Pântea, au desfășurat, mai ales în lunile din vara și toamna anului 1917, o amplă și energică activitate națională în vederea trezirii la viață a populației autohtone și mobilizării ei la lupta pentru drepturile sfinte, inclusiv la lupta pentru limba maternă [17, p. 63-64]. Așa cum au demonstrat evenimentele, în pofida valului uriaș de speranțe generat de Guvernul Provizoriu care a funcționat aproape opt luni – de pe 27 februarie / 12 martie și până pe 25 octombrie / 7 noiembrie 1917, acesta s-a dovedit a fi extrem de fragil, autoritatea fiindu-i mereu contestată de un alt pol al puterii, reprezentat de Sovietul deputaților muncitorilor și soldaților din Petrograd,

controlat de bolșevicii lui Lenin. Ca urmare a acelei situații, sfârșitul anului 1917 și primele luni ale noului an 1918 au fost extrem de agitate la Cahul, la fel ca pretutindeni în Basarabia afectată de febra revoluționară. Încă din mai 1917, aici a luat ființă un „soviet de deputați ai muncitorilor și țăranilor”, iar între 23 și 25 mai s-a produs o revoltă în rândul soldaților din trei regimente ale diviziei 163, care au refuzat să plece pe front [18, p. 240- 241]. Un oarecare Ivan Filipov, ales de soldații anarhizați de agitația bolșevică, a proclamat o pretinsă „Republică” la Cahul, cerând „pace, pământ – țăranilor, libertate și fraternitate între truditoresi, egalitatea lor în viața economică, politică și culturală” [19, p. 20]. Însă Filipov și tovarășii săi bolșevici nu s-au limitat doar la agitație, la înlăturarea samavolnică din funcție a primarului orașului și plasarea bolșevicului Tregubov în postura de comisar județean, ci au incitat țăranii din satele învecinate să înceapă a confisca de la „chiaburi” inventarul agricol, animalele domestice și să împartă între ei pământul. Ajutați de soldații anarhizați din regimentele 649 și 650, țăranii din satele învecinate au procedat la confiscarea de la numeroși proprietari pentru a împărți între ei peste 40 mii de puduri de grâne, numeroase animale, inventar agricol ș.a. [19, p. 20]. În continuare, situația s-a agravat și mai mult. În pofida eforturilor Consiliului Directorilor al Republicii Democratice Moldovenești de menținere a ordinii, „din noiembrie 1917, armatele ruse de pe frontul român, sub comanda generalisimului Krâlenko încep să se retragă în cea mai cumplită dezordine spre Rusia, trecând prin Basarabia. Bande dezarmate străbat drumurile provinciei, împănând satele dintre Prut și Nistru, îndemnând țăranii «să ia parte la stârpirea cuibului boieresc», la nimicirea gospodăriilor mai mari și în decembrie asistăm la cunoscutele devastări, furturi și asasinat, care au clătinat cu totul întreaga economie a acestei bogate regiuni” [20, p. 59]. Ca urmare a acelor evenimente dramatice, cel mai mare număr de

Un grup de anarhiști, Odesa, primăvara anului 1917

proprietăți devastate a fost atestat în sudul Basarabiei și mai cu seamă în județele Ismail și Cahul, acest lucru explicându-se prin faptul că „dinspre frontul românesc de Sud, prin Galați, Reni, Leova s-au strecurat toate bandele care s-au format din armata a 4-a și a 9-a rusă și care, prin aceste regiuni, s-au îndreptat spre Odesa”. În cuprinsul județului Cahul, au fost devastate atunci 318 proprietăți, valoarea totală a averii distruse fiind estimată la suma de 49.735.158 lei sau 18.697.428 ruble. Calculată pe fiecare gospodărie în parte, paguba medie a fost de 156.397 de lei sau 58.796 de ruble de fiecare proprietate [21, f. 18-20]. La modul general, din totalul celor 1.741 de proprietăți mai mari de 100 de desetine, au fost păgubite 1.261 de gospodării în întreaga Basarabie sau 72,4 % [21, f. 19]. Urmărind restabilirea ordinii în această regiune, în toamna anului 1917, Comitetul Executiv Central Moldovenesc l-a delegat în calitate de emisar pe Serghei Tatarov în or. Cahul și în satele din împrejurimi – Crihana, Manta, Pelinia, Roșu, Andrușu, Baurci, Moscovei, Trifești, Tartaul-de-Salcie ș.a., – administrației comitetului de plasă recomandându-i-se să conlucreze cu reprezentantul său, acesta având „deplina putere a armatei revoluționare și a democrației”. Pentru îndeplinirea cu succes a misiunii sale, S. Tatarov urma să conlucreze în deplin acord cu membrii comitetelor țărănești din toate localitățile menționate [16, p. 273].

În acele condiții, cu toate că însăși situația României era gravă, guvernul român a hotărât la 17 ianuarie 1918 să acorde sprijinul militar solicitat de autoritățile de la Chișinău. Pentru punerea în aplicare a hotărârii adoptate de guvernul român, Marele Cartier General a încredințat Corpului 6 din armată misiunea „să respingă peste Nistru bandele ruse care ar putea încerca să treacă în Basarabia fără ordinul comandantului rus al frontului (D. Șerbacev. n.n.) și deci cu intenția de a jefui sau ataca trupele noastre, să asigure ordinea și regulata circulație pe calea ferată, să se facă ordine în tot ținutul Basarabiei, punându-se viața și avutul locuitorilor la adăpostul jafurilor și crimelor” [22, p. 167]. Având conștiința că luptau nu numai pentru cauza propriei națiuni, dar și pentru a împiedica bolșevismul să invadeze și alte zone ale Europei, diviziile române vor curăța până la sfârșitul lunii ianuarie 1918, localitățile aflate sub ocupația trupelor bolșevice.

Așa cum menționa în 1919, cu referire la situația Basarabiei la încheierea Primului Război Mondial, cunoscutul agronom, pedagog, economist și teoretician român al agriculturii cooperatiste, Marin Chirițescu-Arva (1889- 1935), „ieșită din granițele imperiului rusesc, cu o întindere atât de vastă, cu o viață primitivă și patriarhală jos sub toate formele, peste care se suprapunea o oligarhie și un sistem de guvernământ absolutist, prin focul revoluției, care frământă și sângerează încă Rusia, ducând cu sine tradiția încă simțită a vieții patriarhale, fără niciun amestec al statului din punct de vedere economic, ura contra cârmuirii absolutiste a Țarilor, și în sângele căruia scânteia spiritul revoluționar prin care a trecut, Basarabia intră în granițele patriei sale etnice, cu așezăminte democratice – aduse de evoluția firească a timpurilor și care nu au nimic comun cu spiritul revoluționar distructiv – cu o viață economică intensă și diferit orientată” [23, p. 237-242]. Deja în iulie 1919, după o călătorie în Basarabia, cunoscutul profesor francez Emmanuel de Martonne scria că „valul de răscoale dezlănțuite în iarna anului 1917 –1918 de dezertorii ruși și de bandele bolșevice venite din Ucraina n-a durat mai

mult de cinci-șase săptămâni și în tot cazul nu a depășit Chișinăul. Răscoalele au fost însă de ajuns pentru a zgudui populația basarabească din temelii, a provoca ruptura dintre aceasta și Rusia și să orienteze pe conducătorii basarabeni spre România, care singură era în măsură atunci ca să asigure ordinea” [24, p. 142-146]. La o distanță de mai mult de 100 de ani de la acele evenimente istorice, apare drept incontestabil adevărul că o altă cale decât unirea Basarabiei cu România era sortită unui eșec inevitabil, și este marele merit al Sfatului Țării și al oamenilor politici basarabeni din acea perioadă – Constantin Stere, Pantelimon Halippa, Vasile Stroescu, Ion Inuleț, Ion Pelivan, – de a fi identificat unica soluție salvatoare ce ducea spre limanul multășteptat de întreaga populație. Dincolo de orice speculații de felul „ce ar fi fost dacă nu ar fi fost cum a fost”, cert este că alternativa unirii Basarabiei cu România poate fi urmărită după exemplul RASS Moldovenești din anii 1924 – 1940, – cu colectivizarea forțată a agriculturii și foametea dezastruoasă, cu deportările și represiunile staliniste, cu dezmembrarea teritorială a Basarabiei în 1940 etc.

Grație marelui eveniment al Unirii Basarabiei cu Vechiul Regat al României, după 1918 au urmat 22 de ani de eforturi „pe calea regăsirii de sine și a progresului”, de „reluare a adevăratei continuități etnice și ideale” pe orbita culturii și civilizației europene. În același context, într-o cuvântare rostită la Chișinău în 1931, Nicolae Iorga afirma că „România nu este o țară făcută. România se face acum. Se face prin fiecare dintre noi”. , continuându-și ideea la capătul celălalt al aceleiași călătorii, la Timișoara: „Țara aceasta este alcătuită din bucăți, care s-au adunat, pe pământul stropit cu sânge al Marelui Război, abia de câțiva ani de zile”, urmând să devină nu numai o țară întregită, ci și „o Românie a libertății și a dreptății tuturor” [25, p. 104-114]. Același traseu urma să-l parcurgă și orașul Cahul în calitate de reședință de județ, în noua perioadă istorică inaugurată de Marea Unire din 1918.

(Arhivele Naționale din București, reproduceri după planșe fotografice)

Chișinău, ROMÂNIA (27 Noiembrie/10 Decembrie 1918). Deputații Sfatului Țării prezenți la ședința legislativului basarabean la care s-au votat Reforma Agrară și Unirea necondiționată cu România.

- 1. Rândul din față, culcați:** Maxim Tiron, Constantin Osoianu, Leonid Țurcan, Nicolae Secară, Nicolae Suceanu, Simion Galețchi, Gheorghe Tudor, Dumitru Știrbu
- 2. Așezați pe scaune:** Ilarion Buiuc, Gheorghe Năstase, Mihail Maculețchi, Ignatie Budiștean, Teodor Bârcă, Pavel Cocârlă, general Artur Vătoianu (Comisar general al Basarabiei), Pantelimon Halippa (președinte), Constantin Bivol, Vasile Mândrescu, Ștefan Holban, Elena Alistar, Ion Ploscaru, Ion Ignatiuc, Gherman Pântea, Tudose Roman
- 3. În picioare, rândul din spatele celor așezați:** Anton Caraiman, Teodosie Bârcă, Ion Bucătaru, Chiril Spinei, **Nicolae Ciornei**, Dimitrie Cărăuș, Teofil Ioncu, Pavel Grosu, Gheorghe Murgoci-Munteanu (expert agrar), Nicolae Bivol, Andrei Găină, Ștefan Ciobanu, Nicolae Cernăuțeanu, Grigore Cazacliu, Iacob Suceveanu, Zamfir Munteanu, Mihail Minciună, Petre Codreanu, Vasile Lașcu, Ion Valuță, Dimitrie Dron, Romulus Cioflec (spectator), Emanuil Catelli (director agricultură)

Delegându-și în legislativul basarabean cel puțin 10 deputați originari din părțile fostului județ Cahul și având reprezentanți inclusiv în Biroul de organizare al Sfatului Țării, – Vitalie Zubac (originar din satul Caragaciul Nou, jud. Ismail), Elena Alistar (originară din satul Vaisal, jud. Ismail), **Nicolae Ciornei** (originar din satul Toceni, jud. Cahul), Gheorghe Mare (originar din satul Slobozia Mare, jud. Ismail), Chiril Sberea (originar din satul Colibași, jud. Cahul) ș.a. [26, p. 133-141], – aceștia au pus în discuție, în câteva rânduri, necesitatea reînființării județului Cahul. Cum însă evenimentele de la sfârșitul anului 1917, – declanșarea anarhiei de către bandele bolșevice, atacurile asupra economiilor, satelor etc., – nu au permis Sfatului Țării să activeze într-un regim obișnuit, și nici începutul anului 1918 nu a fost favorabil unor astfel de discuții, decizia „Despre constituirea județului Cahul și reorganizarea conducerii locale în județele Ismail și Cahul” a fost adoptată în ședința

*Gheorghe Mare, student la Școala
Superioară de Viticultură din
Chișinău*

Nicolae Ciornei

Gheorghe Mare

Sfatului Țării din 29 ianuarie 1918, ca urmarea raportului prezentat de deputatul Vladimir Diaconovici [5, p. 477-480].

Cu o suprafață de 4.442 km², noul județ Cahul va face parte, în anii dintre cele două războaie mondiale, dintre județele așezate în sudul Basarabiei. La vest, se întindea până în valea Prutului, iar la est depășea puțin pe cea a Ialpuului. Constituind o prelungire a podișului înalt moldovenesc, relieful județului era alcătuit dintr-o culme lungă și plană orientată dinspre nord spre sud și ramificată în culmi secundare mai strâmte, printre afluenții Prutului și Ialpuului. Dacă în 1918 industria ocupa un loc minor în economia județului, atestându-se doar câteva fabrici de cărămizi, de uleiuri și mori în cuprinsul noii unități administrative, în schimb agricultura obținuse o dezvoltare considerabilă, fiind reprezentată de întinse terenuri cultivabile, contribuind la menținerea unui comerț activ cu produse agricole și concentrat în special în capitala județului. produse agricole și concentrat în special în capitala județului. Noul județ Cahul a fost împărțit inițial în patru plase (Baimaclia, Cahul, Leova și Vulcănești) [27, p. 13-14] și avea la momentul constituirii sale 54 de comune cu 178 de localități. Va dobândi consacrare juridică la nivel național prin Legea pentru unificare administrativă, promulgată prin Decretul regal

nr. 1972 din 13 iunie 1925 [5, p. 485]. Reședința județului a devenit comuna urbană Cahul, în timp ce Leova a fost desemnată drept comună urbană nereședință [5, p. 486]. Așezat pe malul stâng al râului Prut, într-o regiune de colină și șes, cu o altitudine de 119 metri, în partea cea mai ridicată, deasupra nivelului Mării Negre, județul și orașul Cahul erau părți ale regiunii Bugeacului, din sectorul Pontic, supus deseori anilor secetoși, așa cum s-a întâmplat, bunăoară, în 1928-1929 și 1935-1936. Ploile erau rezezi și scurte, făcând ravagii și dând naștere la numeroase râpi. Neregularitatea ploilor s-a constatat mai ales din anii Primului Război Mondial, când o bună parte din păduri au fost tăiate, fără să fi fost ulterior restabilite. Din această cauză, „pământul se surpă acum mai ușor, dând naștere la râpi mari, iar ploile au devenit mai rare și mai neregulate, din cauză că nu mai sunt pădurile care să contribuie la regularizarea lor” [28, p. 11]. Nici vânturile aici nu erau cele obișnuite din România, iernile fiind mai reci și crivățul mai aspru, Bugeacul neavând nici o stavilă naturală pentru potolirea puterii acestui fel de ciclon ce venea dinspre Rusia. În anul adoptării legii „Despre constituirea județului Cahul și reorganizarea conducerii locale în județele Ismail și Cahul”, orașul Cahul avea o populație totală de 12.000 de locuitori stabili, inclusiv 5.760 bărbați și 6.240 femei, depășind în această privință doar or. Hotin, cu doar 7.000 de locuitori [29, p. 29]. A doua localitate ca importanță economică și comercială din cuprinsul

județului era comuna urbană Leova, situată pe malul stâng al Prutului la 68 km de reședința județului, la 160 km de Galați și la 390 km de București. Locuitorii comunei urbane Leova practicau în special comerțul cu cereale, animale și produse animaliere, în oraș funcționând sistematic o moară, o fabrică de ulei și una de cherestea [30, p. 101]. Populația județului Cahul era compusă, în majoritate, din răzeși moldoveni, împrăștiți aici încă din anii domniei lui Alexandru Ioan Cuza, și din plăieșii lui Ștefan cel Mare (cum erau locuitorii din satul Cania, bunăoară). Locuiau aici și numeroși coloniști – germani, bulgari și găgăuzi, cu gospodării frumoase și suprafețe cultivabile de peste 100 ha. Istoria tumultuoasă a acestui ținut era oglindită inclusiv în denumirea unor localități, amintind de prezența de odinioară sau trecerea pe aici a turcilor și tătarilor, cum ar fi satele Taraclia, Baimaclia, Coștangalia, Șamalia, Tartaul (Tatar aul), Colibași, Enichioi, Beșalma, Albota ș.a. Aceleași locuri păstrau și amintirea mai veche a stăpânirii romane, prin toată regiunea Bugeacului trecând faimosul Val al lui Traian. Între cele două războaie mondiale, se observau încă foarte clar urmele aceluia val trecând prin județul Cahul, începând de la râul Prut, în apropiere de Vadul lui Isac, și îndreptându-se pe colinele dealurilor spre Bolgrad, în apropierea căruia se afla și gara Valul lui Traian [28, p. 12]. Amintirea perioadei romane și-a găsit oglindire inclusiv în stema orașului Cahul, adoptată după 1918. Astfel, stema orașului Cahul în perioada interbelică era reprezentată de un scut roșu și o fascie crenelată de aur. Pe scut era imprimată imaginea unui legionar roman, văzut din față și ținând în mână dreaptă o insignă militară romană de aur, cu acvila în vârful ei și în mână stângă, o pavăză de argint cu literele VRR negre (Virtus Romana Rediviva). Scutul era timbrat cu o coroană murală de argint, cu cinci turnuri, amintind valul roman și straja romană la această margine a împărăției [30, p. 588].

Devenind capitală de județ și reședință a principalelor autorități ale noii unități administrative, – aici fiind amplasată prefectura și sub-prefectura județului, reședința plasei Cahul, primăria orașului, prefectura poliției și serviciul de siguranță, inspectoratul poștal, administrația financiară, serviciul sanitar al județului și serviciul veterinar, biroul de măsurii și greutate, revizoratul școlar și alte instituții publice [31, p. 35], – populația orașului Cahul a sporit considerabil în anii următori, astfel încât Anuarul României pentru comerț, industrie, meserii și agricultură din 1928 constată o populație totală a orașului de 14.000 de locuitori [32, p. 673]. La încheierea Primului Război Mondial, populația orașului Cahul constituia 8,15 % din totalul populației județului, cea a comunei urbane Leova – 2,32 % din total, în timp ce populația comunelor rurale – 89,53 % din totalul de 147.266 de locuitori ai județului. În anul efectuării primului recensământ general al populației României Întregite, județul Cahul consta din patru plase – Cantemir (cu reședința la Leova), având în componența sa 61 de sate, Ștefan cel Mare (cu reședința la Baimaclia), cu 52 de sate, Ioan Voievod (cu reședința la Cahul), cu 53 de sate în componență și plasa Traian (cu reședința la Taraclia), cu 24 de sate. În total, în componența județului Cahul se aflau 190 de sate (numărul căror în anii '30 va ajunge la 208), grupate în 75 de comune rurale și comuna urbană Leova [33, p. 86-87]. În cuprinsul județului funcționa un Tribunal, cu reședința la Cahul, și patru judecătoria cu reședințele la Cahul, Leova, Baimaclia și CUBEI. Orașul Cahul ocupa o suprafață totală de 262 de hectare, fiind segmentat în 5 sectoare, cu 45 de străzi, un parc și 4 piețe publice, principalele străzi fiind iluminate cu lămpi de petrol „Petromax”. În calitate de capitală de județ, în or. Cahul era concentrat și cel mai mare număr de întreprinderi comerciale și industriale (103 întreprinderi), constituind 0,8 întreprinderi la 100 de locuitori, față de 1,6 întreprinderi la 100 de locuitori în jud. Hotin [33, p. XIV]. În oraș erau circa 2.000 de clădiri locuite, funcționau două biserici ortodoxe, o biserică lipovenească și două

case de rugăciuni evreiești. Funcționau, de asemenea, poșta, telefonul, telegraful, câteva bănci populare, iar sistemul cultural-educativ și cel de învățământ consta din două grădinițe de copii, un liceu de fete, un liceu de băieți „Ioan Voievod”, o școală medie, 5 școli primare, o sală de teatru cu instalație cinematografică, editându-se și două ziare bilunare – „Cahulul” și „Liberalul” [8, p. 29-30]. Așezat în partea de sud a Basarabiei, pe platoul de lângă balta Prutului în formă de paralelogram, orașul Cahul era tăiat, în partea de sud, de Valea Frumoasă, plantată cu vii și grădini; la nord, era înconjurat de dealul Marandei și de valea Cotihanei, iar la apus, de valea Prutului, mărginindu-se cu un braț al acestuia, gârla Balașei. Dinspre Prut, valea era mlăștinoasă, iar albia râului se afla la o distanță de 4-5 km de oraș. Cahulul avea străzi largi, în lungime totală de 33 km și dispuse în forma jocului de șah. Orașul dispunea din 1882 de un plan de sistematizare, la care însă s-a renunțat pe parcurs. Clădirile în număr de vreo 1.660 erau construite din piatră sau cărămidă, din lemn, iar o mare parte din ciamur, majoritatea fiind acoperite cu stuf. Iluminatul orașului se făcea cu petrol, apa se aducea cu sacua din fântâni, iar încălzirea caselor – cu stuf și cu turte de floarea-soarelui. Cât privește viața economică și comercială a orașului, aceasta devenea mai animată în zilele de vineri și duminică, când aveau loc tradiționale târguri de alimente, precum și luna, când avea loc târgul de vite [34, p. 65-66]. Cerealele erau depozitate în magazii locale, pentru a fi mai apoi expediate la Galați. Deceniile românești O lungă perioadă de timp, istoria interbelică a orașului Cahul a fost mediatizată și receptată aproape exclusiv în interpretarea lui V. Travușkin, autor al broșurii „Cahul” (apărută doar în limba rusă) [19] și prezent în compartimentul privind localitatea respectivă inclusiv în Enciclopedia Sovietică Moldovenească, cu o interpretare oficială identică [18, p. 240-241]. În viziunea aceluia autor, promotor al istoriei rusificate și sovietizate a or. Cahul perioada interbelică a orașului a debutat

cu proclamarea unei pretinse „Republici” de către soldații anarhizați de propaganda bolșevică în frunte cu un oarecare Ivan Filipov [19, p. 19-22], a continuat cu „lupta orășenilor și a truditorilor din localitățile învecinate împotriva agresiunii imperialiste a României regale”, cu interminabile „răscoale” ale acelorași „truditori” ghidați de organizația comunistă clandestină ilegală, culminând cu „fapta eroică” a locotenentului „eliberator” K.F. Vetcinkin care, ajutat de câțiva gardiști roșii, au instalat stâlpul de graniță în dreptul localității românești Oancea, Cahulul devenind, astfel, un oraș sovietic [19, p. 23-28]. La o distanță de peste trei decenii de evoluție liberă a istoriografiei naționale, apare drept evident adevărul că în anii sovietici, orașul Cahul, la fel ca toate localitățile din interfluviul pruto-nistean, a avut parte de o istorie paralelă, ideologizată și falsificată, în contradicție cu istoria reală a localității, în special evenimentele și procesele produse în cadrul deceniilor interbelice românești fiind falsificate, denaturate și prezentate după tiparele ideologiei sovietice. În prezent, în condițiile unui acces liber la întreaga informație documentară și istoriografică referitoare la perioada în care Basarabia a fost parte integrantă a României Întregite, este de datoria istoricilor de a reface tabloul complex și veridic al acelor ani inclusiv la nivelul unor localități, prezentul demers constituind o parte componentă a efortului colectiv al cercetătorilor în această direcție.

Nicolae Enciu

Lavinia Moraru, Cahul, 8 ani

ORIZONTURI (pagini de jurnal)

de Valeriu Gaju

Motto: „Mai toate visele din viața noastră își au izvorul în adolescență, iar cine și cum vom deveni la maturitate se prefigurează în copilărie.”

*Un grup de învățători de la Crihana Veche, Cahul, anii 70, sec. XX;
De la dreapta la stânga: Maria Onofrei - Gaju (mama), Elena Popazu, Ana Bogdanov, Gheorghe Bunghez, Feodora Bevez, Vladimir Bevez, (...)*

Intrasem deja în acea perioadă minunată, care se numea Bulucul (când s-a permis construcția arhioptimistă și, concomitent, nesigură pe sine - perioadă a vieții pe nume adolescență. Peste vreo lună împlineam 16 ani – credeam toată lumea la picioarele mele. Era o seară de vară – soarele apusese și apărea luna. Există o scurtă, abia sesizabilă perioadă, când se întâlnește ziua cu noaptea. Și se pare că ziua o să mai reziste. Noaptea însă hotărâtă își intră în drepturile sale. E tocmai timpul când începe să-și dregă glasul cel mai perfect cor al Crihanei – corul miilor, zecilor de mii de broaște din baltă. Dar pe crihăneni el, corul ăsta, nu-i încurcă. Obișnuiți de veacuri cu orăcăitul broaștelor, consătenii mei dorm foarte bine cu acest cor, sub melodia lor glăsoasă. Iar verile consătenii dorm afară, pe prispă, sub polog, căci așa somnul e mai profund și mai iute. Și crihănenii dovedeau să se odihnească astfel mai bine pentru o nouă zi de lucru. Căci ce contreză mai mult la sate? Munca înainte de toate. Stăteam în doi cu tata pe pragul cu patru trepte de la așa-numita intrare centrală în casa părintească. Eram după o zi de muncă: prășisem via în trei – Tata, eu și fratele Emil, care, deși avea vreo 11 ani, era de pe atunci avan în muncă și termina el mai totdeauna primul de prășit rândul. Fratele Victor, de vreo 6 ani, era la dispoziția Mămicăi și Bunicăi pentru „asigurarea tehnico-materială” (adică pe lângă bucătărie – du-te încolo, adu-mi ceea). Luna mare, luminoasă se ridica peste creștetul dealului, deasupra acelei părți ale satului

care se numea Bulucul (când s-a permis construcția caselor în această zonă lumea a venit multă, buluc aici). Mai exact, luna era chiar deasupra casei familiei Popa - o familie de oameni viguroși fizic, foarte blajini la suflet și mintioși. Când îmi amintesc de acest neam, inclusiv de colegul meu de clasă Gheorghe Popa – Dumnezeu să-l țină în dreapta Sa! – tot mai des mă vizitează un gând: este oarecum firesc să fii pe cât de puternic, pe atât și de binevoitor. Că noi, iștia mai mărunței, ne tot consolăm cu dubiosul proverb „Buturuga mică răstoarnă carul mare”. De parcă „a răsturna” e o mare virtute, de parcă e greu să înțelegi că atunci când răstorni ceva nu construiești nimic.

Resemnat și fericit, alături de înțeleptul meu părinte, priveam orizontul nocturn și, după o vreme, întrebai: „Tată, da’ ce urmează după orizontul ăsta?”

--Alte orizonturi, fiule. Și fiecare orizont îți deschide o bucată de lume nouă. Nu te teme să treci peste cât mai multe orizonturi noi. Ele îți deschid noi posibilități – de a cunoaște mai multe, de a avea o viață mai bogată, mai variată decât, să zicem, o ai în Crihana Veche a noastră. Apoi aruncă țigara, se întoarse spre mine și continuă:

--Hai să vorbim despre următorul tău orizont. În anul acesta și cel viitor tu trebuie să absolvești cu bine școala medie și să devii student la institut sau universitate. Iar asta îți va deschide deja alte orizonturi – cu alte perspective.

--Dar ce altfel eu nu-mi pot găsi loc în Crihana? îl întrerupsesem eu pe Tata.

--Bineînțeles că poți. Doar că, dacă vei reveni în Crihana având studii superioare, vei putea fi cu mult mai de folos satului, îmi explică Tata. Dar ai putea, cu studii bune și muncă, să fii de folos și raionului sau chiar republicii întregi...

Cu anii m-am tot întors la acel dialog de la răscruce de vârste și de drumuri. Și fac unele bilanțuri pentru sine ale efectelor acelei discuții. Nu-s bilanțurile astea îmbucurătoare în toate. Atunci am absolvit școala medie din Cahul și am devenit student la institut. Dar am învățat doar doi ani, ocupând, de fapt, locul mult râvnit de altcineva. Apoi am făcut cățania și m-am străduit să absolvesc cu mențiune jurnalistică la Universitate ca să mă reabilitez cumva în fața Tatălui și Mămicăi. Alte orizonturi le-am tratat cu superficialitate uneori, iar pe unele, ce se refereau la carieră, le-am ignorat – trebuia să aleg între carieră, pe de o parte, și a-mi menține onoarea – pe de alta. Dar și pentru a rămâne fecior cumsecade vizavi de părinți (iertăți-mă dacă sună cam exaltat).

Vreau totuși să mă întorc la orizonturile mele – din adolescență, apoi de mai târziu. Nu atât pentru a mă autoverifica. Mie mi se pare că ele – fiecare în felul lor – sunt semnificative pentru mai multe generații de oameni. Și că aceste orizonturi parcurse ar putea explica de ce suntem noi astăzi anume așa sau altfel. De la o anumită vreme am o convingere nestrămutată: lumea interioară a omului este un produs permanent, de-a lungul întregii vieți. Și ar fi bine să-i cunoaștem componentele ei de la diferite vârste.

...Și mă întorc pe drumul memoriei cu un an înainte de acea discuție cu Tata de pe pragul casei părintești. Aici o să-mi permit o remarcă. Iată nouă ne place de prăpădenie (cum se zicea des la Crihana) să ne văicărăm că ne pierdem ca Neam, că se dizolvă esența noastră națională, cu specificul, tradițiile, obiceiurile, valorile sufletești ale noastre. Că împrumutăm fără niciun discernământ tot mai des de la alte popoare obiceiuri, tradiții dintre cele nu prea bune. Ei și? Tot continuăm să acceptăm „valori” pe diferite paliere. Spre deosebire, poate, de alții eu am o atitudine plină

de recunoștință și apreciere pentru Diasporă (de aici și această ortografie - cu majusculă). Dar nu sesizați că, se zicem, Crăciunul și Anul Nou la noi „s-au îmbogățit” cu clare elemente italiene, franceze, germane, engleze, americane etc.? Asta oare ne conservează pe noi ca neam? Nu cred. Pe mine și pe unii prieteni de-ai mei înainte de sărbătorile de iarnă mă tot frământă un gând: oare anul ăsta vor veni prin „hulubăriile” (casele-bloc) din orașul nostru măcar câțiva copilandri cu uratul, semănatul sau nu?

Mă întorc imaginar, ca într-o oază, să mă alin în copilăria mea din Crihana Veche – perioadă de dinainte de Crăciun sau de Anul Nou. Pe atunci cei mai preocupați, cu mai multe griji, mai agitați eram noi, copiii, adolescenții de cândva. Trebuia să învățăm urături, colinde noi, să ne formăm grupe de urători. Lucruri serioase pentru noi, ce mai! Dar aveam și „misiuni speciale” de la părinți, care trebuiau executate cu sfințenie! Atunci, după vreo 20 și ceva de ani de la „eliberare”, sovieticii își impuse o parte din ritualurile lor de Anul Nou. Dar ele coexistau cu tradițiile noastre vechi. Se sărbătorea Anul Nou pe 1 ianuarie, dar cetele de urători, cu „Capra” și altele se păstrasera nealterate. Moldovenii erau „flexibili”: „Vreți Anul Nou pe nou? – poftim!” Da’ noi o să-l facem și pe vechi, și Crăciunul așa cum ne-am obișnuit l-om face, și cu colindatul vom umbla. Și cu multă mândrie întreb: oare este întâmplător că anume la Crihana Veche de lângă Cahul se organizează, nu știu a câta ediție, Festivalul cu participare internațională „Capra, Turca, Breaza”. Da’ deloc, ci pentru că au fost printre crihăneni dintre acei care s-au opus uitării obiceiurilor, și pentru că au venit, mai nou, niște primari patrioți. Chiar vă îndemn să căutați și să vă convingeți cât de admirabilă este „Capra” de la Crihana Veche. Și o să vedeți că este cea mai isteată și mai autentică posibil din tot spațiul românesc.

Cred cu tărie că ceea ce au însușit și respectat din tradițiile naționale copiii din generațiile imediat de după război ne-au influențat puternic pe noi în plan spiritual. Deși s-ar părea că nu e mare treabă să respecti colea niște obiceiuri, tradiții.

Dar pentru acea vârstă a noastră asta era tocmai ceea ce trebuia. Ca să mă credeți pe cuvânt, o să încerc să transmit cum era o zi de-a mea din acele minunate sărbători de iarnă. După ce se înmuia ușor gerul de dimineață, eram trezit, hrănit, asigurat de Bunica cu un fel de torbă, trecută peste umăr, cu grâu și porumb în buzunare, și trimis în „misiune specială” – cu semănatul pe la rude și prietenii părinților. Prima adresă era cea mai apropiată (la vreun kilometru) – la țața Tudora, sora cea mai apropiată a Tatălui și foarte mintioasă, și soțul ei moș Vanea (să știți că la noi, la Prut, Vanea și Ion sunt două nume diferite). Numai că apoi sărmana țața Tudora, când a născut a treia fiică, a decedat. Dar a reușit să se manifeste ca soție și mamă minunată, și gospodină cum mai rar întâlnești. La vizita mea cu semănatul la care mă refer (aveam vreo 14 ani) moș Vanea se căsătorise cu altă femeie – vioaie și cu multă înțelepciune feminină. Deși evident mai tânără decât moș Vanea, ea era un mare „diplomat” și le-a câștigat repede stima tuturor rudelor fostei lui soții. Dacă cineva dintre rude încerca să văruiască toată casa sau pornea altă lucrare mare, țața Sofia (de unde afla ea oare?) era a doua zi de dimineață venită la ajutor.

„Să trăiți, să înfloriți,/ Ca merii, ca perii,/ În mijlocul primăverii...” începui eu a semăna gazdele. Țața Sofia îmi puse în traistă mere, dulciuri și – minune! – curmale cumpărate la piața cea mare din Cahul. Îmi mai dădu și cinci ruble – așa să nu vadă moș Vanea, dar astfel ca să vad eu cât de darnică este ea, țața Sofia. Apoi mă întrebă:
--Unde te duci după asta?
--La mama Mașa și mama Marița, răspunsei eu.
--Văăăăleu! Da' pu până la măta Marița ai vreo cinci kilometri, spuse cu compătimire țața Sofia, mai adăugând vreun kilometru ca să-mi arate că-i este jale de mine.

De la moș Vanea ies drept în strada centrală a satului. Aici mă întâlnesc cu alți „flăcăi” de seama mea – care tot cu „misiuni” ca și mine, care cu interesul să mai câștige ceva. Ne arătăm unul altuia ce avem prin torbe. Când au văzut curmalele, au

cerut crihănește: „Măcar să gust!” Iar cele cinci ruble arătate de mine i-au dat jos. Erau „bani nebuni” (Bunica mea avea pe atunci pensia 7,50 ruble lunar). Petrecut de privirile pline de copilărească invidie plec mai departe.

Mama Mașa era ca vârstă a doua soră a Tatălui meu. A trăit vreo trei ani înainte de război cu soțul său – dintr-un neam bun pe nume Nărea. Soțul ei nu s-a mai întors de la războiul acela. Și pentru că era tânără, voinică și energică, au cerut-o câțiva în căsătorie. Dar ea n-a vrut. Acel Nărea a fost de neschimbat. Mama Mașa îl creștea pe feciorul său din unica ei căsătorie – pe badea Pavel, vărul meu, care făcuse niște studii de mecanizare, avea cap bun, așa încât veneau la el la consultație și unii ingineri. Doar că era cam bolnăvicios badea Pavel și s-a dus la Domnul relativ tânăr, lăsând soția cu doi copii. Pe timpul la care mă refer, mama Mașa era o femeie destul de corpolentă, dar rămăsese tot atât de iute și lucra cât trei. Harmanul ei ieșea drept în balta Prutului, și pe la ora patru dimineața ea deja prindea pește cu patru-șase undițe concomitent. Când ieșea la dans la nunțile nepoților săi, ea era mai abilă decât unele fete mari. Înainte de a muri mama Mașa nu auzi nimeni un cuvânt de jeluire de la dânsa, așa că a fost absolut neașteptată plecarea ei la cele veșnice – așa sămânță de femeie a fost mama Mașa.

Eu am pornit cu „Să trăiți, să înfloriți...”, dar cam sub nas, neconvingător, pentru că înghețasem bine. Mama Mașa așa „colindătură” n-a acceptat.

--Ia încălzește-te oleacă și seamănă-mă ca lumea! îmi ordonă ea. N-am avut încotro. Apoi mi-a dat nuci, alte bunătăți și trei ruble. M-a strâns în brațe cu drag. Eram unul dintre nepoții ei preferați. Și mai era ceva ce mă legase de mama Mașa: încă de la o vârstă mică îmi plăcea cel mai mult borșul roșu „ca la Crihana”, pregătit anume de mama Mașa. Când mă vedea la poarta ei, mă întâlnea cu aceeași exclamație: „Arăcan de mine și de mine! Mi-a venit nepotul, da' eu n-am nicio strachină de borș roșu!” Și-l făcea repede și foarte gustos.

Oricum, alt borș roșu mai gustos ca cel făcut de mama Mașa n-am mâncat în viață. Sunt sigur că te

ține numaidecât Domnul în dreapta Sa, mătușa mea dragă și model de fidelitate feminină.

La mama Marița, sora cea mai mare a Tatălui, am ajuns mai greu – o luasem „pe de-a dreptul”. Mama Marița era și ea văduvă de război, și tot un copil au adus pe lume cu soțul ei. Căci și soțul ei rămase în pământ străin. Feciorul ei și vărul meu – badea Costică – era înalt, zvelt, o frumusețe de bărbat. Deja pe vremurile sovietice, muncind, mama Marița și-a betejit un picior și lucra bucătăreasă. Cam puțini bani primea. Iar badea Costică s-a căsătorit cu o fată frumoasă, naltă ca și dânsul. Au făcut o nuntă cam modestă (am fost acolo), dar foarte veselă. Taică-meu s-a străduit în acest sens. I-a pus pe țigani-muzicanți din sat la treabă, i-a luat toba unuia și a început el s-o bată – se prăpădea lumea de râs! Curgeau în acea zi glumele din Tata ca Prutul primăvara. În acea zi Tata a dansat cu toate femeile prezente la nuntă. El a făcut toată veselia ceea. După cum îmi spuse ulterior, pentru că vroia ca mirele și mireasa să nu-și amintească de masa modestă de la nunta lor, ci de marea veselie ce-a domnit în acea zi. Să vezi, chiar în timpul acelei nunți veneau oamenii de la altele, mai bogate cu siguranță, pentru că aici era o veselie adevărată. Se pare că anume după acea nuntă pe Taică-meu și pe Mămica au început a-i invita din timp, cu câteva săptămâni înainte, la aceste ceremonii. Pentru că știau: dacă vin ei, satul nu va uita degrabă de nunta lor. Iar Maică-mea, scumpa de ea, se comporta cu multă demnitate și dansa ca o regină. Eh, vremuri, vremuri, unde v-ați dus și de ce mi-ați luat părinții mei cu voi?..

În drumul înapoi spre casă am mai vizitat, conform listei și nu doar, câteva familii, inclusiv pe unii pedagogi. Am intrat pe la un cuplu de pedagogi oarecum deosebiți. Soția – o moldoveancă blândă, o împăciuitoare de vocație, iar soțul – original în felul lui, reprezentant al unei națiuni care știe să facă bani ca nimeni alții, dar mai sunt și legendar de zgârciți. După ce îi colindasem, stăteam în tindă și le-am auzit bine „tratativele” privind „recompensarea” mea.

--Îi ajung lui Valeriu 50 de copeici, o rublă e mult! spunea pe un ton ridicat bărbatul.

--Ni-s prieteni de familie, tatăl lui Valeriu e director de școală, te-a ajutat pe tine și pe mine, și pe noi toți alții, îi ripostă, obrăzându-l, buna învățătoare. Băiatul a venit fiindcă l-au trimis părinții special și la noi...

Până la urmă, a ieșit bărbatul și „se scuză” că au căutat mult, dar n-au găsit o rublă de trei. Am râs o bucată de drum după asta. Să vezi că poți lua lecții și pe contul simțului omorului, de-l ai măcar un pic.

Am ieșit iar pe strada centrală a satului. M-am întâlnit cu alți băieți care făceau schimb de informații despre familiile care-s mai darnice pentru urători. Am intrat la o altă familie de învățători – aveam eu o „pasie” acolo, cu care peste un an și ceva ne învățam să ne sărutăm.

Ultima casă la care am fost cu semănatul a fost cea a mamei Catinca, sora Tatălui. Imediat continui povestea, vreau doar să mă destăinui un pic. Am fost practic prin toată Moldova, dar cel mai mult îmi place cum se adresează femeilor în Crihana mea și în satele de alături: dacă e de vârstă medie și e cu vreo 10-15 ani mai în vârstă decât cel ce i se adresează, îi spune „tață”, dacă e cu peste 20 de ani – atunci este, să zicem, „mamă Marie”. Nu știu din ce parte a spațiului total românesc a venit în Crihana Veche această adresare. Căci satul, sunt sigur, a fost fondat preponderent de românii care treceau Prutul în căutarea unor pământuri mai bune. Mă înduioșează mult acest gen de adresare, cu acest „mamă” în fața prenumelui, căci „Mama” este o sfântă menire, este mult mai mult de a fi împărăteasă.

Mama Catinca s-a apucat să mă dojenească - de ce n-am venit în primul rând la ei, căci casele noastre erau la vreo 400 de metri una de alta. Dar soțul ei, moș Ion Buga, un munte de om în sens fizic și de bunătate, îmi făcu din ochi și-mi zise:

--Hai, nepoate, cu mine să mă ajuți în șopron.

Ne-am dus însă în beci și am băut atunci pentru prima dată în viață o cană mărișoară de vin. Toată „zacuska” noastră era o „pișcotură” (așa li se zicea la Crihana pe atunci biscuiților), scoasă de moș Ion dintr-un buzunar. Pentru ca să ajung acasă trebuia să merg pe un drum ce cobora spre pârăul care curgea pe la marginea harmanului nostru. Vinul lui moș Ion, tare ca și dânsul, a ajuns repede în cap.

Eu am înșfăcat sania unui copilandru mai mic și, făcându-mi vânt, m-am pornit în valea ce ținea cam peste 200 de metri. Deasupra pârăului era un mal nălțuț - așa că am zburat câțiva metri. M-am oprit cu sania și fața în omătul de pe malul harmanului nostru. Sângele ce-mi curgea din nas demonstra că aterizarea nu a fost cea mai reușită. Pe Taică-meu însă l-a mirat altceva: de la mine mirosea a vin ca de la un adevărat bărbat.

Următorul jalon al vieții mele, pe care îl consider un fel de preludiu al unui orizont la vârstă ce urma, era tot de sărbătorile de iarnă ale noastre legat. Era spre Anul Nou în care pornisem semeț spre 17 ani și învățam în clasa a zecea a unei școli medii din Cahul împreună cu camaradul meu Nicolae Rogoz. Special pentru acele sărbători noi împreună am elaborat un „proiect” (cum se zice azi la orice fleac legat de o anumită intenție). Esența „proiectului” era, de fapt, următoarea: planificăm familiile pe care le vom vizita cu urăturile noastre, eu scriu niște versuri ce vor viza anume aceste familii, iar Nicolae asigură compartimentul muzical (care i-a și fost esența vieții lui).

Prima familie pe care am vizitat-o a fost cea a regretatului Vasile Mătcaș – fratele mai în vârstă al marelui nostru Savant și Lingvist, și Patriot, domnului Nicolae Mătcaș. Badea Vasile avea reale aptitudini de inginer, o memorie fantastică, încât știa pe de rost creațiile marilor poeți români pe care îi studiaseră bine în cele câteva clase de școală românească. A fost un om foarte onest și modest. Pentru noi mai conta că badea Vasile era prieten cu Taică-meu și vecin cu părinții lui Nicolae.

„Hai la Vasile Mătcaș,

El dă vin și taie caș.

Gospodar și cărturar,

Cum găsești în sat mai rar”,

începui eu diplomatic și tot în cheia asta am continuat.

Badea Vasile se vede că nu s-a supărat pe râvna mea. Ne-a invitat în casă, ne-a așezat la masă. Și ne-a răspuns și el diplomatic, de parcă adresându-se soției:

--Vezi, dacă băieții fac carte la Cahul, ce frumos se exprimă.

Ne-a turnat câte un pahar mare cu vin, specificând: „Băieți, fără teamă, că sunteți deja bărbați!” Și ne-a întins apoi zece ruble. Erau pe atunci bani mari, domnule!

Speram noi în calculele noastre „bărbătești” și optimiste la vreo 3-5 ruble, dar tocmai la zece – categoric nu!

Apoi le-am spus urătura noastră specială părinților lui Nicolae – moșului Dumitru și mamei Catiușa (era rusoaică). Așezați la masă, am, tras și aici câte un pahar de vin, însă paharul era mai mic. Căci în casa asta știau ce fel de „bărbați serioși și maturi” eram noi. Mama Catiușa ne-a dat cinci ruble, coborând brusc în jos traiectoria viselor noastre financiare. Eu am ieșit din casă, iar Nicolae s-a mai reținut un pic. Când ieși, flutura mândru cu o bancnotă în mână de zece ruble. „Le-am spus că ne strică norocul!”, lămuri Nicolae vesel.

Peste vreo 300 de metri era casa unchiului meu Ion Buga despre care vorbisem anterior. Să trec pe alături ar fi fost o mare rușine pentru mine.

„Hai la Buga moș Ion

Ce-i mare ca un bizon.

Dacă dă o sfârlă el,

Se face calul cățel!”, pornii eu iar pe calea metaforelor, dar l-am atins, se vede, unde trebuie pe moș Ion. Într-un minut „am ras” câte trei păhărele de vin, iar unchiul – trei căni a câte cel puțin 350 de grame fiecare. Apoi s-a dus la mama Catincea în camera de alături.

--Hai, fa Catincă, nu fii zgârcioabă de tot, se auzea basul lui moș Ion, că băietul (adică eu) ni-i nepot!

Moș Ion puse zece ruble pe masă și „lepădă mânuța sa” peste bancnotă. Farfuriile cu mâncare brusc săltară la câțiva centimetri deasupra mesei după „gingașa” atingere a lui moș Ion.

Apoi am fost pe o altă adresă imposibil de evitat – la dragul meu învățător de geografie Gheorghe (Ivanovici – așa-i spuneam pe atunci) Bunghez, un om de o seriozitate și demnitate rară de tot. Au constituit împreună cu Tata un minunat duet de conducere a școlii de opt ani din Crihana Veche, școală considerată pe atunci una dintre cele mai bune din raion. Tata era director, iar Gh. Bunghez – șef de studii.

Pe când învățam la școala din sat, el, dacă se enerva, străfulgera din ochi, apoi se uita la mine și-mi ordona mai totdeauna mie: „Treci la hartă!” Îmi dădea un arătător scurt, eu mă întorceam cu spatele la hartă, iar învățătorul numea o țară sau capitala ei. Eu trebuia să mă întorc repede, să îndrept arătătorul exact spre acea țară, să numesc capitala (sau țara), să spun ce populație are, ce ramuri ale economiei sunt mai dezvoltate etc. De regulă, după vreo zece minute îmi spunea: „Dute, Valeriu, în bancă. Eu m-am calmat.”

Tot de buna cunoaștere a geografiei, grație în primul rând lui Gh. Bunghez, este legat unul din nu prea multele episoade de care aproape mă mândresc din cei doi ani de studii de la Cahul. De fapt, dacă e să nu o fac prea pe modestul, la limbă, literatură, geografie, istorie și științe sociale eram cotate printre cei mai buni, dar la cele exacte – bioxid de clor. Iată episodul la care mă refeream. Atentă totdeauna la starea sănătății ei, Mămica se duse la vestita policlinică din Cahul. Aștepta rândul la medic, iar alături discutau două doamne elegante. Una dintre ele era regretata învățătoare de geografie de la școala medie nr. 2 din Cahul, Tamara Prolorenzo.

-- Azi am avut prima lecție într-o clasă de-a noua în care-s mulți elevi de prin sate, povestea învățătoarea prietenei sale. Am chemat la tablă pe cei mai buni elevi din oraș – să le demonstreze celor noi cum trebuie să cunoască materialul, harta. Celui mai bun elev i-am cerut să arate la hartă una dintre țările mai puțin cunoscute. Nu a știut nici el, nici alții din oraș. A ridicat mâna un băiețel – Valeriu din Crihana. L-am primblat prin toată harta, apoi l-am examinat la cunoașterea materialului. Iar la urmă le-am spus elevilor mei din oraș: „Uite așa, dragii mei! Nu noi suntem model, ci băiatul acesta. Cu dânsul întreceți-vă!” Mămica (de, ca mamă) n-a putut să se rețină și a spus: „Acesta e feciorul meu.” După care s-au îmbrățișat călduros ambele. Apoi am fost în familia a infinit de blajină conducătoare de clasă a mea – Elizaveta și a lui Serghei Teleagă, învățător de istorie, care mi-a deschis generos porțile acestei minunate și utile tuturor științe – Istoria.

La rândul ei istoria mi-a facilitat accesul spre un alt orizont deosebit - spre cel al istoriei Neamului nostru și nu doar. Am pronunțat atunci cuvinte sincere, de recunoștință la adresa unor oameni cu adevărat excelenți. Asta deși unul dintre catrenele

urăturii mele avea o ușoară doză de ironie:

„De familia Teleagă

Lucruri bune doar ne leagă,

Lecția de-o știi pe trei

Mai adaugă și ei.”

De fapt, aluzia era adresată preabunei mele conducătoare de clasă, căci învățătorul nostru de istorie, care avea să preia de la Tata postul de director al școlii, era exigent.

Am mai făcut câteva vizite, iar apoi ne-am despărțit cu Nicolae. Bilanțul financiar al „activității” noastre culturale a depășit cele mai roze speranțe ale ambilor. Cu timpul am înțeles clar că asta conta puțin de tot pentru mine, adolescentul. A fost și ultima dată, când am umblat cu uratul și semănatul pe la rude, învățători, la alți oameni respectabili din Crihana. Și am mai înțeles că atunci am mai trecut un orizont – cel al adolescenței, cel mai dulce, doldora de speranțe și încă cu puține responsabilități serioase. Aici se trage, de fapt, o linie groasă, importantă de demarcare în viața fiecăruia. În seara aceea aveam să mai trec peste o treaptă ce marca de data aceasta un orizont sentimental. Fusesse la noi în sat scurtă vreme o familie de tineri specialiști. Simțeam reciproc multă bunăvoință. Era un cuplu foarte simpatic. Ea era o mândrețe de femeie, cu care natura a fost foarte generoasă: păr blond cârlionțat, piele roză, corp zvelt, tânăr, sâni mari, rotunzi care alăptase doar un copil la moment. Soțul era un bărbat interesant, inteligent, cu bun simț al umorului. Ei mă invitaseră din timp să vin să-i urez. Dar pregătiseră și o surpriză – venise în ospeție sora tinerei specialiste. Sora, studentă în anul doi la o facultate pedagogică, era o admirabilă (doar că mai tânără) copie a gazdei. Îi spunea Angela. Eu mi-am înfipt ochii în Angela (de fapt, mai mult în bustul ei convingător, scos la iveală de bluza transparentă și strâmtă). Am bâiguit ceva din versurile mele scrise special pentru tânără familie, versuri ce mi se păreau acasă foarte reușite și haioase. Când m-am uitat din

nou la Angela, am observat că și ea manifesta viu interes față de mine. Sora ei mai mare mi-a întins 50 de grame de coniac încurajându-mă.

--Ia-l că ești bărbat deja.

--Da, degrabă am 18 ani! îi răspunsei, adăugând fulgerător un an la vârsta mea reală.

După asta sora și soțul au plecat să serbeze Revelionul la niște vecini. Am rămas în doi cu Angela la masă. Bluzița în zona sânilor era deschisă și mai generos. Îndrăzneț la maximum, am băut ambii câte o sută de grame de coniac. La un moment Angela se ridică să ia ceva de pe masă și sâni ei s-au oprit exact lângă ochii mei. Asta era deja prea mult! Pe urmă a venit ceva foarte frumos și cuceritor. Și nu-mi era deloc rușine de Angela. Între timp ea s-a ridicat de câteva ori să vadă dacă cu micuțul copil al surorii sale e totul în regulă, chiar dacă acesta nu scoase niciun sunet. Mie însă mi-a ajuns minte să înțeleg că Angela vroia să-mi mai demonstreze rotunjimile frumoase ale corpului ei tânăr. Și-i reușea asta de minune.

...Era în jumătatea a doua a lunii august. Într-o seară de sâmbătă ne-am întâlnit la clubul din sat patru leați, care eram în vechi relații prietenești: Gheorghe Popa, Costică Răileanu, un mare talent de dansator nerealizat pe scară largă, Andrei Vâzdoagă, un sportiv de performanță cu lumea interioară foarte complexă, și eu. La un moment Gheorghe propuse:

--Băieți, haideți până la mine acasă. Mai stăm de vorbă fără grabă, mai bem câte un păhărel de vin bun – de cel care beau popii. Se va găsi și o bucățică de brânză...

Am acceptat cu toții. Ne-am pornit agale. Iată-ne în ograda familiei Popa. Reamintesc: acea casă a familiei Popa era așezată cel mai sus pe dealul Bulucului. Dar să vezi tu, și pe povârnișul acela natura a lăsat un loc drept ca în palmă – tocmai atât cât trebuia să se așeze o casă de oameni cu acareturile sale. Parcă știa natura că a gătit locul tocmai pentru o familie atât de bună cum era cea, Popa. Ne-am așezat în ogradă la o măsuță cu trei picioare (poate era ceva mai înaltă, ținând cont de statura tuturor Popilor). Gheorghe aduse mâncare, vin, care chiar s-a dovedit a fi foarte bun. Pornisem

a vorbi despre anii de școală, căci cu excepția lui Andrei, ceilalți trei am fost colegi de clasă. La un moment se apropie de noi un munte în picioare – moș Vasile Popa. Ne-a întins în semn de salut căușul acela de mână în care se înecau palmele noastre. Și pentru că era luna august, cu obsesia de sărbătoare sovietică de atunci legată de „aniversarea eliberării Moldovei de ocupația burgheză-moșierească română și cea fascistă a Germaniei”, l-am întrebat pe moș Vasile, care știam că a fost la război de partea armatei roșii, dacă a omorât vreun neamț.

--Păcatele mele multe și grele, mătincă pe unul l-am ucis, măi băieți, oftă moș Vasile. Pe noi, moldovenii, nu ne-au prea pregătit rușii pentru război. Și ne-au dat mai la toți puști din cele cam vechi, cu care trăgeam câte un glonț. Și când porneam în atac, eu ridicam pușca cu țeava în sus și trăgeam în aer. Doar că strigam tare de tot „Uraaa!” Da' în 1945, primăvara, luptam într-o livadă de meri care pornise a înflori. Și nemții, și noi ne ascundeam după copaci ca să nu fim uciși sau răniți. Eu fugii iar de la un copac la altul. Ochisem un copac mai gros și alergai spre el. Copacul era desfăcut în două brațe mari. Dar de partea cealaltă se ascunsese un neamț. Și avea în mână un automat – nu pușca mea rusească. Am înțeles eu că până reîncarc următorul patron neamțul mă împușcă de trei ori. Ce mi-a rămas să fac? Numai una – să-i trag un pumn în cap. Și i l-am tras. Neamțul meu căzu jos și nu se mișcă deloc. Ai noștri s-au dus mai departe, iar eu l-am ascultat de vreo două-trei ori. Am pus urechea la inima lui – bătaii nu se auzeau. Da, băieți, mă tem că l-am ucis păcătosul de mine...

M-am tot întors cu gândul la episodul ăsta. Pentru că trecuseră mulți ani după acel război, iar omul ăsta, moș Vasile Popa, pe cât de mare pe atâta și de bun, nu-și iertase încă faptul că a fost nevoit să-l ucidă, probabil, pe acel neamț. Deși înțelegea că dacă nu o făcea el, neamțul avea să-l omoare. Și atunci era să se rupă un lăstar foarte viguros al neamului Popa. Nu erau să vină pe lume feciorii lui moș Vasile:

badea Costiică, un om cu bună carte și suflet fără limite, îmbrăcat la patru ace, el mie mi se părea un adevărat aristocrat; pe badea Manole, un gospodar rar; pe colegul meu Gheorghe, cel ce avea permanent un zâmbet bonom pe buze de parcă s-ar fi tot scuzat: „Nu vă supărați, băieți, căs mai mărișor ca voi”, sau pentru cine știe ce altceva. A fost o zi neagră pentru mine, când vărul meu Ion Buga mi-a comunicat că a murit nașul lui – Gheorghe Popa.

Dar vreau să-l cunoașteți, măcar puțin, pe moș Vasile Popa cel din viața pașnică. Cel mai bun prieten de viață al moșului Vasile a fost nimeni altul decât unchiul meu, moș Ion Buga – asta era mai jos ca moș Vasile – de fapt era cam pătrat. Între ani 1950-60 în Crihana Veche a existat un colhoz organizat de sovietici. Și asta n-a fost cea mai grea perioadă pentru sat din „epoca sovietică”. Colhozul crihănenilor era unul dintre cele bine cotate în raionul Cahul. Asta o știu din povestirile mai multor consăteni plecați deja în lumea celor drepti. Dar și din povestirile Tatălui meu, care a fost timp de vreo doi-trei ani vicepreședinte al aceluia colhoz (era secretar al organizației de partid al gospodăriei). Președinte, din câte mi s-a spus, era un fost ofițer sovietic care locuia în Cahul și venea de câteva ori pe an în sat. Însă nu uita să trimită pe cineva cu motocicleta sau mașina să-i aducă porția de rând de vin de la crama colhozului din sat. Colhozul avea mai multe subdiviziuni, inclusiv ferme. La una dintre ele lucrau moș Vasile Popa și moș Ion Buga. Ei în doi formau un zvenou de asigurare cu furaje, iar în celălalt zvenou erau cinci-șase persoane. Pe timpurile celea se practica de sovietici „întrecerea socialistă”, pentru a se clarifica cine avea cele mai bune rezultate în producție (prin asta trebuia să se înlocuiască interesul firesc al omului să lucreze eficient). Ei bine, în toți anii când a lucrat acest duet la ferma din sat, a fost doar un caz (o săptămână) când în „întrecerea socialistă” a învins zvenoul cel de trei ori mai mare. Și atunci „motivul” a fost unul scuzabil: tanti a mea, mama Catinca, l-a adus pe lume (din câte mi-am dat seama) pe vărul meu Ion Buga (de, evenimentul

trebuia marcat de cei doi prieteni.) Dar și mai grăitor este un alt exemplu. La noi, la Crihana, casele se clădesc din lut (se fac boțuri), din care apoi se ridică pereții. Consecutiv, pe rând se ridicau păreții la vreo 50-60 centimetri la un rând ridicat, apoi erau lăsați să se usuce bine. Păi iată, era foarte important ca la clădit boțurile să fie așezate foarte compact, fără spații goale.

Aici trebuia putere, dibăcie și soveste pentru a face lucrul calitativ. Iar moș Ion și moș Vasile le aveau pe astea cu plus și îndesat.

Anume pentru felul cum clădeau ei acei păreți din lut erau rugați din timp de cei care își ridicau casele să-i ajute. Iată un dialog semnificativ în acest sens la care am avut norocul întâmplător să fiu prezent (dialogul e întreținut de moș Ion, căci moș Vasile era prea blajin pentru orice fel de „tratative”).

--Moș Ioane, tare te rugăm pe mata și moș Vasile să ne ajutați în sâmbăta de pe data cutare la pus la rând la casă.

--Bine, om veni, băiete.

--Poate trebuie să vă plătim, moș Ioane?

--Ia nu vorghi prostii, băiete. Ai cu ce te cheltui cu altele până-ți ridica casa asta. Mâncare să hie și un pahar de hin. Da paharul să hie mai mărișor, că trebuie putere.

--Noi ne-am gândit cu femeia ca să pregătim pentru 'neavoastră o căldare de hin bun. Îi destul? întrebă gospodarul.

--Cum să-ți spun, băiete. Câteodată îi destul, da alteori e puțin...

Dar doamne ferește să credeți că au fost cumva niște bețivani ambii! În primul rând, în „organismele” celor doi trebuia de turnat multșor. Nu asta contează însă. Asta e mai mult așa, de glumă. Ei știau măsura – măsura lor, pe care nu o întreceau atât din punct de vedere fiziologic, dar și mai mult din cel moral. Iar lucrul pe care îl făceau ei la construcția caselor nu-l mai făcea nimeni! Afirm cu toată responsabilitatea: dacă nu majoritatea, apoi o bună parte din casele ce au fost ridicate pe ambele părți ale pârăului din sat – la Bulucu, la Floricica și din partea ceea a satului care ducea spre Cahul - sunt rodul mâinilor celor

*Capră la Crihana Veche.
Plugărele 1962 sau 1963. De la
stânga vizuală: Turc - Vasile
Mătcaș, zis al lui Floacă; Fată -
Ștefan Bezman, zis al lui
Perjari; Căprar - Gheorghe
Popa, zis al lui Pațalii; Arnăut -
Marin Fliștor; Tobașar - Ionel
Bogdan, zis al lui Icre; Fluieraș
- Gheorghe Nărea.
Fotografie din arhiva Muzeului
de Istorie și Etnografie,
Crihana Veche, Cahul*

doi oameni mari fizic și tot atât de mari la suflet.

Nu știu dacă stăpânii caselor acelea sau urmașii lor mai țin minte de asta. Dar ele, casele, cred că n-au uitat două perechi de mâini omenești – ale moșilor Vasile Popa și Ion Buga.

Dar ce atmosferă domnea la acele clăci! Veselie, glume, povestiri scurte și șotioase, luări peste picior fără răutate. Când terminau lucrul, se spălau pe mâini și picioare și se apucau de mâncat, de băut un pahar de vin. Femeilor li se turnau pe atunci în păhărele mici, ele permițându-și nu mai mult de două-trei păhărele. Oamenii de parcă se înnemureau în acele zile. Erau veseli, erau uniți. Nu mai este asta acum prin sate. Cum să se simtă sătenii uniți, dacă ei se adună pe la rarele de tot nunți, care nici nu se mai fac în sate, ci în orașe, în restaurante – mă rog, e mai „prestigios” așa. Mai puțini, dar se mai adună atunci când își petrec copiii la munci în străinătăți. Satul tot mai mult este lipsit de unitate și spiritul cel de a se ajuta reciproc de cândva. Satele Moldovei pur și simplu se pulverizează, iar noi ne facem că nu vedem nimic. Tot mai des am senzația că noi, ca Neam, deja am pierdut instinctul autoconservării. Ce ne așteaptă? Și de ce trebuie să ne salveze altcineva dacă nu noi, oamenii acestui Neam?

Cu timpul, tot mai des mi se pare că n-a fost deloc întâmplătoare, după discuția cu Tata pe pragul casei părintești, acea urcare a mea spre casa cea mai aproape de orizont din satul meu.

Cu timpul, am mai înțeles că e bine să cucerești orizonturile diverse ale vieții tale, dar pentru asta mai sunt necesare alte lucruri nu mai puțin importante. Și mai trebuie să depozitezi în suflet și-n memorie ceva primordial. Și să ai părinți care știu și pot să te încarce cu acel „ceva” ce să te îndrepte delicat spre orizonturi; să ai un badea Marin Postică de-al meu care să-ți descopere generos lumea credinței; să ai parte de învățătorii ceia harnici și nepretențioși de cândva din provincie; să ai măcar câțiva .

Profesori universitari, inteligenți veritabil și netemători de a spune Adevărul, chiar cu riscuri mari; să fii favorizat de viață prin întâlniri cu oameni de tipul neamului Popa. Să mai înțelegi că bunătatea este mate rialul din care este făcută lumea asta.

Să ai și un sat de baștină, pe care ești dator să nu-l trădezi niciodată cu sufletul. Să ai și un Neam al tău, care nu se vinde la orice întorsătură a drumurilor vieții tale, inclusiv când traversezi un orizont important pentru tine.

Pentru că mai sus de Neam este doar El – Dumnezeu...

Valeriu Gaju

Aurica Țăruș (Țurcanu) este actriță la Teatrul „B. P. Hasdeu” din Cahul din anul 1987, anul în care, conform *Deciziei din 23 martie al Comitetului pentru organizarea Teatrului din Cahul*, la sudul Republicii Moldova, vine o trupă de actori în frunte cu temerarul regizor *Victor Ignat*, școlit la cele mai prestigioase instituții teatrale ale timpului (absolvent al Școlii Teatrale „B. Șciukin” din Moscova (1971), „Luceferist” (1970-1987 actor în trupa teatrului „Luceafărul” din Chișinău), absolvent al Facultății de Regie a Teatrului Academic „E. Vahtangov” din Moscova (atelierul E. Simonov, a. 1984).

Când o întrebi pe Aurica Țurcanu despre „familia” de actori veniți pe aripile visului tineresc la Cahul, chipul ei se înseninează, numindu-i „**ai noștri**”: *Larisa și Tudor Andriuță, Dumitru Griciuc, Valeriu Ionaș, Vitalie Cărăuș, Angela Cărăuș, Dumitru Margine, Andrei Popa, Margareta Resteu, Ion Furnică, Tudor Cibotaru, Valentina Buzdugan, Elena Predius, Boris Fiodoruță și ea, Aurica Țurcanu* (absolventă a Institutului de Stat al Artelor „G. Muzicescu” anul 1985). Erau discipolii mai multor profesori cu renume atunci, *Ilie Todorov, Petru Baracci, Ilarion Stihii, Ion Bordeianu*; acest fapt nu

PORTRET DE ACTRIȚĂ. AURICA ȚURCANU CU „AI NOȘTRI” (etape ale creației)

i-a separat, nu i-a dezbinat, erau cu toții Copiii aceluși Timp, îndemnați de profesorii lor, dar și de impulsurile tinerești ale sufletului, să zidească la Cahul o Cetate Teatrală.

Aurica avea 24 de ani, când, pentru prima dată, vine la Cahul, într-un Teatru care nu avea nici Nume, nici Scenă, dar avea Viață. Viața aceluși Teatru era întreținută de duhul speranței, al credinței și al iubirii nemărginite pentru Teatru.

Teatru visat de ei, muzical – dramaticul cahulean, a fost lansat în anul 1987. Ei au pus piatra de temelie la construirea unei Cetăți culturale într-un timp complicat, în care „se separau apele”. Autoritatea pe care trebuia s-o cucerească Teatrul din Cahul necesita dăruire, curaj, sacrificiu.

Au început timpuri grele pentru actori și teatru, deplasările devenind condiția decisivă a existenței instituției care nu putea conta doar pe spectatorul care trebuia să fie crescut, format, educat în spiritul iubirii pentru Teatru. Muzical – dramaticul de aici deveni nu numai Teatrul din Cahul, ci mai ales, Teatrul din Sud, cu o miză mult mai complexă, promovarea Limbii Române, a culturii naționale, formarea unui cetățean cult și educat. De ce sunt importante aceste precizări legate de întemeierea Teatrului de la Cahul în conturarea unui portret de actriță?

Aurica Țurcanu este chiar în lista ctitorilor spirituali ai acestui edificiu de mare importanță culturală la Cahul. Din 1987 și până în prezent, drum anevoios, devine actrița de cea mai înaltă ținută profesională, are în palmares peste 80 de roluri. Aurica Țurcanu este modelul de artist și intelectual care, prin devotament pentru misiunea pe care o are în teatru, zidește și inspiră, trăiește cu viața acestei Cetăți, viața ei identificându-se în mare parte cu viața pe scenă.

Modestă și muncitoare, a jucat întotdeauna cu mult profesionalism și nesecată energie, ea fiind acțița pe care spectatorii cahuleni, dar și cei din alte orașe, sate în care a jucat, o iubesc și o prețuiesc pentru forța neobosită și dragostea față de meseria care i-a devenit un crez.

Spectatorul o descoperă cu interes în ambițioasa *Cleopatra* din „Căderea Romei”, în hotărâta și pătimașă *Ană* din „Năpasta”, în „flexibila” *Elena Andreevna* din „Provincialele”, în simpatica *Ruxandă* din „Apusul de Soare se amână”, în *Elena Ivanovna* din „Însurătoare cu Bucluc” de A. P. Cehov, în caldă și luminoasă *Smarandă* din „Cu jăraticul pe buze”, în romantica *Ea* din „Trei decenii împreună”, în ticălosul *Macduf* din „Macbeth” de William Shakespeare, tot aici interpretând și rolul scepticului și avidului de putere *Banquo* (roluri atât de diferite și atât de organic interpretate de aceeași acțiță în același spectacol!).

Publicul o recunoaște într-un joc tot atât de organic și în spectacole de comedie, în rolurile de caracter, principale sau episodice. *Ruța* din „Pășările tinereții noastre” de Ion Druță în regia lui Gh. Mândru și *Soacra* după „Ochiul Babei” de G. Vasilescu, două repere definitorii ale fișei sale de creație. Deși odinioară mărturisea că i se potrivesc mai mult rolurile dramatice, colaborarea cu regizori noi (Teatrul din Cahul fiind o instituție deschisă și

cooperantă cu cei mai buni regizori și dramaturgi care îi pășesc pragul) Aurica Țurcanu îmbină perfect comicul cu dramaticul, tragicul și chiar absurdul, redescoperindu-și, cu fiecare rol jucat, potențialul actoricesc, nebănuitele „fețe” ale sinelui profund pornit din apele subterane ale ființei. În jocul actorului se vedește capacitatea de a te dărui sufletește, acesta fiind dezideratul Teatrului cahulean de la începuturi și până în prezent.

Primele repetiții, 1987

*„Cine încă niciodată
N-a fost fermecat de Teatru,
Inimă în piept nu poartă -
Are-n locul ei o piatră...
Teatru, Teatru, Teatru!
Are-un farmec Teatrul,
Și, atunci când este,
Viața e Poveste!”*
Victor Ignat (Vasile Bădiță)

N-a speriat-o niciodată provincia, cu toate că despre orașele de provincie se spune că este un loc unde nu se întâmplă nimic... Da' de unde, loc unde se întâmplă destule nimicuri... Uneori se amuzau și cei de la Hasdeu: „aici, la Cahul, până și linia ferată se oprește... trenurile nu au drum mai departe, „stația terminus” (Victor Ignat). Pe unii acest lucru i-a derutat. N-a crezut că, peste o vreme, mulți vor pleca. Nu prea a înțeles nici de ce a rămas.

„Însurătoarea cu bucluc” de A. Cehov, constituie rodul „colaborării dintre trei teatre românești: muzica a fost semnată de *Doriana Crișan - Rusu*, Teatrul „*Luceafărul*”, Iași; scenografia - *Adriana Raicu - Petre*, Teatrul „*V. I. Popa*”, Bârlad; regia - *Victor Ignat*, „*B. P. Hasdeu*” din Cahul

„Cenușăreasa” de Ch. Perrault, în regia lui *Victor Ignat*. În distribuție: *Larisa Muraru, Aurica Țurcanu, Andrei Popa, Tudor Andriuță, Ion Furnică, Sandu Țurcanu, Mircea Zgherea, Mariana Gotișanu, Aliona Pascal, Rodica Căpățână, Oxana Lazăr, Valeriu Măntăluță*; 11 mai 1993

„Cu privire la măsurile urgente pentru ameliorarea situației - economice în satele din Lunca Prutului, Județul Cahul”, a fost recomandată o „sală de spectacole” într-o clădire veche de peste o sută de ani, edificiu de patrimoniu al municipiului Cahul

Venirea în 1991 al fratelui Sandu Țurcanu, actor și el, i-a redat un sentiment de protecție și siguranță, pe care îl cam pierduse, după ce „ai noștri” se cam răriseră.

Când vremurile deveneau tot mai ostile teatrului, „ai noștri” care au rămas să-l apere, nu mai făceau distincție între *a fi* și *a reprezenta*, pierzându-se cu toată ființa în lumea jocului, în lumea personajelor, *Teatrul Hasdeu* devenind unica lor realitate.

În orice spectacol, nu-și ratează șansa de a realiza un veritabil recital interpretativ – o șansă valorificată cu demnitate și inteligență, cu aspirația fertilă la cele mai înalte cote ale condiției sale umane și profesionale.

Actrița care s-a remarcat și se remarcă cel mai concludent prin dragostea față de scena cahuleană, actrița care a demonstrat că și în provincie poți realiza roluri și să fii apreciat de spectatori.

**Comuniunea cu tinerii actori.
În fiecare vedem continuitatea vieții Cetății.**

Aurica Țurcanu (Smaranda) cu Tudor Andriuță (Ștefan al Petrei)

Cu actorul
**Tudor
Andriuță** în
*„Amintiri din
copilărie”* de
Ion Creangă

***

*Aurica
Țurcanu:
„El lucra la
Kir -Zuliaridi,
eu stăteam
după culise și-l
urmăream cu
gura căscată.”*

„Arta teatrală nu înseamnă întotdeauna artificii, decor, spectaculozitate. Între pereții teatrului, am văzut foarte multe lucruri simple, dar curajoase.

Cred că teatrul documentar a reușit să schimbe dacă nu generații, cel puțin câțiva din spectatori, ei au fost emoționați, provocați, au încercat să schimbe câte ceva.

Aici, la Cahul, mereu venim cu mare încredere, cu mare dragoste, pentru că știm că aici avem prieteni și oameni cu suflet mare”. (Mihai Fusu, „Spovedania unui Teatru”, 18 Martie, 2022

Teatrul din Cahul își „crește” copilul - spectator, copilul - actor. **Dumitraș Țurcanu (Nică)**, la doar 12 ani, joacă în spectacole alături de actorii profesioniști.
Generații - actori de ieri și de azi.
Lanțul sfânt al tradiției Teatrului Cahulean.

„Amintiri din copilărie” în regia lui **Gheorghe Mândru**

Cu actorul **Ion Furnică** în „**Trei decenii împreună**”: *Întotdeauna rămâne posibilitatea regăsirii și recompunerii acelor bucăți de suflet și de sentimente care să depășească limita umană și să contrazică vocea desinului.*

***

„**Ion Furnică** este acela care mi l-a dat să-l citesc pe Seneca în 1987, ca să pot într-un fel supraviețui. Asta m-a învățat ce înseamnă să fii stoic.”

Regia și scenografia: **Emil Gaju, Artist al Poporului** (în centru).

Mihai Țăruș (Soacra), **Ion Furnică** (El), **Aurica Țurcanu** (Ea), **Costel Mocanu** (Statuia)

Spectacolul „**Trei decenii împreună**” este o metaforă a dorinței de regăsire într-o poveste nemuritoare de iubire. Mai bine de trei decenii Teatrul cahulean rezistă, trăiește întru artă și iubire de oameni.

Spectacolul „Mamă” - al patrulea montat de Luminița Țăcu pe scena de la Cahul - este un nou eveniment care, se va înscrie armonios în viața culturală a orașului. Un spectacol care, așa cum ne-a obișnuit în timp Luminița Țăcu, abordează probleme care ne vizează și ne ating pe toți - de la realități sociale dureroase până la drame de familie. Piesa este și o nouă probă de curaj profesional, textul fiind montat în premieră absolută în Republica Moldova”, menționează Sergiu Prodan, Ministrul Culturii Republicii Moldova

Premii:

- *Premiul pentru cel mai bun rol feminin central (Aftimia din spectacolul „Soacra” după piesa „Ochiul Babei” De G. Vasilescu, regia Sandu Țurcanu (Gala UNITEM 2001);*
- *Artistul Stagionii – Gala UNITEM 2014;*
- *Titlul onorific Maestru în Artă, conform Decretului Președintelui Republicii Moldova din 27. 12. 2011;*
- *Medalia Anatol Pânzaru – Gala UNITEM 2014;*
- *Premiul președintelui UNITEM pentru actorie – Gala UNITEM – 2017;*
- *Consiliul artistic al Teatrului o recomandă pe Aurica Țurcanu pentru conferirea titlului de Artist al Poporului;*
- *Gala UNITEM 2023 EDIȚIA A XXII-A - Premiul „Eugenia Todorășcu”*

„Felicitez regizoarea pentru încă o doză de profunzime pe care ne-a oferit-o, iar pe actrițele Maria Ciobănică și Aurica Țurcanu - pentru jocul excelent și pentru avalanșa de emoții transmise din scenă. Felicit și întreaga trupă pentru această frumoasă colaborare cu Luminița Țăcu, care s-a transformat într-o bună tradiție și într-o prietenie puternică, și din care are de câștigat, înainte de toate, publicul.

Aurica Țurcanu: *Îi mulțumim Luminiței Țăcu pentru colaborarea constantă cu noi. Este un regizor avangardist. Totul este bine gândit în acest spectacol: decorația simplă, muzica. Sunt mulțumită de Maria, de creșterea ei, de prestația cu care a apărut pe scenă în ultima vreme. Îi doresc spectacolului drum bun și spectatori interesați.*

Ion Furnică: *Astăzi, cu inteligența artificială, sentimentele sunt pervertite, subestimăm emoția și trăirea autentică. Din punctul acesta de vedere, piesa este foarte binevenită, pentru că pune în valoare emoțiile, sentimentele, trăirile umane profunde, relația dintre mamă și fiică etc. De la prima replică, am înțeles că spectacolul va fi foarte bun. Totul a fost perfect, muzica, textul, regia, scenografia și jocul actoricesc.*

10 aprilie 2024, Domnul Primar, **Nicolae Dandiș,** a înmănat **Auricăi Țurcanu** Diploma prin care i se conferă titlul de **Cetățean de Onoare al municipiului Cahul.**

Momentul emoționant a avut loc după prezentarea spectacolului „MAMĂ”, regizat de Luminița Țăcu.

INSPIRAȚI DE POEZIA VIEREANĂ. *ARS ADOLESCENTINA* - 2024

„Sunt iarbă, mai simplu nu pot fi”. Cu acest dicton, imprimat și pe soclul veșniciei, Grigore Vieru a reunit la Biblioteca „Ovidius”, filială a BM „B. P. Hasdeu”, zeci de tineri condeieri, laureați ai Concursului de Creație al Tinerei Generații „*Ars Adolescentina*”, ediția a XXV-a. Către ziua de naștere a marelui poet național – 14 februarie – elevi din întreaga republică au participat la etapa eseu/comentariu, având ca sarcină să scrie la tema:

Poezia de dragoste a lui Grigore Vieru – cântec de iubire al celui aflat sub taina dorului. Esu (clasele a X-a – a XII-a);

„Legământ”, poezie de Grigore Vieru, – testament spiritual pentru urmași. Comentariu (clasele a VII-a – a IX-a).

Au participat în total 230 de copii și adolescenți, care și-au exprimat clar, concis gândurile și impresiile vis-à-vis de creația viereană.

Membrii juriului, profesorul și poetul Mihai Doloton și colega de la Radio-Moldova Larisa Verdeș, poetă și jurnalistă, au avut mult de lucru, citind unele lucrări de două-trei ori, pentru a stabili nota finală pentru elevii care s-au evidențiat în mod deosebit și a-i plasa pe locurile premiante în ordinea pe care o merită. Organizatorii au fixat Gala Laureatilor, pe 14 februarie, când poetul cu suflet de copil avea să împlinească 89 de ani. Deși cu acest prilej în această zi în fiecare instituție școlară au avut loc evenimente omagiale, inclusiv dedicate Zilei Naționale a Lecturii, sala în care, de obicei, se organizează evenimente culturale importante: întâlniri cu scriitorii, lansări de carte, conferințe

Zina Izbaș
scriitoare, jurnalistă

tematice, ateliere profesionale, șezători etc., a fost arhiplină, adunându-i pe cei mai buni dintre cei buni, aceștia fiind iubitori de poezia viereană și adevărați promotori ai limbii române din raioanele Briceni, Ocnita, Edineț, Drochia, Soroca, Ungheni, Fălești, Căușeni, Hâncești, Nisporeni, Anenii Noi, Strășeni, Cimișlia, Șoldănești, Sângerei, precum și din orașele Bălți și Chișinău.

Cu puțin timp înainte de eveniment scriam în disperare pe pagina grupului Generația Ars Adolescentina că, probabil, concursul care a rezistat și s-a afirmat ca unul îndrăgit de adolescenți timp de 24 de ani, intrând în cel de-al 25-lea an, va dispărea din spectrul sărac al concursurilor pentru adolescenți din RM. Primisem ca pe o lovitură vestea că nu vom avea suportul necesar nici pentru a realiza diplomele participanților. Chiar începând cu prima etapă a ediției a XXV-a nici numele lui Grigore Vieru să nu ajute?

Cu toate acestea, am dus la bun sfârșit etapa viereană. Ca să fim onești cu cei 230 de autori ai eseurilor și comentariilor, am hotărât că vom organiza gala cu toate distincțiile anunțate.

Concursul a activat ani buni la Radio Moldova, ca de mai mulți ani să fie preluat sub aripa sa de BM „B.P.Hasdeu”/filiala „Ovidius”, căci altfel unde dacă nu într-o asemenea instituție a cărții, lecturii, culturii și-ar fi găsit cel mai bun sălaș?

Este o onoare pentru noi că am reușit să menținem timp de 25 de ani aceasta minunată competiție a adolescenților talentați. Nu am obosit. Spiritul nostru românesc e tare. Dacă dorim un viitor frumos copiilor noștri înzestrați cu talente deosebite, să investim în aceștia. Or, parafrazând, când copiii cântă, armele tac, războaiele încetează. Și... se știe bine – frumosul va salva lumea.

Am scris o notiță publică pe pagina concursului, ca să ni se deschidă, ca să fim auziți. Și minunea s-a întâmplat. Ajutorul a venit din partea domnului Nicolae Dandiș, primar de Cahul, care împreună cu echipa Domniei Sale au găsit soluții pentru a ne ajuta, procurând cărți de Grigore Vieru, diplome, trofee și medalii pentru învingători, toate acestea presupunând o sumă de circa zece mii de lei.

Astfel, Primăria Cahul a evoluat în calitate de PARTENER GENERAL al Concursului ARS ADOLESCENTINA, asigurând, de fapt, continuitatea acestuia și oferindu-ne temei pentru speranța ca acesta să nu-și încheie în mod dramatic activitatea. Pe această cale mulțumim domnului primar de Cahul – orașul nu întâmplător fiind desemnat Capitală Cultural-Creativă Europeană a Republicii Moldova. Mulțumim echipei care a făcut în mod operativ toate transferurile financiare, ca laureații concursului să-și poată ține în mâini diplomele, trofee, cărțile vierene și să nu-și piardă speranța în ziua de mâine a concursului prin care au șansa de a se afirma și a persevera.

Să mai accentuăm câteva date statistice: 82 de tineri autori din 230, care au reprezentat întreaga republică, au devenit laureații etapei vierene cu celebrul generic „Sunt iarbă, mai simplu nu pot fi” (Grigore Vieru).

De fapt îi putem numi pe bună dreptate laureații orașului Cahul.

Agenda profesorului de literatură

Ion Vatamanu: Pe 1 mai 1937, într-o sâmbătă, înainte de Paști, în satul Costiceni, județul Hotin, a văzut lumina zilei - ION VATAMANU - cel care a fost OM. ADEVĂRAT. PUTERNIC. SIMPLU. Pe cât de modest, pe atât de profund, pe cât de iubitor, pe atât de inspirat, pe cât de solid, pe atât de tandru, pe cât de sensibil, pe atât de demn! Ion Vatamanu, poetul, a oferit lumii reacția în lanț a poeziei și a descoperit ionii versului alb... Ion Vatamanu, chimistul, a găsit rima dintre chimie și poezie și i-a dat valențe noi. Ion Vatamanu, feciorul, soțul, tatăl, a știut să fie punct de sprijin. Iar Ion Vatamanu, omul cetății, a luptat ca un taur pentru binele poporului său! Catalizatorul tuturor acțiunilor sale a fost iubirea. Neobosită, necondiționată, nesfârșită...
***

Am studiat valențele lumii:

Ceea ce se leagă

Și ceea ce nu se leagă,

Mărginirea și nemărginirea,

Într-o legătură a gândirii.

De parcă saream de pe-un picior pe altul

Într-o iarbă geroasă,

Când de-atâta frig nu puteam auzi glăsuind

Pasărea ce se topea în cântecul ei.

Astăzi, iubito, cuget că prin două puncte

Am putut duce doar o singură viață,

Iar între ceea ce știu și ceea ce nu știu

Se clatină o lumânare cu flacăra

Pe-un picior subțire de pământ.

(Ion Vatamanu, 1 mai 1937 - 1 august 1993)

Despre CAHUL: Conform Wikipedia, de numele străvechei urbe sunt legate și numele unor personalități contemporane, poetul Robert Cahuleanu, dansatorul Spiridon Mocanu, cântăreața de operă Svetlana Strezev, privighetoarea sudului, interpreta de muzică populară Maria Sarabaș, conducătorul artistic al formației de muzică populară „Lăutarii”, Nicolae Botgros, filologul și pedagogul Ion Osadcenco, Dragoș Vicol prozator de mare talent, romancier și publicist, doctor în filologie, șef de catedră la ULIM, nominalizat Om al Mileniului (Institutul de Biografii din Carolina de nord), Eugeniu Hrișcev – doctor habilitat în științe economice, membru corespondent al Academiei de Științe din Moldova.

Adăugăm cea mai recentă bucurie a cahulenilor – ansamblul „Izvorașul”, fenomen de folclor autentic pe scena talentelor. E prima oară când se crede că un ansamblu de tipul acesta poate să câștige „Români au talent”. Este un ansamblu cu istorie și cu multe realizări de-a lungul timpului. În 2008 au participat la o competiție mondială numită „Jocurile Delfice”, unde au fost în competiție cu alte 20 de țări și au reușit să obțină medalia de aur.

Mulțumim, Cahul, pentru inima ta mare și pentru tot ce ești!

Câteva ecouri despre eveniment:

„O zi minunată petrecută împreună cu laureații concursului Generația Ars Adolescentina! Chipuri frumoase, luminoase, curioase, îmbrăcați festiv au ocupat locurile din sala bibliotecii „Ovidius”.

„Ador această sală plină, deoarece știu că de fiecare dată voi întâlni oameni deosebiți!”

„Membrii juriului împreună au înmănat premiile: trofee, medalii, diplome, îmbrățișări, cuvinte de felicitare, de încurajare s-au deparat din mâinile experimentate și pline de bunătate spre cei care și-au pus gândurile despre Grigore Vieru, pe hârtie.

Dar ce discursuri am ascultat! Pline de dragoste față de lucrările marelui poet, pline de mândrie față de semenii care erau de față, pline de încredere față de viitorul lor!”

Mulțumim persoanelor ce nu rămân indiferente față de acest concurs și contribuie la susținerea lui!

Călina Trifan, n. 30 aprilie 1953, Slobozia Mare, Cahul

***

**Putința de-a merge e miracol
Căci de zburat zbor ades
După fluturi și stoluri de păsări
Cât mă țin aripile
Sau până fluturii, norii și păsările obolesc
Dar nu compensează ce simți în mers**

***

**mă topesc mai repede ca ghețarii
precum soarele care răsare dimineața
altul e peste zi
pân-în diseară suferința sau frumusețea
una din ele sigur mă va găsi
mă topesc mai repede ca ghețarii -
când inima ratifică o schimbare -
forța și arta de -a trăi sunt prerogative
abisale**

***

**far
ziuă care asfințești
împtumută-mi suflul tău de auroră
multe nopți fără stele am supraviețuit
fără de dor
nicio oră**

Mulțumim profesorilor din școli pentru munca cu tinerele vlăstare ce participă la acest concurs minunat, care scoate la iveală multe talente. Și nu în ultimul rând, țin să mulțumesc membrilor juriului, care au țesut fiecare cuvânt și conținut într-un minunat covor al operei lui Grigore Vieru”. (Georgeta Stroiescu, pedagog, IPLT „Prometeu”, s. Grozești, r-nul Nisporeni).

„Poezia pe care o simți e ca și înțeleasă” – Grigore Vieru. Astăzi, (14 februarie n.n.) am fost cu Vieru în gând și simțiri alături de Generația Ars Adolescentina. L-am valorificat și citit, recitat pe Vieru, l-am înțeles prin discuțiile și comentariile, eseurile elevilor.

L-am simțit azi mai mult ca niciodată aproape datorită întâlnirii organizate de biblioteca „Ovidius”.

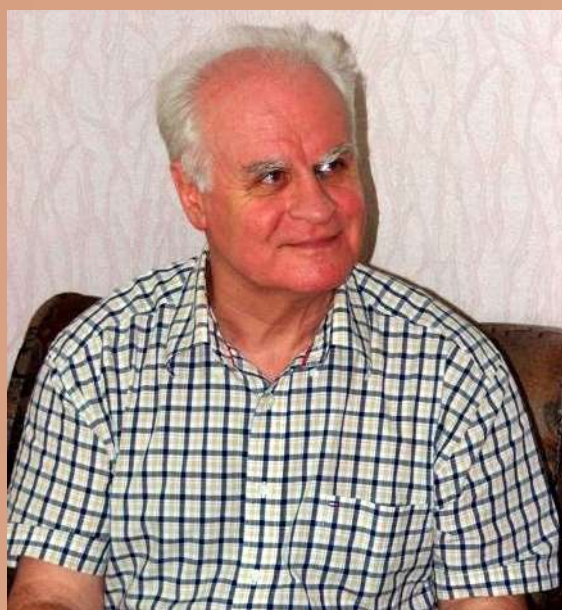
Am conștientizat că testamentul lăsat de Grigore Vieru e în mâini bune, generația viitoare îl apreciază și-l iubește.

M-am bucurat de succesul elevei mele Edera-Sara Botea, care a obținut medalie de bronz în cadrul concursului dedicat marelui poet la secțiunea COMENTARIU: Poezia „Legământ” de Grigore Vieru – testament spiritual pentru urmași.

Felicitări! Să se bucure și Grigore Vieru pentru evenimentul ce a avut loc azi în Basarabia în memoria lui și a celor lăsate de el neamului: simplitate, valori, dragoste de cuvânt, limbă, patrie”. (Olesea Cigolea-Păduraru).

„Aduc sincere mulțumiri organizatorilor, pentru munca neobosită, pentru străduința de a crea ceva frumos și de a aduce un frumos omagiu marelui nostru poet Grigore Vieru. De asemenea aduc mulțumiri membrilor juriului, care au depus și ei o muncă nemaipomenită, citind și clasând cele peste 200 de lucrări.

Mulțumim pentru că ne dați oportunitatea de a ne exprima și de a ne redescoperi propriul eu interior în lucrările pe care le realizăm. Plecăciune în fața dumneavoastră”.(Sandra Pătîrniche, participantă. Revenind la premianții „Ars Adolescentina”, vom menționa că alți 20 dintre ei au fost distinși cu diploma Institutului „Frații Golescu”- București

Nicolae Mățaș, n. 27 aprilie 1940, Crihana Veche, Cahul

***

NU ȘTII?...

Nu știi ce-i zbuciumul?

**Ascultă cum Dunărea-și iese din matcă,
Mugește și mûșină carne de om.**

Fidelitatea?

**Cum taie văzduhul s-atingă prundișul
O lebădă-n zbor, urmând cântul suratei!**

Nici așteptările?

**Privește la chipu-mpietrit al mămicilor
Cum spîntecă zarea, chemându-și feciorii.**

***

ÎN GRĂDINA MAICII DOMNULUI ROMÂNĂ

Maci ca mieii zburdă pe colină,

Fac din ochi sfoase gălbenéle,

Un zefir sărută albăstréle

În a Maicii Domnului grădină.

Un pământ și două ceruri-véle*:

Sus – divína lume ca s-o țină,

Jos – frumsețea să nu cadă-n tină,

Raiu-ntruchipat al țării mele!

Noaptea, când s-or duce la culcare

Anemóne, crini, lumânăréle,

Se vor prinde stele-n hori de iéle,

Carul-Mic să-l joace, Carul-Mare...

În Grădina Précistei, cu stele,

Cum m-aș prinde-n joc și eu cu ele!

și câte un set de de carte prețioasă din partea Bibliotecii Naționale a României prin intermediul doamnei ambassador cultural Iuliana Gorea-Costin și domnul doctor Alexei Păluță, președinte al Asociației Filantropice „Tighina” – București.

Urmează cea de-a doua etapă, ISTORIE, a ediției a XXV-a concursului cu tema „27 martie 1918, Sfatul Țării a votat unirea Basarabiei cu România!”.

Conceptul va fi definitivat de specialiști în materie pentru ca în curând să facem publice subiectele și sarcinile prevăzute pentru participanți.

Și, ca să ne cunoaștem până la sfârșit eroii, mulțumiri special echipei ovidiene, care este mereu cu gândul și sufletul la cititorii săi talentați.

Zina Izbaș,
scriitoare, jurnalistă

„Povestea bunicii mele este povestea oricui trăiește la marginea unui imperiu”
(Cristian Mungiu)

„Încep să am sentimentul, astăzi, că nu atât pentru ea am hotărât să-i consemnez viața, nu doar ca să-i dau ei sentimentul că n-a trăit degeaba – căci nu știu dacă bunica era așa de obsedată de zădărnicie –, ci mai mult pentru mine, ca să pot eu accepta mai ușor zădărnicia vieții ei – și a vieții în general.”

La invitația Primăriei municipiului Cahul, pe 15 martie 2024, în Sala de Festivități a Universității de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” a avut loc lansarea cărții „*Tania Ionașcu, bunica mea. O biografie basarabeană*”. Partenera de dialog a lui Cristian Mungiu a fost jurnalista *Amalia Enache*, o mare admiratoare a filmelor și omului Cristian Mungiu, pentru finețea și profunzimea lui excepționale, pentru felul unic în care ne arată subtilități ale naturii umane. Invitații de onoare ai evenimentului au fost *Dna Maia Sandu*, președinta Republicii Moldova, *Dl Igor Grosu*, președintele parlamentului, *Dl Ion Groza* deputat, *Dl Gabriel Nicola*, Excelența sa Consulul General al României la Cahul, *Dl Constantin Vlas*, coordonatorul național al proiectului EU4Culture, profesori, studenți, pasionați de istorie, sala fiind arhiplină. „*Cunoașterea trecutului este esențială pentru proiectarea viitorului. Multe personalități din România își au originile în Basarabia, inclusiv în Cahul. Suntem onorați de prezența Dlui Mungiu la Cahul și îi mulțumim că a acceptat invitația noastră de a veni cu prezentarea cărții și a filmelor care ne-au făcut cunoscuți în lume.*”, mărturisise Nicolae Dandîș publicului prezent la întâlnirea cu Cristian Mungiu - nepotul Taniei Ionașcu, basarabeancă din Cahul, care la doar 20 de ani este forțată să ia calea refugiului, pentru a se salva de teroarea comunistă.

CRISTIAN MUNGIU n. la 27 aprilie 1968, la Iași, într-o familie de profesori. A urmat cursurile Facultății de Litere din Iași, perioadă în care a scris la *Opinia studentescă* și a lucrat la diverse publicații, la radio și televiziune. În 1998 a absolvit Academia de Teatru și Film din București. Pe parcursul studiilor universitare și după aceea, a realizat mai multe filme de scurtmetraj. Ca autor de lungmetraj, a debutat în 2002 cu *Occident*, care a avut premiera la Cannes. În 2003 a publicat la Editura Liternet volumul de scenarii literare *7 povestiri*. Cristian Mungiu a scris scenariile tuturor filmelor sale, fiind recompensat cu numeroase premii și distincții, printre care, la Cannes, cu Premiul pentru cel mai bun scenariu (*După dealuri*, 2012), cea mai bună regie (*Bacalaureat*, 2016) și Palme d’Or (4 luni, 3 săptămâni și 2 zile, 2007).

„Noi nu studiam genul acesta de istorie la școală.”

Troița Eroilor, imagine mai veche după volumul „Războiul Monumentelor. Soarta monumentelor din Basarabia, Bucovina de Nord, Transnistria din perioada 1918-1944”, Chișinău, 2018. Adnotarea din volum: ”CRIHANA VECHĂ. Troița Eroilor. În cimitirul satului Crihana Veche, străjuiește și astăzi un crucifix închinat eroilor români căzuți în războiul reîntregirii. Troița este lucrată în lemn și are o înălțime de aproximativ 3 m.” (pag. 62). (Vlad Cubreacov)

Petru Ionașcu, la absolvirea Școlii de Ofițeri din Sibiu

Tania Ionașcu, 22 de ani, 1938, Cahul

Elizabetha Lecața, Zamfira Cepalo, născută Dimov, cu Tania bunica paternă a Taniei cu Ionașcu la vârsta de trei verișoara acesteia, Aneta. ani. (1919) (1915)

*Părinții Taniei (1925),
Elena și Neculai (Papa) Cepalo, născut la
Crihana Veche*

*Tania, în dreapta jos, împreună cu sora, Liza, pe
scăunel, alături de mama, Elena Lecața, și de frații
ei Constantin și Andrei (acesta din urmă, alături de
soție și copii), 1923*

„Aveam conștiința faptului că eu trebuie să povestesc. Chiar și lucrurile mărunte, nu numai despre 28 iunie.”

„Credeam că voi fi povestitor. Trebuie să fii povestitor. Dacă ești povestitor, este important cât de emoționat esti tu de povestea ta. Istoria se rasfrânge asupra cuiva la care ții.”

„Fiecare din familia mea avea vocație de povestitor.”

„Un anume fel de a-ți păstra distanța și umanul povestind despre timpuri complicate.”

„Am planuri mari legate de scris.”

*Cei trei copii ai familiei Cepalo: Liza, Costică și
Tania, în 1938*

„Prin 1935 ne-am pus lumină în casă. Era un evreu care își făcuse o fabrică de ulei și de la el am tras toți curent.,Plăteam sumă fixă, o dată la trei luni. Papa era foarte încântat că poate citi noaptea, iar Mama, că ni i se mai afumă perdelele. (...) După lumină, a venit cinematograful. Mergeam în fiecare sâmbătă la cinema la Tăbăcaru și ne așezam pe una din cele trei bănci dinăuntru. Nu încăpeau mai mult de douăzeci de oameni și filmele se rupeau foarte des. Mai jos de cearșaful alb atârnat de perete și pe care filmulflutura când deschidea cineva ușa și venea vântul de afară, era un pian...”

„Bunica se întindea pe fotoliul ei pat acoperit cu o cergă roșie, iar eu mă așezam la masa din sufragerie, lângă ea, îi puneam întrebări și scriam, înregistrând totul cu vocea ei și fără să-i schimb în vreun fel stilul. O vreme mi-am închipuit că am consemnat amintirile bunicii ca să-i dau ei sentimentul că nu și-a trăit viața degeaba, că interesează pe cineva, că viețile trăite nefericit, odată povestite, capătă, magic, un fel de sens... Mă gândeam că asta o va face să fie mai împăcată cu viața ei când va muri, să aibă mai puține regrete, gândindu-se că mi-a lăsat ceva ce nu piere odată cu ea.”

Simt prezenta ei în sensul în care îi permit să fie cu mine întotdeauna. Vietile lor nu mai sunt așa de abstracte Tot ce poți să faci e să compensezi. Palierul raportului nostru cu bunicii. Afecțiunea

Această poveste nu e scrisă cu scop didactic, moralizator

Casa în care a locuit până la refugiu Tania Ionașcu, azi strada M. Eminescu

„Îmi dă un sentiment foarte plăcut că umblu pe același drum, respir același aer pe care îl respira bunica mea.”

„Cu sentimentul că am săvârșit un act de dreptate, i-am înmănat regizorului, scenaristului și scriitorului Cristian Mungiu „Ordinul de Onoare”. Pentru faptul că, prin carte sau film, pune istoria recentă a neamului nostru pe scena întregii lumi. Pentru curajul de a alege teme care nu plac, care dor, care tulbură, dar care se cer asumate și metabolizate. Pentru atenția cu care se îndreaptă spre cineaștii noștri și sprijinul său necondiționat. Cristian Mungiu a declarat că a venit de data aceasta la Cahul și „în prospecție”, privind orașul cu ochi de regizor. Așteptăm cu nerăbdare următorul său film!”, a conchis Președinta Maia Sandu.

Marina Prepelită, directoarea Muzeului Ținutului Cahul, exprimându-și admirația și profundul respect pentru gestul nobil de a lăsa mărturie urmașilor o viață trăită cu demnitate.

„De ce o persoană dragă continuă să numească acasă un loc pe care l-a părăsit la 20 de ani?”

„Bunica nu s-a plâns niciodată. O luau mereu de la capăt. Mereu încercau să trăiască din nou. Erau mai înțelepți. Nu aveau atâtea îndoieli. Erau necazuri de trai, de supraviețuire.”

„Când scrii un scenariu de nouăzeci de pagini, trebuie să esențializezi foarte mult.”

Înmânarea „Ordinului de Onoare” (Cristian Mungiu; Maia Sandu, Președinta Republicii Moldova; Nicolae Dandiș, Primarul municipiului Cahul, 15 martie 2024, Universitatea de Stat „B. P. Hasdeu” din Cahul)

A consemnat Veronica Popa

Aminitiri din(tr-o altă) copilărie

În copilăria mea confuzia cea mai mare era legată de nepotriveală dintre ceea ce citeam și realitatea pe care o trăiam. De ce copiii căpitanului Grant au pornit singuri în căutarea tatălui lor, dacă pe mine nu mă lăsau de una singură nici până la marginea Roșului? Cine le-a dat voie? Cum se făcea ca Peppy-ciorap-lung să locuiască singură într-o casă, să se ducă când vroia la școală, să se joace cu toate animalele, iar frate-miu, când a vrut și el să pună mâna pe o vulpe (și nici măcar nu era vie!) a stat 10 zile în spital făcând injecții în burtă? De ce au stat toți supărați pe prietenul meu Marcel, când acesta s-a oferit să-i dea lui Vitea, văru-meu, un pește? Nu învățasem noi că Prietenul la nevoie se cunoaște? Păi, și era nevoie: Vitea îi dăduse o marcă poștală, iar Marcel urma să-i dea, în schimb, un pește. Unul, nu mai mulți, și atâta supărare! E drept că n-au reușit să-l prindă în acvariu, că era mic și scăpa printre degete, motiv pentru care Marcel a vărsat conținutul acvariului în chiuvetă și până să clipească Vitea pe care să-l ia, peștii au și dispărut prin gaura de scurgere. Oleacă am plâns cu toții, dar pe urmă ne-am gândit: Măi, până unde puteau să ajungă peștii aștia? În Prut (că era la 2 pași) și după aceea în mare, știu eu, că mama e învățătoare de geografie, unde vor depune icre, din care vor ieși alți peștișori, le-am explicat. După o clipă de înseninare pentru binele pe care l-am făcut omenirii, unde trânteste Marcel întrebarea: Da dacă-i mănâncă o balenă?! Aici ne-a cam luat frica pe toți...

Altă confuzie era legată de faptul că noi trăiam la sat, iar bunicii la oraș. Din start picau toate poveștile cu vacanța la țară, la bunici, între animale, unde alergai toată ziua desculț și fără griji. Aha, ți-ai găsit! Rămâneam la bunici doar când se duceau ai noștri la vreo nuntă și

Rodica Ursu -Naniu

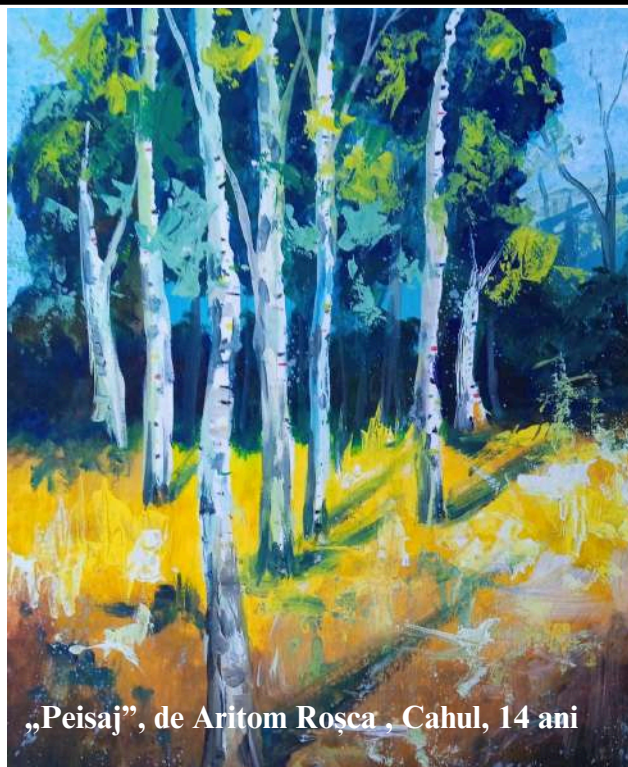
n-aveau în grija cui să ne lase. Și atunci făcea bunelul cu noi militărie. De fapt, nici nu prea deschidea gura, dar asta și era problema. Tăcerile cu subînțeles ale bunelului și ochii sfinților de pe icoane, în care citeam reproșul pentru chicotelile care ne apucau exact când ne băgam în pat, nu erau îndulcite nici măcar de oferta generoasă de plăcinte a bunicii. Stăteam cu ochii în peticul de geam și așteptam să vină mămica să ne ia mai repede acasă! Ne-am mai fi jucat noi la telefon, de exemplu, formând numere aiurea și schelălăind cu voci prefăcute, dar iarași, nimeni nu trecea de bunelul, motiv pentru care am concluzionat că degeaba aveau bunicii telefon. Când forma un număr sau când răspundea la vreun apel, bunelul vorbea clar, răspicat și concis, indiferent cine se afla la celălalt capăt al firului, motiv pentru care nu aflai prea multe lucruri de la el. Bunica, însă, se raporta la telefon ca la o oficialitate, ca la un nacialnic, cu care te porți frumos, vorbești cuviincios (nu că ar fi vorbit ea cu alții altfel, dar se simțea responsabilitatea în glas, de parcă ar fi dat interviu pe undeva și trebuia să se prezinte cât mai ghini și, mai ales, să vorghească numai de ghini). De aceea, când bunica ridica receptorul știam, deja, ce o să-mi răspundă la întrebarea Ce mai faceți, bunicuțo? Trăim ghini, totul e ghini. Pe când bunelul răspundea numai cu da și nu: Ati reușit să culegeți via? Da. Și v-o ieșit bine? Nu. Într-o seară, să fi fost prin anul III de facultate,

îmi sun buneii și-i anunț că poposesc la ei. Cu chiu, cu vai, găsisem un bilet la cursa de Chișinău-Cahul, dar nu prin Roșu, ci prin Moscovei. Astfel, la 11 noaptea, când aş fi ajuns în Cahul, nu mai circula nimic spre satul nostru. Ghini, ghini, Rodicuța, a răspuns bunica, te așteptăm!

Am ajuns ruptă de oboseală, cu valiza după mine și vre-o 2 câini pe urme, în cizme cu tocuri, trezind tot cartierul. După ce m-a hrănit, bunica m-a dus în camera de la televizor, ca să te hodinești liniștită. Bine, bunicuțo, cum zici matale. Mi-a așternut și când să plece, unde începe să-mi măsoare cucul din ceasul de pe perete sfertul de oră care a rămas până la miezul nopții. Inițial, am zis să-l ignor, ei, lasă, mai bate la 12 de 12 ori și s-a terminat. L-am suportat, dar la 12 si un sfert, na, ia-o și pe asta: Cu-cu! Cu-cu! Serios?! Mă ridic, aprind lumina, caut un mecanism de deconectare, nimic. Poate reușesc să-i închid ușa, poate scot o contrabalanță de greutate în forma conurilor de brad. Nimic. Zic, ce naiba fac? Măcar ia și te pornește pe jos până la Roșu, că de dormit n-aveam nici o șansă. Cât mă gândesc eu ce să fac, cucul, vesel, iese și bate 12 și jumătate. Sar din pat și ciocănesc încetisor în perete, poate mă aude bunica să vină să mă salveze. M-a auzit, vine, îi spun necazul, îmi cer scuze că am deranjat-o dar efectiv nu știu ce să fac, ca să nu stric ceasul, știu că e cadou de la copii și ții mult la el. Mătalesții de unde se oprește asta?

Nu reușesc eu să termin întrebarea, că bunica a și deschis șifonerul, de unde scoate un maiou frumos împăturit și-l bagă cu mână sigură în ușița coliviei, blocând cucul. Gata! Adică, ce, mă face el pe mine? zicea bunica prin întreaga atitudine. Eu - să leșin: Cum, gata? D-apoi cucu? Ce-i cu cucu? Stai liniștită, că maica-i curată! Văzându-mă consternată, a ținut să mă liniștească: tu, Rodicuța, nu trebuie să te trevojești, că nu-l omorâse de tot. La o adică putea să-i închidă gura și cu o maică murdară și, atunci, vorba ceea, să-l mai fi văzut pe dumnealui dacă mai avea chef de cântat!

Rodica Ursu - Naniu

„Peisaj”, de Aritom Roșca , Cahul, 14 ani

„Iriși”, de Pavel CORNOGOLUB

„Pui golași”, de Anastasia BOIȘTEANU,
Cahul, 10 ani

Mama Mărița de la Baurci

Despre fiicele mamei Mărița, sora bunicăi Avrămia, măritată în Baurcii.

În frumusețea lor era tot bunul și frumosul lumii. Aveau trup mănos (cu de toate și toate nu împărătești, că ele erau o împărăție a frumosului), aveau față și suflet plin de bunătate, primitoare, calde. Nu poți să destrămi cumva acel frumos pe bucățele, că ai face un păcat. Totul era așa ca totdeauna să fie launloc cum era născut, de nedespărțit. Erau nu o icoană, ci un hram al frumosului lumii și pământului nostru. Aveau ceva ceresc, dar răsărit din roada acestui pământ blând, cald. Nu fălos ci, cuminte, mândru că e din lumea și a lumii frumusețe. Rămăsese doar una...

Trebuie să mă opresc, să nu greșesc. Prin ce am spus am vrut să-i spun lumii, s-o rog să o caute, să nu se uite. Când mi-am adus aminte mi-a treserit sufletul de bucurie, o amintire proaspătă-proaspătă, curată. Am rămas mirat cum, unde s-a păstrat, așa, atâta vreme. Aâta vreme, dar vremea a adunat-o și mai toată și mai clară. Cred că toate pe câte le-am văzut înconjurând lumea mi-au spus că mai ca ea, mai de acasă lumea nu are. Mi-a rămas ca o taină care m-a păzit ca peste tot s-o am de drag, de dor și să vin mereu mândru acasă mai avut ca oricine. Să nu vreau nicăieri în lume decât aici unde ea a fost născută din mamele care m-au născut și pe mine.

E mijloc de toamnă, au plecat păsările, pleacă, cad funzele... Ea parcă a apărut, a venit în locul lor. Ea nici odată nu a lipsit, dar acum a venit toată, singură în inima, în sufletul meu. Toată în vederea mea și eu am zis că a sosit vremea să las un cuvânt despre dânsa. Nu pot atât de mult, atâta cât aș vrea, cât o am. Ea e aceea cu ce aș putea să-i spun lumii, cu mândrie, că eu sunt de acolo, a acelui pământ care a născut-o, că ea e a surorii bunicăi mele. Dacă aș putea măcar cât de puțin să-mi fac această multă datorie. Cred că Dumnezeu, pământului meu, îi va lăsa pentru totdeauna această mare dăruire de a tot naște-o, (pentru aceasta mă rog). Că ea poate să vină mereu numai din ale lui sub acest cer. Vreau să las lumii, copiilor, neamului meu nădejdea, credința că și ei vor fi din frumosul ei (și să nu vree alta). Nu am încercat să spun o vorbă despre ea mai nainte, poate tot așteptând să pot mai mult, să reușesc mai bine. Nu știu am ajuns la momentul acela sau nu dar că a venit vremea să spun cred că da. Sunt mulțumit, bucuros că așa, cam cu frică, dar nădăjduiesc să las o vorbă despre acest dumnezeesc dar dăruit nouă prin strămoșii noștri. Acum multe se cară, se dau streinilor, acolo va fi, se va preface în alta. Dar eu trăiesc și voi muri cu nădejdea că pământul meu nu-i va pierde semința (felul). Ea e chipul, trupul și sufletul acestui pământ, pământul meu. Ea vine cu el din aceeași dragoste.

Statuia femeiei de la malul mării, Medeia, fiica Ivereii (Georgia, orașelul Pițunda). Unde i-aș pune eu statuia? Unde?! În Dacia străbună, unde se întretaie toate căile, răscrucele ei. Dar mai întâi aș vrea ca ea să fie ca în suletul meu și în sufelele celor de un neam cu mine. Ea. Și ea, o Medeie a noastră, tot la malul mării, o mare de albastru și alta de soare, aici într-o singură mare.

23.10.2021

BAU

*Numai eu și-un om nebun
Ne-ntâlnim acolo-n drum...*

*Ies să mă întrebe, mai de fiecare dată, aceeași
întrebare.*

*Eu îl cred și el mă crede. Un om nebun și alt nebun.
Or fi zicând...*

Doar să-l cred... Nici pe asta nu mi-o cere. Vrea să-ntrebe dacă-l știu pe Ion Druță și pe Milea, scriitorul. Așa-i că ai fost prieten cu Druță? Î-l văd că i-i greu și zice parcă prinzindu-mi gândul: Caterina, Caterina mea. Zice și se întoarce cu fața spre cimitir ca spre ceva care te crede, cărui te poți ruga. I-am făcut mult greu. Eram rău cu ea. El n-o roagă să-l ierte. Doar mai zice, Caterina, Caterina mea. Avea grijă de mine. Aici la noi la poartă parcă-l aude. În cimitir îi numai tăcere. Mă întrebă de ce scriu numai de bine, că lumea-i plină de rele. De ce nu scriu și de ele, că așa ar fi cinstit să fie. Îmi spune că mi-a citit cartea și n-a găsit scris despre partizani, de Anișoara Postu... Ce să-i spun, chiar că nu știu. Zic, eu scriu despre ce pot. Lasă să scrie și alții despre celelalte. Mă întrebă și pleacă. Pleacă vorbind singur. Și mă gândesc cum să te apuci să-l amăgești, să-l vorbești de rău...

Când vine iar mă întrebă dacă știu stelele cele mari. Și îmi spune el. Îm-i spune cu atâta drag de fiecare din ele, chiar cu cunoaștere. Zice că-i astrolog. Că i-a fost dragă astronomia din școală. Că fotografiază noaptea stelele, mersul lor pe cer.

Vine la poartă și mă strigă să ies să mă întrebe: chiar așa de dragă ți-a fost Ion Druță. Dau din cap și el mă crede. Se bucură.

Da despre Milea scriitorul, cu mine dintr-un sat, știi ceva. De ce l-au împușcat. Și ca nu cumva să mă încurc spune tot el, că a vrut să scrie cu litere românești. I-i greu, îi singur. Nu îmi cere pâine sau altă ceva. Vine așa să întrebe. Da de ce a plecat Druță de acasă, o să vină măcar să moară, aici. Ce greu e singur. Caterina, Caterina mea. Ea avea grijă de mine. Spune așa că eu pe toate i le cred, se bucură că nu-i singur și cineva-l aude și pe el. Nu-și cere iertare, nu roagă nimic. În acest om trăiește un pustnic cinstit. Cu această credință el umblă singur pe stradă și vorbește cu dânsul.

Fata i-i în oraș, zice: stăpânește piața, îi contabil, băiatul în Italia, doi frați au averii... Toți sunt bogați ... dar ei sunt ca ei ... (dar pe aclo mai că nimeni nu aude)

El aflase de cartea mea, tot de pe stradă, nu l-am întrebat cine și cum o vorbea. A vrut s-o vadă cu ochii lui și s-o citească. N-am stat pe gânduri. I-am dat-o, apoi i-am spus că i-o las lui. S-a bucurat. Mă mai întrebă dacă l-am știut pe tatăl lui, Sandu Cuzaei, născut în 1927. Zic că nu. El era mai mare de ani și când m-am întors eu în sat de la școală, de prin armată, el se însurase în Baurcii. Și mă ajută tot el, s-a însurat cu una de alde Lupu. Oameni gospodari...

Ion are ceva din acel de Lup. Un lup bătrân, poate nu chiar bătrân, care merge, așa, pe gânduri, fără să-i pase că cineva poartă pușcă. Lupul de la care se trăgea numele lor de familie. Cu asta îi ziceau și lui Lupu. Nu știu cine, poate vreun copil, parcă dezmiardându-i mersul, din poveste, i-a zis lui Ion, copilărește, Bau. Nu sparie Ion pe nimeni, dar îl face, pe el, aparte (cum este). Ion a pățit ceva când era la școala-internat și a rămas cu o traumă. Beteșugul i-a luat ce i-a luat, dar nici ea nici altele, nu l-au stricat, în ce a avut mai de noroc. Omul care a fost măcar o dată îndrăgostit de cer nu poate fi om rău la suflet.

Iunie 2023

De ce ies? ... să mă bucur, s-o fi bucurat și el cât de mult mi-a fost drag de Ion Druță. Vine, parcă, să mă-ntrebe nu am uitat de Ion Druță. Nu știu .

ce-i întreabă pe alții...

Pe tatăl meu, Ion, îl omorâse cei cu partizanii și noi rămăsesem singuri. Druță, în vremea de grea deznădejde, ne- a fost ca un Bădiță.

E păcat să lași omul singur și-i un noroc când poți veni lângă dânsul. Te întorci la tine, vezi lumea cea bună.

Iulie 2023

Pe voi tot vă poreclesc dar eu nu vă numesc după poreclă. Mi-a zis el când a auzit cum un nepot de al meu striga la mine: Hai, bunelule, că te cheamă, iar, Bau la poartă. Are dreptate, dar porecla lui spune despre ce a avut și a rămas viu, numai în el și nu în alții, că el e de alde Lupu, de care lumii i-i dor.

M-am dus la o școală, parcă căzusem în genunchi la poarta ei, mi-a părut sărăcuță, necăjită, și am rugat să facem cumva măcar ea să poarte numele lui, al scriitorului Ion Druță. Acolo sus l-au blendit din toate. Dar nu a avut să fie... Mai stau, și voi rămâne în genunchi, acalo, la poarta școlii... Ar fi avut școala, copiii, toate cărțile și numele lui.

M-am dus și la școala din sat, dar tot așa ...

A venit, dăunăzi, Ion, și unul din nepoții mei i-a spus că nu-s acasă (fusesem dus). Supărat a dat să plece. Eu am auzit și am ieșit. S-a bucurat când l-am strigat. S-a întors și a zis: mulțumesc, adică, că am ieșit. A zis, așa, cu un fel de milă, jale, și i-au dat ochii în lacrimi.

Parcă vrând să-mi spună totul, într-un cuvânt, a zis încet: o murit, ai auzit? Da o venit, îi, acolo, lângă lumânarea ceea de pe deal, de la cetate. El a vrut, acolo ... Ce buni or cei care l-au adus. Păcat era dacă-l ardeau. Mai sânt încă oameni buni... încă buni...

Octombrie 2023

Întoarcerea la baștină

Poveștile mamei, unele ajunse la ea și de pe alte vremuri... Povești pline de dor, de drag, de așteptare. Prin poveștile ei parcă te aducea în vremea ceea când se duceau oamenii în ospeție, mai ales iarna, că vara erau mai mult pe deal.

Și așa, toamna târziu, iarna se duceau, sau așteptau neamurile din sat, dar mai ales pe cei căsătoriți prin alte sate.

Când ne povestea mama, de multe ori își abătea povestea ei spre mama Mărița, sora ei mai mare, măritată în Carbalia. Era o femeie frumoasă. Avea în ea toată firea la alde Simion Pavăl, Miron. Oameni frumoși la trup și la față. Nu puteai să le zici bălani la față că de fapt aveau ceva din dacicul cela al nostru. Unii erau cu părul auriu și tenul feții tot de acolo adus. Mama o avea și ca pe soră mai mare și ca pe un talisman de mândrie, pentru sora ei. De multe ori o vedeam plângând. Nu bocea. Plângea parcă stând de vorbă cu dânsa printre lacrimi. Mai pe urmă, odată, mama ne-a povestit ce se întâmplase într-o toamnă, era vreme bună, caldă, dar era de-acum târziu. Și s-a pornit o ploaie ciobănească, înceată și fără vânt, dar pe la o vreme de noapte a prins să înghețe. Ploua și ploaie se făcea gheață, pe copaci, peste tot. Cum zicea lumea: era „steclă” tot. Nu puteai să ieși din casă.

Mama văzuse cârdurile de cucoare primăvara când se întorceau la cuiburi. Pe aicea pe la noi se opreau doar la niște popasuri, de se mai odihneau, din drumul lung și plecau spre nord. Mama ne spunea că ele se aud de departe, au așa un strigăt, o vorbă care se aude de acolo de sus. Eu prin ce ne povestea mama îl aveam ca cântecul de bucurie a întoarcerii, a venirii primăverii, a păsărilor și chiar un salut ierbii, către tot ce înverzea.

Da, și spunea mama de tragedia înghețului cela. Tot se acoperise cu gheață. Cârduri de cucoare care zburau spre sud au fost silite să se așeze la pământ. Apa a înghețat pe penele lor și ele n-au mai putut să-și ia zborul. Au năvălit asupra lor cete de lupi, vulpi și sigur că nu a rămas să nu eie parte, la acest jaf, omul. Unii s-au săturat de carne. Dar au fost care au și plâns. Au plâns moartea lor. Au scăpat doar care au reușit să se dosească cumva. Oameni așteptau primăvara să se întoarcă cucoarele.

Dar ele, parcă din vorba celor rămase atuncea vii, ocoleau aceste locuri sau treceau la mare înălțime de nu li se mai auzea glasul. Treceau ca peste un pustiu.

Pe la vreo șase ani ai copilăriei mele se stârniște războiul care a acoperit pământul cu foc și pară, cu omoruri, boli, foamete, cruzime, tâlhărie. Pe surorile mamei: mama Mărița cu trei copii mici, pe țața Năstica numai cu trei săptămâni de la nuntă, le-au deportat în Siberia, au intrat cu armele noaptea în casă, le-au luat și le-au dus.

Când au intrat în casă la mama Mărița fetiței celei mici îi țineau lumânarea, era fără simțire. Așa cu copilul pe brațe, murind, i-au luat și i-au dus și pe ei.

La țața Năstica, când s-au dus dimineață, au găsit pe săpunelul cu care își spălase seara capul o șuviță de păr din părul ei. Un păr frumos, galben. Frumusețea lui și a feții ei parcă te îmbătau gingaș, cu miros de trandafir. Cât au plâns bunica și surorile mamei acea șuviță de păr. Patru ani nu au știut nimic de ele. Dar s-au întors. Lumea aceasta e plină de frumos dar și de jale. Dacă omul ar fi mai bun, lumea mai cu pace, poate că nici fiarele nu ar fi atât de înrăite. Lumea... Fiarele...

Ce ar fi lumea aceasta fără una din lumile ei. Lumea păsărilor, lumea veșuitoarelor din codri... Sunt multe și diferite dar împreună fac viața acestui zguduit și frumos pământ.

Așa au trecut mulți ani, îmbătrânise și biata mamă, nici eu nu mai eram copil, dar povestea cucoarelor o aveam așa cum o ascultasem încă atunci, în copilărie. Văzusem multă grozăvie dar printre toate nu se pierdea venirea primăverilor, verilor. Venirea toamnelor și a iernilor. Fiecare are menirea sa și fiecare primăvară, vară, toamnă și iarnă aduce și lasă în povestea vieții noastre ceva netrecător.

Nu îmbătrânește primăvara, vara, toamna, iarna. Cântecul, dorul, lacrimile, jalea. Rămâne așa și bucuria, care le mai tămăduiește pe cele multe rănite sau chiar și pe cele care s-au pierdut, le învie în sufletele noastre. Nu era primăvară și nu era toamnă să nu aștept, să nu caut printre păsările care se întorceau și întorcerea cucoarelor. Și tot așa toamna, când plecau. Cărdurile trec și noaptea. De multe ori parcă le auzeam dar cum să le chem să mai vină și pe aici. Îmi părea că acest pământ, care mi-l făcuse

streinii strein, îl făcuse strein și pentru ele. Ucisese lupii, dispăruse cerbii, se împuținau căprioarele. Veneau de pe undeva mistreții, mișunau balaurii, ciorile. Se făcuse o lume nouă a câinilor vagabonzi și a fermelor de porci în sate pentru a trimite carnea la stat. Cu mirosul lor înecau totul. Dar nu mai era foamete, goliciune, bolile din vremea războiului. Acum războiul se ducea împotriva a tot ce apucase lumea din strămoși: sfințenia familiei, neamului, pământului neamului. Se înstreina omul de lumea omeniei, credinței. Acum ideal era haiducul (haiducul și haidăul) care stăpânea legile. Dar noi, robii lor, munceam harnic, cu drag, pământul nostru. Aici era școala din părinți cu care ne apăram de dușmănoasa școală a streinilor. Toată lumea, când era un greu, zicea din tot sufletul: Mare-i Dumnezeu. Adică poate vom scăpa. Și cu adevărat e mare puterea credinței. Obosiți, mai pierdeam nădejdea dar mereu așteptam. Eram odată, toamna târziu, într-o dimineață cu o leacă de ceață, acolo în câmpurile celea tocmai de lângă Prut ale gospodăriei de stat în care era și satul Cucoara. Bălțile fuseseră secate. În lungul Prutului se ridicase dambe înalte să nu înece. Numai așa, la marginea de sud, drept pe hotarul cu altă gospodărie de stat, mai era un lac, care fusese o gărlă mare a Prutului prin care, în vremea revărsărilor, Prutul umplea bălțile cu apă proaspătă și pe cea de acum stătută o împingea la vale.

Cu poetul Iulian Filip, în mijlocul copiilor

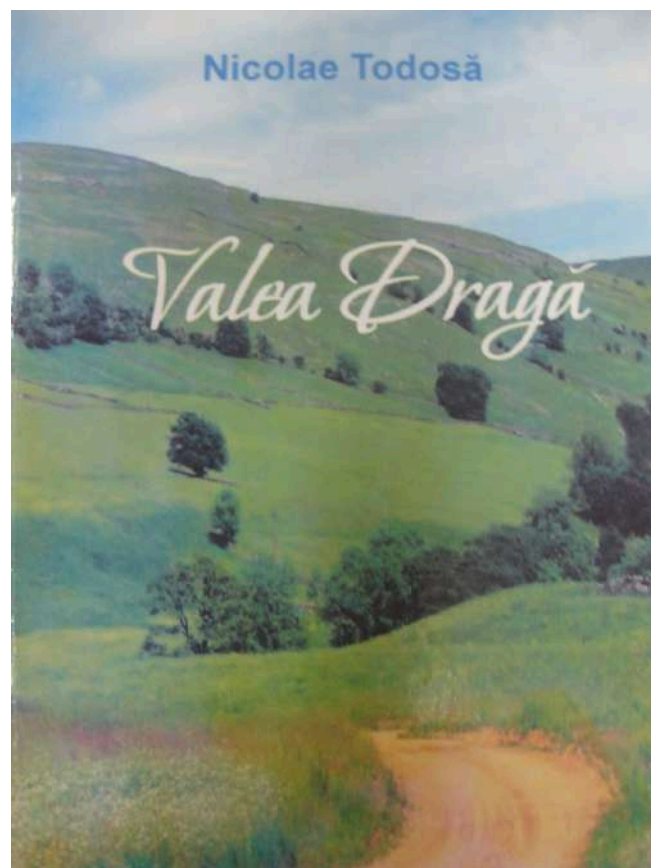
Aici, pe malul acestui mic lac, din vremea revărsărilor Prutul clădise așa o movilă, cu miea de metri în diametru dar vârful ei și-l lăsase aici aproape de malul apei. Această gărlă fusese tăiată de la apa Prutului de dambă, dar lacul se înprospăta cu apă din conducta de irigare. Alături, nu chiar departe, erau grajdurile fermei de oi. Pe alături erau sute de hectare de semănături de grâu de toamnă și orz. Semănături frumos crescute. Când am ajuns în apropierea lacului, pe o așezătură de pe movilă am văzut ceva ce nu mai văzusem. Am oprit pe loc mașina și am pornit încet, mai pe departe, să mă apropii de ce-mi vedeau ochii și nu-mi puteam crede mie că-i adevărat și nu-i o iluzie (închipuire). Stăteau liniștite, jos pe arătură, un cârd de cucoare. Nu mai auzisem pe numeni să spună că le mai întâlnise pe aici.

M-aș fi pus în genunchi să pot să ajung lângă ele. Dar frica, să nu pierd acest dumnezeesc noroc, m-a oprit. Și tot frica de a nu vedea că ele își vor lua zborul să plece m-a îndemnat, după ce îmi umplusem toată ființa mea de bucurie, le-am privit nu numai cu ochii, cu tot ce le așteptasem, cu ce mă rugasem să vină, fără să-mi iau rămas bun, cu ele în mine și eu în mijlocul lor, m-am întors și m-am retras să nu sperii întoarcerea lor la baștină.

Să am la ce mă mai întoarce și eu.

Satul își botezase numele cu numele lor. Atâtea sate de-a lungul Prutului dar numai el era copilul încreștinat cu numele, Cucoara. Aveau ceva la fel, de neuitat. Cucoara, Cucoara mea.

Cu drag, Nicolae Todosă

Lectură publică la Cahul

În ultima perioadă de timp lectura publică în întreaga lume a migrat spre spațiile virtuale. Cărțile imprimare pe hârtie sunt înlocuite cu cele electronice. Edițiile favorite le găsești în smartphone-ul tău.

Lectura rămâne una din cele mai importante căi de formare și dezvoltare personală, indiferent în ce format se produce.

Unul din obiectivele proiectului "EU4Culture" - "Cahul-capitala cultural-creativă a Republicii Moldova" implementat de Primăria mun. Cahul cu suportul financiar al Uniunii Europene este promovarea culturii lecturii și creșterea interesului pentru citit, în special, în rândul tinerilor și copiilor. În cadrul acestui proiect în ultimele luni au fost organizate mai multe evenimente de lansare de carte, care au întrunit peste 400 cititori de toate vârstele. În cadrul evenimentelor a dominat o atmosferă caldă și plăcută – versuri, muzică, emoții, prezentări, flori, cuvinte de admirație, urări.

Caravana lansărilor de carte a început la data de 22 septembrie 2023 cu Dl. Traian Vasilcău - poet, scriitor, eseist, traducător, libretist, autor de texte pentru cântece și textier de limba română din Republica Moldova. În cadrul lecției publice "Dumnezeu și Neamul meu" Domnul Vasilcău a vorbit cititorilor cahuleni despre operele sale, oferind participanților lucrări cu autograful autorului.

Următorul eveniment de prezentare a cărții a avut loc la 16 noiembrie 2023 cu genericul "Acasă, pe malul Prutului".

A revenit acasă Dna Irina Nechit – scriitoare, poetă și jurnalistă, dramaturg, critic teatral și traducătoare. În cadrul evenimentului, poeta a prezentat publicului două cărți pentru copii „Covorul cu bujori” și „Trei zile cu Zuza”. Copiii au recitat din opera scriitoarei, trezind bucurie și emoții plăcute, apoi a urmat un dialog între autoare și copii

Silvia Strelciuc

La 23 noiembrie 2023 în aula Universității de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul s-a desfășurat lansarea volumului de versuri intitulat "Tu, Răsăritul Inimii Mele..." semnat de Marina Hajder. Autoarea, o tânără de 23 de ani, studentă la Universitatea de Stat “Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul, a captivat audiența cu versurile sale încărcate de emoție și profunzime. Placheta de versuri a autoarei a fost publicată cu suportul financiar al primăriei mun. Cahul. Ca urmare a acestui eveniment Marina Hajder a fost invitată la un concurs internațional literar pentru tineret “VOX NAPOCENSIS”, ediția XXII-a organizat în Cluj-Napoca, unde a fost premiată la secțiunea ”proză”.

La 8 decembrie 2023, Cristina Herea, jurnalistă din România, a lansat la Cahul cartea intitulată „România necunoscută”. Cartea aduce în atenția publicului locurile cu o încărcătură spirituală și culturală aparte din România, aparent uitate de timp și istorie. Evenimentul a fost organizat în parteneriat cu primăria mun. Cahul și a avut un scop caritabil. Baniile colectați au fost donați unei mame solitare din Cahul.

Cartea "Imaginația unui adolescent" scrisă de Ionut Ciubotaru, elev al colegiului "Iulia Hasdeu" din Cahul, a fost prezentată la 12 decembrie 2023. Cartea este o fereastră către lumea complexă a adolescenței, explorată cu îndemânare de autor.

Într-un mod atractiv tânărul a transpus în cuvinte emoțiile și gândurile sale, oferindu-ne o privire intimă asupra vieții sale de adolescent. Un debut literar promitător pentru Cahul.

Un alt eveniment s-a realizat la data de 14 februarie 2024. Publicul a aflat despre cartea "Războiul monumentelor" scrisă de Iulian Rusanovschi. Cartea este un studiu istoriografic, care aduce o contribuție valoroasă la cunoașterea trecutului prin monumentele ridicate. Este un studiu original, util și necesar publicului interesat de istoria neamului. Cartea este scrisă de avocatul Iulian Rusanovschi implicat activ în acțiuni de restabilire a monumentelor distruse în perioada sovietică.

Evenimentele au culminat cu lansarea cărții „Tania Ionașcu, bunica mea. O biografie basarabeană” a renumitului regizor Cristian Mungiu. Prezentarea cărții s-a organizat la 15 martie 2024. În cadrul evenimentului au participat oficiali din Republica Moldova: Dna Maia Sandu, președinta Republicii Moldova, Dl Igor Grosu, președintele parlamentului, Dl Ion Groza deputat, Dl Gabriel Nicola, excelența sa Consulul General al României la Cahul, Dl Constantin Vlas, coordonatorul național al proiectului EU4Culture, conducători de instituții și persoane interesate.

Cristian Mungiu a subliniat: „Sunt emoționat. E a doua oară când vin aici. Prima oară, cu bunica în 1991. Această carte a apărut dintr-o promisiune care i-am făcut-o bunicii, dorind să păstrez amintirile despre „profunda duioșie a relației cu bunicii”.

Astfel, prin intermediul acestei cărți autorul a reușit să „conserveze lucrurile în detaliu”, asta a făcut-o pentru bunica sa. Spre finalul evenimentului, Președinta Republicii Moldova, Dna Maia Sandu, i-a acordat Ordinul de Onoare al Republicii Moldova, autorului Iulian Cristian Mungiu, mulțumindu-i pentru aceasta vorbește despre noi prin intermediul acestei cărți, îndemnându-i pe cei prezenți în sală să aprecieze arta, filmul bun și cartea. La același eveniment șefa statului i-a acordat și domnului primar, Nicolae Dandiș, Ordinul de Onoare al Republicii Moldova, menționând „Știm cât de mult munciți și ne dorim să avem manageri, conducători care țin la comunitate și reușesc să îmbunătățească condițiile de viață. Aceasta este recunoștința comunității pentru tot ceea ce faceți”. Evenimentele de lansare de carte ne ajută să descoperim și să promovăm oameni, istorii și cărți care devin parte a patrimoniului nostru cultural. Evenimentele de prezentare carte continuă, acestea fiind parte a proiectului EU4Culture implementat de primăria mun. Cahul

Proiectul EU4Culture finanțat de UE își propune să sprijine rolul culturii ca motor pentru creștere și dezvoltare socială în țările Parteneriatului Estic. Proiectul este implementat de Institutul Goethe (lider în implementare), Institutul Francez Georgia, Institutul Cultural Danez și Czech Centers.

Silvia Strelciuc, Manager de proiect

Părintele Gheorghe Untilă – 30 de ani de păstorire a comunității din parohia satului Roșu

In Memoriam

La începutul anilor 90, odată cu mișcarea de trezire a conștiinței naționale, populația din comuna Roșu ca și în toată republica, a avut o revelație a revenirii din ceea ce a însemnat lipsa și amorțirea sentimentelor de neam și a românismului în sufletele și conștiința populației majoritare. Întoarcerea la aceste valori a fost posibilă datorită credinței strămoșești, care a fost păstrată cu sfințenie de cei mai credincioși oameni din fosta parohie „Sf. Mare Mc. Dimitrie” din comuna Roșu, raionul Cahul. Aceștia au format un consiliu, care au solicitat Primăriei să fie oferită bisericii locul și clădirea, în pereții căreia a fost deschisă o casa de cultură, pentru a fi restaurată biserica cu hramul „Sf. Mare Mc. Dimitrie”. Cererea a fost susținută în unanimitate de toți consilierii și conducerea organelor locale la acel moment.

Astfel, după o nedreptate și umilință de trei decenii, s-a revenit la o normalitate firească a lucrurilor. Evenimentele au coincis cu o altă mare dreptate istorică – reînființarea Mitropoliei Basarabiei în anul 1993. În același an, luna octombrie, prin decizia Înalt Preasfinției Sale, Mitropolitul Petru Păduraru al Basarabiei, a fost numit preot paroh al bisericii din comuna Roșu, aflată în stadiu inițial de construcție, preotul paroh Gheorghe Untilă. Chiar de la începutul slujirii Sale acesta a înviat activitatea parohiei. Pentru oficierea serviciilor divine în zilele de sărbătoare, a botezurilor și cununilor a fost amenajat un paraclis în fosta librărie din centrul satului. Prin truda și osârdua dumnealui, dar și contribuția susținută a enoriașilor de bună credință din localitate, în 1998 biserica a fost sfințită, cu participarea Înalt Preasfinției Sale Petru Păduraru, Mitropolitul Basarabiei și Ierarh al Plaiurilor. Acest eveniment a fost unul de rezonanță, la care au fost invitați oficialități și preoți din alte parohii ale mitropoliei. Au urmat ani de trudă și sacrificii, care prin osârdua și străduința enoriașilor și oamenilor de bună credință din localitățile din jurul parohiei din satul Roșu s-as finisat această binecuvântată ctitorie.

- Părinte Gheorghe, se împlinesc 30 de ani, de când păstoriți parohia „Sf. Mare Mc. Dimitrie” din satul Roșu. Este o aniversare frumoasă și onorabilă pentru orice persoană, dar cu deosebire pentru un preot. Ce sentimente și gânduri vă încearcă într-un asemenea moment de înaltă trăire sufletească?

- Sunt total copleșit de trecerea fulgerătoare a timpului, de parcă a fost mai ieri, ziua când am venit pentru prima dată în Roșu am luat cunoștință cu treburile pe care urma să le pun la cale. Dar la o retrospectivă a timpului, la o sumară constatare a celor realizate în această perioadă trăiesc niște

sentimente de mulțumire spirituală și împăcare a cugetului pentru împlinirea misiunii care mi-a fost încredințată.

- Am dori să știm de unde vine părintele paroh Gheorghe Untilă, care Vă sunt rădăcinile neamului?

- M-am născut în satul Ciocâlteni, raionul Orhei. Sunt cel mai mare dintr-o familie cu cinci copii. Părinții – tata, Teodor și mama, Alexandra – oameni harnici și gospodari, de o rară înțelepciune și cumsecădenie, ne-au educat în spiritul celor mai sănătoase și frumoase tradiții a neamului nostru. Le suntem de-a pururi recunoscători pentru truda și

sacrificiul lor.

- Cunoaștem că ați făcut studii serioase, atât de cultură generală, cât și în domeniul teologiei, fiind deținătorul câtorva diplome serioase. Relatați-ne despre aceste performanțe?

- După Școala de Arte Plastice din Orhei, pe care am absolvit-o în 1970, am urmat prestigioasa Școală de Arte Plastice „I. Repin” din Chișinău, anii 1970 – 1974, specialitatea pictor, pedagog de desen și desen liniar. În anul 2000 mi-am luat licența în teologie pastorală la Universitatea din Iași.

- Aveți și o bună pregătire în domeniul artelor, mai concret al picturii. Când și unde V-ați aplicat talentul, pentru că eu personal cunosc stilul Dumneavoastră deosebit de alte picturi. Vă rugăm să ne vorbiți despre această activitate?

- Arta picturii bisericilor mi-a desăvârșit cunoștințele și capacitățile acumulate la școlile de arte. Am pictat în întregime biserica din Colibași, anul 1986, mai apoi am restaurat pictura Catedralei „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil” din Cahul și în alte biserici.

- Bănuiesc faptul că pictatul bisericii V-a apropiat și mai mult de teologie, și astfel ați ajuns la Facultatea de Teologie a Universității din Iași. Care a fost impactul studiilor în pregătirea D-voastră profesională?

- Într-adevăr, activând în domeniul artei bisericești, pictând icoane și fiind în contact direct cu mari personalități din lumea clericală am simțit o chemare și aceasta m-a determinat să-mi aprofundez cunoștințele în domeniu și să intru în rândul clericilor.

- Părinte, cum ați depășit perioada de integrare în comunitate cu dificultățile iminente de redeşeptare a enoriașilor la valorile creștine în credința strămoșească?

- Am ajuns la Roșu, fiind recomandat de Prea Sfinția Sa Daniel – Mitropolitul Moldovei și susținut de Părintele Petru Păduraru. Am întâlnit aici mulți oameni de treabă, buni creștini, dar în general credința era în derivă. Însă cu bunăvoința și dorința lor de a reveni la cele sfinte am depășit multe momente dificile care păreau de neînlăturat.

- La mijlocul anilor 90 în condițiile colapsului material, ați reușit să mobilizați enoriașii din parohie la înălțarea bisericii. Care au fost cele mai grave probleme, pe care le-ați depășit în această muncă cu adevărat titanică?

- Într-adevăr, au fost timpuri extrem de dificile. Lipsa mijloacelor financiare a fost cea mai acută. Susținerea enoriașilor și a oamenilor de bună credință era destul de activă, dar în cazul când nu se achitau la timp pensiile și salariile, posibilitățile erau minime. Însă am beneficiat de ajutorul și susținerea materială a Mitropoliei Moldovei și Patriarhiei Române. Îmi amintesc cum am ridicat din portul Galați zeci de tone de ciment, metal, cherestea și ce probleme de transport și trecere de frontieră s-au iscat doar că prezentam oficial Mitropolia Basarabiei. Am avut șansa de a avea alături oameni de bună credință și devotament în credință, care mi-au fost alături în aceste acțiuni extreme, care ne-au mobilizat să rezolvăm aceste probleme și să revoluționăm acele schimbări în conștiința creștinească a enoriașilor comunei. Căci în momentul când au început să vină ajutoarele, populația a înțeles și a conștientizat un adevăr: ceea ce este „Biserica Sf. Mare Mc. Dumitru”, componentă a universului creștin românesc.

- În timpul cât ați păstorit parohia din satul nostru, biserica „Sf. Mare Mc. Dimitrie” a ajuns a fi cunoscută în împrejurimi, iar numeroși creștini din alte localități beneficiază de serviciile oficiate de sfinția Voastră. Cum explicați acest lucru?

- Nu e nimic deosebit. Totul ce am făcut în serviciul meu, s-a împlinit prin puterea și îndrumarea Sfintei Scripturi. A fost și este o datină creștinească, pe care doar Preaputernicul a binecuvântat să mă așeze alături de enoriașii acestei comunități, pe care i-am slujit cu dragoste și credință. Poate că a mai fost și ceea ce ține de o atașare sufletească și fizică a locului și trăitorilor din această zonă dragă și Domnului.

- Pe parcursul celor 30 de ani în parohie s-au desfășurat numeroase evenimente, în care ați avut o implicare personală foarte activă. Numiți câteva dintre ele.

- Da, cu adevărat! În parohia noastră se petrec evenimente memorabile ca importanță atât la nivel local, dar și episcopal. Astfel, exceptând Hramul Bisericii „Sf. Mare Mc. Dimitrie”, la 8 noiembrie an de an, o sărbătoare pentru toți enoriașii parohiei, au avut loc evenimente majore, care au fost cu o rezonanță admirabilă pentru întreaga comunitate și în afara ei. Anul 1998, când după cinci ani de muncă până la epuizare, s-a sfințit biserica de Hramul Bisericii, cu Preasfinția Sa Petru Păduraru, care ne-a binecuvântat lucrările și în vizita Sa de Hramul Bisericii. În 2005 s-a oficiat sfințirea picturii cu prezența unui sobor de preoți în frunte cu Înalta Preasfinția Sa Petru Păduraru. Au fost momente de trăire și simțire creștinească, îndeosebi cu venirea Preasfinției Sale Veniamin, Episcopul Basarabiei de Sud. Astfel chiar în anul 2018, anul numirii Sale în funcție, parohia noastră a beneficiat de ocazia Aducerii moaștelor Sfintei Maria Magdalena. Tot prin contribuția și truda Preasfinției Sale am fost miluiți cu un dar ceresc și magnific: Catapeteasma bisericii, dăruită de Episcopia Covasnei și Harghitei și care acum cu puțin timp în urmă a fost sfințită la un nivel de înaltă simțire creștinească de Înalta Preasfinția Sa Veniamin, Episcopul Basarabiei de Sud și Preasfinția Sa Andrei, Episcopul Covasnei și Harghitei.

- **Comunitatea și oamenii de elită creștinească Vă apreciază o altă frumoasă parte a vieții Dumneavoastră. Părinte Gheorghe, aveți o familie frumoasă, iar viața în cuplu cu doamna preoteasă Maria se apropie de 50 de ani. Vă rugăm să ne oferiți câteva date despre viața particulară și membrii familiei Dumneavoastră.**

- Este un spațiu cu adevărat intangibil, dar am să dezvălui niște detalii ale frescei familiare – exprimându-mă sugestiv sau în termeni mai puțin concreți. Cu d-na preoteasă ne-am întâlnit în 1972, pe când ne făceam studiile la Școala Repin. În 1975 ne-am căsătorit, iar în 1976 s-a născut fiul Octavian, la moment este licențiat în teologie, patrimoniu cultural. Fiica Mihaela, 1984 – este asistent medical la un spital de prestigiu din

București (avem asigurată sănătatea la orice timp de zi și noapte) și mezina Felicia, 1988 și care profesază în domeniul juridic. Mă simt împlinit prin familie, sprijinul meu cel mai sigur..

- **Ar fi o excelentă interpretare a spuselor Dumneavoastră până la momentul, când ne-ați dezvăluit, după opinia Dumneavoastră care ar fi imaginea unui bun creștin.**

- Atât vreau să spun: Să fie prezent la Sfânta liturghie, după cum urmează și legea lui Moise. Să urmeze cele 10 porunci!

- **Dacă ar fi să adresați o predică enoriașilor, alături de care ați conviețuit o jumătate din viață, îndrumându-i cu dragoste și înțelepciune pe calea cea dreaptă a credinței, ce le-ați spune?**

- După trei decenii de slujire pastorală, le-as mulțumi pentru marea operă comună: - Înălțarea bisericii, care a fost cu adevărat o ctitorie comună, de o mare mobilizare atât a surselor financiare cât și a celor umane.

- **Am să Vă provoc la o întrebare , la prima vedere, nu atât de grea, dar... - Ce e fericirea, părinte, căci foarte mulți o caută și se plâng, că nu o au. Și Vă considerați un om fericit?**

- Vă mulțumesc mult din partea tuturor enoriașilor, cu recunoștință și o deosebită considerație. Vă dorim ani mulți, cu sănătate în activitatea misionară de apostolat creștinesc, pe care l-ați purtat într-un fel deosebit și onorabil timp de 30 de ani.

„Dumnezeu să îl odihnească cu sfinții.

A fost primul preot în sudul Basarabiei care a aprins flacăra credinței neamului românesc. A luptat permanent în ogrorul Bisericii Neamului, a transmis tuturor credincioșilor încrederea de a fi sub ocrotirea Mitropoliei Basarabiei. Pentru aceasta a suportat multe ocări, jigniri, prigoană, respingeri. A iubit atât de mult neamul românesc, Biserica și dreptatea, încât și-a sacrificat chiar și familia. A pătimit mult, dar cu credință în Dumnezeu, a luptat și a biruit toate. A reușit să aducă și să întemeieze multe parohii în sânul Bisericii Mitropoliei Basarabiei în raioanele din sudul Republicii Moldova. A alergat cu timp și fără timp. A prins o perioadă destul de grea din viața Bisericii, când încă Mitropolia Basarabiei nu era recunoscută de autoritățile Republicii Moldova. Dar fiind încrezut în idealul de renaștere națională, a atras lângă el oameni deosebiți care l-au sprijinit să fie un mare misionar și patriot desăvârșit. A fost un luptător pentru dreapta credință ortodoxă, a adunat lângă el un grup de preoți, care să slujească cu mare cinste și devotament în parohiile întemeiate de el. A fost Protopopul misionar al sudului Basarabiei. Preoții l-au respectat, l-au sprijinit în activitatea sa și l-au avut ca un exemplu demn de urmat. Creștini cahuleni l-au iubit și l-au avut liderul lor spiritual. El i-a botezat, i-a cununat, i-a îndrumat pe o cale sfântă, dându-le cu multă înțelepciune, povețele necesare pentru o viață creștină.

Creștini cahuleni l-au iubit și l-au avut Părintele lor spiritual. El i-a botezat, i-a cununat, i-a îndrumat pe o cale sfântă, dându-le cu multă înțelepciune, povețele necesare pentru o viață creștină. A fost preotul care îi iubea pe oameni, care le înțelegea suferințele lor și care nu ia refuzat niciodată, atunci când îl solicitau. Rămâne pentru noi cei care l-am cunoscut, un mare patriot, un mare iubitor de Dumnezeu, un misionar adevărat, un preot ales pentru slujire și un exemplu de prietenie adevărată.

Dumnezeu să îl ierte.”

A consemnat Constantin Căruță

Festivalul Internațional de Muzică și Dans „Mărțișor – 2024”

Mărțișor - 2024

Ce spun unele legende despre mărțișor? Până în prezent nu sunt date precise, care ar atesta, când și unde anume a luat naștere tradiția Mărțișorului. Ce adevăr rațional stă la originea lui? Ce exprimă culorile alb și roșu? Însă se știe, că din vechime strămoșii noștri s-au folosit de un calendar special, așa-numitul calendar popular agricol, ce oglindea nemijlocit schimbările din natură și care orienta oamenii în efectuarea lucrărilor de câmp. Conform acestui calendar, începutul anului în Europa de Sud era considerat luna martie, care coincidea cu sosirea primăverii și reînvierea naturii. Cu timpul, Anul Nou a început să fie sărbătorit la 1 ianuarie, iar prima zi de primăvară a fost stabilită – 1 martie. Cu ocazia schimbărilor din natură, oamenii și-au exprimat sentimentul de bucurie, generând un șir de manifestări frumoase cu un bogat conținut simbolic și semnificativ, astfel îmbogățindu-și viața spirituală cu noi valori artistice. Și în zilele noastre s-a păstrat o tradiție frumoasă moștenită din vremuri de demult, când în prima zi de primăvară oamenii apropiați își dăruiesc unul altuia câte un suvenir mic, confecționat din fire de lână sau mătase de culoare albă și roșie, numit „mărțișor”.

Această mică bijuterie e legată de denumirea lunii martie și exprimă bucuria față de sosirea primăverii și trezirea naturii la viață.

Astfel, mărțișorul strămoșesc a stat la originea multor sărbători frumoase, una dintre care este și Festivalul de Muzică „Mărțișor” – celebrat în Republica Moldova, România și alte regiuni din Europa de Est la 1 martie. Fiind înființat în Republica Moldova în anul 1966, datorită valorilor pe care le transmite, odată cu trecerea anilor, Festivalul de Muzică „Mărțișor” a devenit un Festival Internațional.

Și în acest an, municipiul Cahul a fost martorul unei inaugurări pline de culoare și emoții. Odată cu debutul Festivalului „Mărțișor - 2024”, culorile vii și atmosfera vibrantă au fost aduse pe scena Palatului de Cultură „Nicolae Botgros” într-un mod grandios, prin spectacolul muzical-artistic intitulat „Mărțișorul Primăverii”.

Fiind marcat printr-o diversitate de evenimente culturale organizate de către Primăria municipiului Cahul, Festivalul Internațional de Muzică și Dans „Mărțișor” – 2024, a adus în fața publicului cahulean spectacole susținute de colectivele artistice precum: Ansamblul “Izvorasul”, Studioul coregrafic “Majorette-Show”, Ansamblul “Nufărul”, Ansamblul “Bobocelul”, Ansamblul “Alțița”, Studioul Teatral “Masca”, Fanfara Municipală Cahul și interpreta Cristina Zagorodnii care au oferit clipe pline de romanețe, muzică vie de calitate, dansuri de gală și populare, emoții, aplauze și zâmbete.

„Mărțișor” este pentru noi și despre noi. Este tradiția care dă unicitate și modernitatea conectându-ne la circuitul artistic al lumii. Tocmai din acest motiv, de-a lungul mai multor zile, municipiul Cahul a fost gazda unui șir de activități culturale începând de la concerte,

spectacole, expoziții, ateliere și finisând cu master-class-uri și proiecții de film prin intermediul cărora întreaga comunitate a avut ocazia de a se bucura de frumusețea și bogăția culturii locale.

Un spectacol memorabil, celebra operă „Carmen” de Georges Bizet a fost interpretată la data de 5 martie 2024 pe scena mare a Palatului de Cultură „Nicolae Botgros” și s-a încadrat în seria de evenimente desfășurate în contextul Festivalului Internațional de Muzică “Mărțișor”. Talentul remarcabil și pasiunea pentru muzica clasică a artiștilor, și anume: Orchestra Concertino, împreună cu mezzo-soprana Ljubica Vranes din Serbia, baritonul Gheorghe Severin, Capela Corală Academică „Doina” condusă de Iona Stepan și Corul de Copii al Teatrului Național de Operă și Balet „Maria Bieșu”, sub îndrumarea lui Nicolae Jelescu, au adus spectatorilor un amalgam de emoții și trăiri sufletești. Sala a fost martoră la un moment deosebit de artistic, iar atmosfera a fost întregită de prezența unui public numeros și entuziasmat. În calitate de invitați speciali la eveniment au fost reprezentanții Institutului Goethe și a proiectului EU4Culture, datorită căruia municipiul Cahul poartă titlul de Capitală Cultural-Creativă a Republicii Moldova.

În seara de 7 martie 2024, pe scena Palatului de Cultură „Nicolae Botgros” din Cahul au urcat

interpreți îndrăgiți precum Marcel Pavel și Adrian Ursu care au încântat publicul cu momente muzicale deosebite, în cadrul unui concert special dedicat Zilei Internaționale a Femeii, intitulat „Cu dragoste pentru femei”. Concertul a fost o ocazie perfectă pentru a celebra frumusețea, grația și puterea femeilor, iar prezența celor doi artiști remarcabili a creat o atmosferă magică.

Cultura este cea care știe cum să ne uimească prin frumusețea, bogăția și diversitatea ei. Evenimentele din cadrul Festivalului Internațional „Mărțișor” constituie o oportunitate de a pătrunde în atmosfera de sărbătoare dar și o atracție pentru cei care vor să descopere cultura bogată și artiștii talentați din regiune. Având drept scop conservarea dar și promovarea tradițiilor și obiceiurilor culturale autohtone, acest eveniment oferă oportunitatea de a extinde relațiile culturale și artistice la nivel internațional, facilitând cooperarea și schimbul de experiență. Astfel, Festivalul Internațional de Muzică și Dans „Mărțișor” a devenit un punct de reper tradițional în agenda culturală a orașului nostru, reușind să îmbine armonios valorile culturii naționale cu cele internaționale.

Marcela Mudrenco

CAHUL - CAPITALA TINERETULUI 2024: „UNIȚI PRIN ACȚIUNE!”

Uniți prin acțiune

Unul din cele mai mari și semnificative evenimente ale anului din cadrul programului „Cahul – Capitala Tineretului 2024” este lansarea oficială a acestuia, eveniment desfășurat la data de 16 martie curent și care a adunat într-un singur loc tineri curioși și entuziasmați din toată țara cărora li s-a prezentat întreg programul de activități ce urmează a fi implementate de-a lungul anului și care vizează promovarea implicării civice, colaborarea între tineri și instituții, precum și susținerea dezvoltării personale și profesionale a tinerilor.

Odată cu debutul proiectului, din anul 2011 și până în prezent, municipiul Cahul este desemnat pentru a treia oară Capitala Națională a Tineretului, motto-ul din acest an fiind: „Uniți prin Acțiune!”. Evenimentul de lansare a fost organizat de Primăria municipiului Cahul, în parteneriat cu AO „Perspectiva”, Fundația Inotek și AO „Centrul Contact Cahul”, cu suportul Ministerului Educației și Cercetării și Agenției Naționale pentru Tineret.

Evenimentul a început cu mesajul domnului primar Nicolae Dandiș, care a salutat prezența Secretarului de Stat dl Sergiu Gurin; directorului Agenției Naționale pentru Tineret, dl Ion Donea; deputatului Ion Groza; deputatului Eugen Sinchevici; președintelui raionului Cahul Pavel Groza, prezența tinerilor și a tuturor lucrătorilor de tineret din sală,

subliniind că titlul de Capitală Națională a Tineretului, obținut anul acesta, este un prilej pentru tineri de a se uni și de a consolida potențialul municipiului Cahul. „Îmi doresc ca tinerii să vadă viitorul în localitatea noastră, în țara noastră, să contribuie la dezvoltarea comunității, dar și a Republicii Moldova. Pentru municipiul Cahul, titlul de Capitala Tineretului reprezintă un imbold enorm pentru tot ceea ce înseamnă investiție în activități de tineret. Îi îndemn pe toți tinerii din țară să investească în experiențe, în formarea lor și să dedice mai mult timp pentru a petrece în sistemul educațional” a declarat Primarul municipiului Cahul, Nicolae Dandiș.

La rândul său, directorul Agenției Naționale pentru Tineret, Ion Donea, a vorbit despre importanța acestui program și despre potențialul enorm al municipiului Cahul: „Ceea ce facem noi prin intermediul acestui program este să investim în regiuni și să contribuim la dezvoltarea locală. Municipiul Cahul este o regiune cu un potențial deosebit, ce poate crea precedente pozitive care să fie replicate în toată țara. Pe parcursul anului vom desfășura activități de participare și implicare a tinerilor în procesul de luare a deciziilor, pentru că opinia tinerilor contează și ei trebuie să fie consultați”. În cadrul lansării Programului „Cahul – Capitala

Tineretului 2024” au fost prezentate 26 de activități ce vor avea loc pe parcursul anului 2024. Unul dintre cele mai așteptate evenimente este „ZIT Cahul 2024” ce va avea loc în perioada 11-12 august. Printre principalele activități Cse numără și lansarea Programului de Granturi Mici pentru Tineri, care este menit să încurajeze implicarea tinerilor cu vârsta cuprinsă între 14 și 25 de ani din municipiul și raionul Cahul în rezolvarea problemelor comunitare. Proiectele desemnate cele mai bune vor primi granturi în valoare de până la 15 000 de lei, iar rezultatul programului va fi acordarea a 26 de suporturi financiare pentru aproximativ 78 de tineri implicați activ în viața comunității.

„Vom organiza o serie de activități interesante pentru elevi, studenți, femei, fete, ca să-i încurajăm să urmeze segmentul IT, pentru că scopul nostru este dezvoltarea domeniului educațional și antreprenorial. Deasemena va fi organizat un Hackathon în domeniul start-up IT Carier Expo”, afirmă Nicolae Mocanu, partener de implementare a programului. Începând de la ateliere de lucru și traininguri pe teme juridice, securitate cibernetică, identitate, campanie de informare privind relațiile Moldovei cu UE, sesiuni de informare privind stilul de viață sănătos, seri culturale, târgul locurilor de muncă, un hackathon al startup-urilor, continuând cu diverse activități pentru a informa tinerii cu privire la bugetul și oportunitățile din domeniul antreprenoriatului și al inovării în afaceri și până la realizarea unei picturi murale cu genericul: "Dă viață orașului tău", toate acestea și multe alte activități interesante și interactive urmează a prinde viață aici în Capitala de Sud a Țării.

Toți cei prezenți la lansarea evenimentului, au avut au avut oportunitatea de a asculta mesaje motivaționale ale mai multor speakeri, și anume: interpretul Satoshi care a vorbit despre drumul său spre succes și despre importanța exprimării prin artă, președinta CNTM Teodora Panuș, dansatorul profesionist Cristian Gaidău și antreprenorul Stepan Untilov care a împărtășit experiența sa de dezvoltare a afacerilor în regiune.

Realizatorii emisiunii „Internetu Grăiește” Nata Albot și Andrei Bolocan au încheiat acest panel motivațional, amintindu-le tinerilor faptul că fiecare om contează, iar prin activismul civic „pot face din Moldova un loc în care să-și dorească să petreacă bătrânețile”. De asemenea, au fost organizate trei workshopuri dedicate tinerilor. Primul dintre acestea a fost Public Speaking cu Alina Carp, unde actrița le-a dezvăluit tinerilor tehnici de vorbit în public. În cadrul workshop-ului Experimental, tinerii alături de profesorii și studenții de la „Universitatea de Stat B.P.Hasdeu” din Cahul au desfășurat experimente chimice, iar Clubul Tinerilor Makeri au fost cei care le-a făcut tinerilor o introducere în lumea roboticii. Lansarea programului a inclus, de asemenea, masterclass-uri interactive și expoziții, o atenție deosebită a fost acordată dezvoltării competențelor tehnologice, oferind posibilitatea de a învăța cum să opereze drone și să efectueze experimente științifice.

Cele mai aproape evenimente la nivel național care vor fi organizate în contextul Cahul - Capitală a Tineretului 2024, vor fi maratonul dedicat Zilei Europei, ce va avea loc pe 18 mai, și Velo Maraton ce va fi desfășurat în luna iulie.

Amintim că proiectul „Capitala Tineretului”, implementat cu succes de Primăria municipiului Cahul, este un program național elaborat de Ministerul Educației și Cercetării, coordonat de Agenția Națională pentru Tineret care se orientează pe susținerea activităților de tineret ale autorității administrației publice locale, organizațiilor necomerciale și societății civile, organizațiilor internaționale, precum și ale autorităților administrației publice centrale în cadrul localității ce deține acest titlu. În fiecare an este aleasă o altă localitate din Republica Moldova, care va deține timp de un an titlul de „Capitala Tineretului”. Pentru implementarea acestui program este alocat din bugetul de stat peste un milion de lei.

Marcela Mudrenco

Izvorașul - model de folclor autentic

Dansul popular este una din valorile noastre culturale, una din tradițiile cu care noi ne identificăm ca neam și țară. Când vorbim de dans trebuie să ne referim la dansul popular autentic și aici nu se poate să nu te gândești și la portul popular, la puritatea și curățenia tradițiilor populare. Dansul popular este un poem al neamului, căci unde dansează moldovenii -acolo inimile vorbesc. Dansatorii sunt cei care transmit, prin fiecare mișcare, arta frumosului oferindu-ne posibilitatea de a ne conecta la componenta de bază a tezaurului nostru folcloric.

Printre cei care pun în valoare frumusețea și autenticitatea tradițiilor este și Ansamblul profesionist de muzică și dans popular „IZVORAȘUL” din municipiul Cahul. Un fenomen de folclor autentic. Fiecare mișcare a dansatorilor vorbește despre talentul și caracteristicile spirituale ale poporului. Povestea din spatele ansamblului este una impresionantă. Membrii acestuia provin din medii diverse, cu ocupări variate în domenii precum militar, speci-

al sau învățământ. Cu toate acestea, atunci când se reunesc pentru repetiții, devin o a doua familie, în care pasiunea pentru dans și folclor îi unește într-un mod special.

Cel ce pune în evidență înțelepciunea, disciplina și dezvăluie la dansatorii săi aspirațiile unui adevărat tezaur al dansului popular, este dl Ion Arabadji, coregraful și conducătorul Ansamblului profesionist de muzică și dans popular „IZVORAȘUL” dar și al Ansamblului model de dansuri populare „NUFĂRUL”, cel care afirmă cu mândrie că : „ ca la sud nu se mai dansează nicăieri și acest lucru se datorează faptului că am păstrat și păstrăm autenticitatea dansului popular.”

- Cine e Ion Arabadji dincolo de ceea ce cunoștem noi și de unde vine pasiunea pentru dansul popular?

- M-am născut în satul Giurgiulești, pe malul Prutului unde am și copilărit până la vârsta de 18 ani. Este un sat plin de tradiții și zic cu mândrie că acolo au început primii mei pași în lumea dansului. Îmi amintesc că a fost un concurs la Casa de Cultură din Giurgiulești, iar cel care a pus

temelia insufliindu-mi curaj și încredere ca să particip și eu, a fost coregraful Petru Neculșeanu. De acolo a pornit totul. Din anul 1977 am început a face primii pași în arta dansului. Până când eram în clasa a X-a am tot dansat, astfel am descoperit și am înțeles că fac ceva frumos. Mult mai conștient am pășit pe această cale datorită unui sătean de-al meu, Gheorghe Arabadji, care, în acea vreme, era în Ansamblul „JOC”. Mai apoi, am intrat în Studia „JOC”, iar studiile ca și coregraf le-am făcut la Soroca, ca după aceea în 1988 să vin ca tânăr specialist coregraf al ansamblului „IZVORAȘUL”.

- Ce înseamnă dansul popular pentru dumneavoastră?

- E o vocație, o înălțare a sufletului. Am început să dansez cu tot sufletul iar de când am intrat ca dansator în Ansamblul „Joc”, folclorul a devenit parte din tot ceea ce sunt și ce realizez. Mă simt împlinit deoarece munca mea este apreciată, oferindumi-se în 2016 titlul de Maestru în Artă, de către Președintele Nicolae Timofti, iar anul acesta, în 2024, am devenit Cetățean de Onoare al Municipiului dar și al Raionului Cahul.

- Cum a luat naștere Ansamblul „Izvoarașul”?

- Când am venit la Cahul, Ansamblul „Izvoarașul” era deja fondat. Am încercat să găsim unele informații despre când a luat naștere, am căutat în cărți și am descoperit că a fost fondat în 1947 de către Spiridon Mocanu și Ion Furnică, ei au fost cei datorită cărora a luat naștere Ansamblul de dansuri populare „IZVORAȘUL”. Era în acea vreme un Concurs la Ansamblul „Joc” iar Spiridon Mocanu cu Ion Furnică au mers acolo ulterior au și rămas ca dansatori în acest ansamblu. De menționat faptul, că un moment important și semnificativ în istoria ansamblului reprezintă participarea din anul 2008 al Ansamblului „Izvoarașul” la un Festival-concurs Mondial la Saratov, în Rusia. Acolo au participat peste 40 de țări. Din ultimile șapte țări care rămăseseră doar trei trebuiau să

iasă învingătoare. Kazahstan a luat locul III, Rusia locul II, iar noi, Republica Moldova locul I, fapt pentru care și ne-a fost oferită Medalia de Aur.

- În seara de 9 februarie 2024, "Izvoarașul" a făcut istorie în emisiunea "Românii au talent", reușind să cucerească publicul și jurații prin prestația lor extraordinară aducând pe scenă în prim-plan nu doar talentul artistic, ci și autenticitatea folclorului cahulean. Ce emoții v-au încercat când ați văzut că dansatorii dumneavoastră au luat patru de DA și vor merge în etapa următoare?

- Istoria cu Românii au Talent a început cu sunetul unei doamne, care este producătoare acolo și care ne-a zis să trimitem un video cu un dans popular. După câteva zile am și primit răspuns să mergem cu prestația noastră la acest concurs. Vreau să vă zic că emoțiile acolo au fost foarte mari, dansatorii au dat tot cei mai bun din ei astfel am fost calificați pentru etapa următoare. Filmările propriu zise au avut loc încă în luna octombrie 2023 la București, însă abia pe data de 9 februarie 2024 a fost difuzată prestația noastră la TV, a fost greu să ținem acest lucru în secret pentru că era o mare bucurie pentru întreaga echipă.

- Într-adevăr ansamblul a „rupt” scena de la „Românii au Talent”, iar jurații și-au arătat cât de fascinant a fost afirmând că e prima oară când un ansamblu de tipul acesta poate, cu adevărat, să câștige Românii au Talent. Care au fost reacțiile publicului de aici de la noi?

- Am primit foarte multe cuvinte de felicitare și laudă, atât în mediul online cât și în viața de zi cu zi. Și autoritățile locale ne-au apreciat munca fiindcă am fost invitați și felicitați de către primarul municipiului, Nicolae Dandiș iar dumnealui s-a exprimat în felul următor: „mergem pe la spectacolele voastre, ne-am deprins cu voi, într-adevăr ceea ce faceți este frumos, dar când am văzut acum la Românii au Talent, câte telefoane am primit eu, am simțit emoții, pentru că de multe ori nu apreciem adevăratele talente ce le avem în orașul Cahul.”

Dumnealui și-a exprimat recunoștința pentru ceea ce facem, iar noi i-am mulțumit pentru apreciere și susținere.

- *Cum reușiți să treceți peste obstacolele care apar în arta dansului popular, fiindcă îmi dau seama că nu este ușor să muncești cu atâta dăruire?*

- Când fac ceva o fac cu multă dragoste dar și cu corectitudine. Când zic corectitudine, mă refer la faptul că încerc să le spun mereu dansatorilor mei că pentru a ajunge dansator profesionist, trebuie să muncești mult, să înveți corect pașii în dans și să te dedici cu măiestrie.

- *Pe lângă Ansamblul „Izvoarașul” mai sunteți și conducătorul ansamblului „Nufărul”. Când a fost înființat acesta?*

- În anul 1996 am înființat Ansamblul pentru copii „Nufărul”. Copiii de acolo sunt cu vârstele cuprinse între 5-7 ani și de la 5 până la 17-18 ani. Cei care au vârsta de 17-18 ani îi pregătesc deja pentru Ansamblul „IZVORAȘUL”. Cu multă muncă și răbdare reușim să facem dansatori profesioniști din ei. Mă bucură faptul că dansatorii din Ansamblul „IZVORAȘUL” dansează de când sunt mici, iar acum, în prezent, și copiii lor dansează la mine. Mă simt mândru înțelegând că ceea ce fac, e un drum corect și astfel pot pune baza multor generații într-o deveni foarte buni în arta dansului popular.

- *Ce înseamnă pentru dumneavoastră orașul Cahul?*

- Cahul pentru mine este a doua casă după satul meu natal, Giurgiulești. Acum mă cunosc toți cahulenii pentru că sunt coregraf și împreună cu dansatorii mei participăm la diverse concerte și evenimente ce se organizează aici la Cahul și nu doar. Pentru noi, orice secundă are valoare. Iubesc copiii, mă bucur că le-am șlefuit sentimental de entuziasm și dragoste pentru dans.

La momentul de față, Ansamblul profesionist de muzică și dans popular „IZVORAȘUL” este compus din 12 fete și 12 băieți. Sunt mulți dar dansează ca unul singur. Sincron, frumos și irepetabil. Ne-am propus să aflăm de la unii din ei ce semnificație are dansul popular și cum acesta îi reprezintă.

Maxim Papana

„Numele meu este **Maxim Papana**, copil născut într-o familie de dansatori, **Ion și Brândușa Papana**, de aceea când mă întrebi ce este dansul pentru mine? Nici mai mult nici mai puțin - Un stil de viață! Cred și tot-oada știu ca acest Har vine de la Dumnezeu, aspect care mă bucură dar tot-odată și mă responsabilizează cu fiecare zi mai mult și ma mult, ori la vârsta și experiența acumulată în acest domeniu, nu mai dansezi doar de dragul dansatului, dar o faci să inspire, să bucuri, să încurajezi, să educi, să trezești sentimente de dragoste față de orașul tau, față de poporul tău. Prin dans și cu ajutorul dansului am învățat să comunic cu oamenii, aceasta fiind cea mai accesibilă formă de exprimare a trăirilor launtrice personale, iar dacă spunem că ”dansul este o poezie a piciorului”, atunci cred că ”Luceafărul” meu are mai mult de 98 strofe”.

„Dumnezeu în fiecare din noi înrădăcinează un talent, iar datoria noastră este să-l descoperim. M-am regăsit în arta dansului acum 12 ani și am descoperit că frumusețea vieții stă în mișcare. Dansul popular pentru mine este arta cu care trăiesc zi de zi. Ca dansator profesionist, îmi place să-mi dedic tot timpul liber artei dansului, aceasta mă face să mă simt mult mai energic din punct de vedere moral și fizic. De mici copii tindem spre ceva mai mult și faptul că m-am regăsit în sfera dansului popular ma face să simt ce este viața cu adevărat atunci când evoluezi pe scena în fața unui public de zeci și chiar sute de oameni. E drept, un artist fără evoluția sa la diferite concerte, nu poate fi împlinit sufletește. Are nevoie de susținere și admirație, altfel nu se poate realiza pe plan profesional la maxim”, afirmă **Cristian Gaidău**.

Cristian Gaidău

Cristina Chirjiu

Și pentru **Cristina Chirjiu** dansul popular este mai mult decât o pasiune, este însăși viața cu toate nuanțele ei: „Pentru mine dansul popular înseamnă o mândrie pentru neamul nostru. Prin dans ne exprimăm emoțiile, dar în același timp și o degajare de suflet. Sunt mândră că pot să reprezint atât în țara cât și peste hotare tradițiile neamului, dar în același timp și patriotism față de popor. Prin dans se formează caracterul și disciplina, dar și folosim timpul rațional îmbinând utilul cu plăcutul. În Izvoaraș sunt din 1999, pot spune că sunt veteranul ansamblului în care am dansat cu peste 10 generații de dansatori, și nu mă opresc aici, fiindcă urmează și copiii mei să-i aduc în colectiv”.

Activitatea prodigioasă a Dlui Arababadji, contribuția importantă la dezvoltarea și promovarea dansului popular și a tradițiilor, crește prestigiului municipiului și raionului Cahul la nivel național și internațional, precum și rezultatele deosebite pe care le-a obținut arată că atunci când pune suflet în ceea ce face, omul ajunge cu adevărat să sfințească locul.

„Dansul este magia care transformă tristețea în speranță și dispersarea în vise, ne învață să fim prezenți, să trăim fiecare clipă, să ne bucurăm de tot ce ne înconjoară. Când aveam de ales între a sta sau a dansa, am ales să dansez și să ZÂMBESC. Pasiunea e cuvântul ce ne caracterizează pe noi, toți cei din ansamblul „Izvorășul” se destăinuie **Inga Olteanu**.

Irina Canicovschi

...Chiar și atunci când am studiat la Universitate, m-am angajat în alt domeniu, m-am căsătorit, am rămas însărcinată și am simțit marea fericire devenind mamă, nu am lăsat dansul, nu puteam, sufletul nu-mi permitea. Acum fiind soție, mamă a doi copii, care la fel dansează dansul popular la multstimatul coregraf, maestru în arte dl Ion Arabadji, realizez și îmi asum cuvintele – Dansul popular este o parte din mine, o parte din sufletul meu, o bună parte din viața mea! Emoțiile pe care le primești la repetiții, la spectacole nu se compară și nu se pot primi în altă parte. Nu-mi închipui viața mea fără dans!”

„Dansul popular este pasiunea mea de o viață dat fiind faptul că am îmbrățișat activitatea din anul 2005. Prin dans transmit emoția, energia și “iuteala” ceea sudică”, mărturisește **Doina Condorachi**.

Inga Olteanu

Irina Canicovschi: „Dansul în ansamblu este un lucru, este un efort foarte și foarte mare pe care zi de zi, repetiție de repetiție trebuie să îl depună dansatorul pentru a aduce la inimile spectatorilor emoțiile din scenă...”

Doina Condorachi

A intervievat Mariana Hajder

Satoshi, interpret

Marcel Pavel

Natalia Radu

Adrian Ursu

